

Samenvatting:

Deze scriptie heeft als thema "De relatie tussen het Europees Aanhoudingsbevel en de mensenrechten". Het Europees Aanhoudingsbevel is een instrument van de Europese Unie, gecreëerd door het Kaderbesluit, met als doel de uitlevering van verdachten tussen lidstaten te bevorderen en een uniform systeem te creëren. Maar deze werking roept reeds voor lange tijd vragen op in verband met de bescherming van de mensenrechten. In deze scriptie onderzoek ik of er een mensenrechtelijke weigeringsgrond voorhanden is. In het Kaderbesluit zelf heeft men wel aandacht voor de mensenrechten, maar dit kan niet als dusdanig gebruikt worden als weigeringsgrond. Er is slechts één weigeringsgrond voor mensenrechten voorzien, weliswaar beperkt tot het ne bis in idem-beginsel. Ik bestempel dit als een weigeringsgrond, maar ik maak slechts deel uit van een minderheidsstrekking aangezien er ook rechtsleer is dat oordeelde dat dit geen mensenrechtelijke weigeringsgrond is. Er is dus geen algemene mensenrechtelijke weigeringsgrond in het Kaderbesluit.

Het gehele Kaderbesluit steunt op het beginsel van onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning. Onderling vertrouwen betekent dat lidstaten elkaar moeten vertrouwen dat ze steeds handelen in overeenstemming met de algemene principes en de mensenrechten. Het Hof van Justitie van de Europese Unie schermde voor lange tijd met dit beginsel en oordeelde dat dit beginsel absoluut is en dat het Kaderbesluit slechts een limitatieve lijst met weigeringsgronden heeft, hierbij is er geen plaats voorzien voor een mensenrechtelijke weigeringsgrond. Maar de jurisprudentie heeft een hele evolutie doorgemaakt, waarbij het sinds het *Aranyosi* arrest een progressievere houding heeft aangenomen. Sinds dit arrest stelt het Hof dat er weldegelijk een uitzondering kan gemaakt worden op het beginsel van onderling vertrouwen. Zo oordeelde men dat men een onderzoek dient te voeren en zich moet laten leiden door onafhankelijke documenten. Aan de hand van deze documenten moet men dan een afweging maken tussen het beginsel van onderling vertrouwen en de schending van de mensenrechten. Maar dit arrest gaat slechts over één mensenrecht, namelijk artikel 4 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. In mijn analyse heb ik dan ook opgemerkt dat het erg onduidelijk is wat er moet gebeuren bij andere mensenrechtelijke schendingen. Ik heb hierbij geopperd dat het niet kan dat het Hof een onderscheid maakt tussen de mensenrechten, ze moeten allemaal op dezelfde manier behandeld worden. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft sinds het arrest *Avotins* geoordeeld dat het beginsel van onderling vertrouwen weldegelijk belangrijk is voor de Europese Unie en dat diens lidstaten zich erdoor mogen laten leiden. Hierop bestaat wel één uitzondering, indien er sprake is van een flagrante schending moet men het beginsel aan de kant schuiven. Dit betekent dat beide Hoven steeds dichterbij elkaar komen.

Tenslotte heeft de Belgische wetgever ervoor geopteerd om in zijn omzettingwet een algemene weigeringsgrond in te bouwen, dit betekent dat men alle mensenrechten hiervoor kan invoeren. Maar er dient sprake te zijn van een flagrante schending, dit betekent dat men steeds een onderzoek moet doen om zo zijn beslissing te motiveren. Dit lijkt dus op het arrest *Aranyosi*, weliswaar zullen de Belgische instanties de test van *Aranyosi* hanteren, maar zullen ze gebruik maken van de Belgische wet waarbij men een algemene weigeringsgrond kan invoeren.

Dankwoord

"Zien wat juist is en het niet doen is een gebrek aan moed.", Confucius

Met dit dankwoord sluit ik deze intensieve periode van het schrijven van mijn scriptie af, dit is de kroon op mijn vijfjarige opleiding aan de Universiteit Hasselt

Het was een lange en veeleisende rit, maar ook een erg leerrijke rit. Zo heb ik op academisch vlak veel bijgeleerd. Dit zijn vaardigheden die men enkel kan aanleren door dergelijk zelfstandig werk. Maar ook op juridisch vlak leert men erg veel, zoals onder andere het interpreteren van arresten van de verschillende rechterlijke instanties. Dit zijn vaardigheden die ik ten volle zal benutten in mijn latere beroepsleven

In dit dankwoord wil ik dan ook iedereen bedanken die me met raad en daad heeft bijgestaan in deze lange rit. Met name mijn promotor, professor dr. Panzavolta, die me de kans heeft geboden een scriptie te schrijven over dergelijk interessant onderwerp en me heeft bijgestaan met advies waar nodig. Hierbij kan ik zeker niet mijn begeleider mevrouw Severijns vergeten aangezien zij altijd beschikbaar was voor verdere uitleg en tips.

Maar ook mijn ouders en zus, die me altijd hebben bijgestaan en gesteund in de mate van het mogelijke gedurende deze vijf jaren, mag ik zeker niet vergeten. Zij hielpen me altijd, ook als het wat moeilijker ging en waren een luisterend oor voor al mijn bekommernissen. Hiervoor wil ik hen uit het diepst van mijn hart bedanken want dankzij hun steun en vertrouwen ben ik geraakt waar ik nu ben. Dankzij hun steun, heb ik dit werk gecreëerd en kan ik met fierheid deze scriptie beëindigen.

15 mei 2017, Hasselt.

Vrolix Sander

INLEIDING:	1
HOOFDSTUK 1. HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL:	5
1.1 ONTSTAAN VAN HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL:	5
1.2 HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL ALS INSTRUMENT IN HET STRAFRECHT:	9
<i>a. Algemene werking:</i>	9
<i>b. Verplichte weigeringsgronden:</i>	9
<i>c. Facultatieve weigeringsgronden:</i>	11
1.3. CONCLUSIE HOOFDSTUK 1:	14
HOOFDSTUK 2. ONDERLING VERTROUWEN EN WEDERZIJDSE ERKENNING:	15
2.1. INHOUD EN ONTSTAAN VAN DE BEGRIPPEN ONDERLING VERTROUWEN EN WEDERZIJDSE ERKENNING:	15
2.2 INVLOED ONDERLING VERTROUWEN EN WEDERZIJDSE ERKENNING OP HET RECHT VAN DE EUROPESE UNIE:	19
2.3. INVLOED ONDERLING VERTROUWEN EN WEDERZIJDSE ERKENNING OP HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL: ..	20
2.4 CONCLUSIE HOOFDSTUK 2:	21
HOOFDSTUK 3. RESPECT VOOR DE MENSENRECHTEN IN HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL:	23
3.1. PREAMBULE 12 VAN HET KADERBESLUIT HOUDENDE HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL:	23
<i>a. De tekst van de preambule:</i>	23
<i>b. De kracht van de preambule:</i>	24
3.2. ARTIKEL 1, LID 3 VAN HET KADERBESLUIT HOUDENDE HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL:	24
<i>a. De tekst van het artikel:</i>	24
<i>b. De kracht van het artikel:</i>	25
3.3 INVLOED VAN HET EUROPESE HOF VAN JUSTITIE:	27
<i>a. Arrest Leymann en Pustovarov:</i>	27
<i>b. Arrest I.B.:</i>	28
<i>c. Arrest Radu:</i>	29
<i>d. Arrest Aranyosi en Căldăraru:</i>	34
<i>e. C.K. en anderen:</i>	43
3.4. VERSCHIL TUSSEN DE MENSENRECHTELIJKE ARTIKELN:	48
3.5. EVALUATIEF GEDEELTE:	48
3.6. CONCLUSIE HOOFDSTUK 3:	50
HOOFDSTUK 4. RESPECT VOOR DE MENSENRECHTEN IN DE BELGISCHE OMZETTINGSWET:	51
4.1. OPBOUW EN STRUCTUUR VAN DE WET BETREFFENDE HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL:	51
4.2. ARTIKEL VIER VAN DE WET BETREFFENDE HET EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL:	53
<i>a. De tekst van het artikel:</i>	53
<i>b. De kracht van het artikel:</i>	53
4.3. VERENIGBAARHEID MET HET EUROPESE KADERBESLUIT:	61
4.4. EVALUATIEF GEDEELTE:	64
4.5. CONCLUSIE HOOFDSTUK 4:	65

CONCLUSIE:	67
BIBLIOGRAFIE:	71

Inleiding:

1. Deze masterthesis gaat over het Europees aanhoudingsbevel en meer bepaald over de relatie van het EAB tot de mensenrechten. Het onderzoek situeert zich in preambule 12 en artikel 1, lid 3 van het Kaderbesluit houdende het Europees aanhoudingsbevel waarbij er in zowel in de preambule als in het artikel letterlijk wordt aangehaald dat het Kaderbesluit niet het gevolg of effect kan hebben dat de grondrechten op eender welke manier kan worden aangetast. Indien men de rest van het Kaderbesluit bekijkt, kan men vaststellen dat er een limitatieve lijst is van weigeringsgronden. Op basis van deze weigeringsgronden kan een lidstaat de uitlevering van één van de verdachten weigeren. Daarnaast staat een schending van mensenrechten of een gevaar op een mogelijke mensenrechtenschending niet in de lijst. Dit roept vragen op. Bovendien heeft de Europese Commissie dikwijls gesteld dat mensenrechten ten allen tijde dienen te gerespecteerd worden¹. De vraag die zich opdringt is dan ook of een lidstaat eigenlijk wel het Europees aanhoudingsbevel kan weigeren indien men weet dat de mensenrechten geschonden worden of zullen worden. Daarnaast wordt er ook gekeken of er gewerkt wordt met verwijzingen naar de mensenrechten in het Europees aanhoudingsbevel en of er een mensenrechtelijke weigeringsgrond is ingebouwd in dit kaderbesluit.

In het bijzonder wordt ook de Belgische omzettingswet² van het Kaderbesluit onder de loep genomen en in het bijzonder art. 4, 5° van de Belgische Omzettingswet. In dit artikel zijn de nodige weigeringsgronden vastgelegd waarbij lid 5 stelt dat het respect voor de mensenrechten ten allen tijde moet gerespecteerd worden waarbij het zelfs als mensenrechtelijke weigeringsgrond kan gebruikt worden. Hier ga ik onderzoeken of België wel correct heeft gehandeld in zijn omzetting en in welke mate België een betere bescherming biedt dan het kaderbesluit betreffende het Europees Aanhoudingsbevel.

In dit werk zal de volgende onderzoeksvraag centraal staan: "Kan een unielidstaat een uitlevering op basis van het Europees Aanhoudingsbevel weigeren omwille van een of meerdere schendingen van mensenrechten?". Deze centrale vraag wordt ondersteund door kleinere sub-vragen, namelijk. "Is er een onderscheid naargelang het soort mensenrecht?". Daarnaast wordt er ook vergeleken met België waarbij de volgende sub-vraag zal spelen: "Biedt de Belgische omzettingswet van het Kaderbesluit betreffende het Europees aanhoudingsbevel meer garanties dan het Kaderbesluit zelf?". Hierbij zal ik onder andere onderzoeken of de Belgische omzettingswet houdende het Europees Aanhoudingsbevel strijdig is met de Kaderrichtlijn maar ook met het Unierecht en diens verdragen op zich.

2. In deze scriptie zullen vier hoofdstukken behandeld worden. Het eerste hoofdstuk gaat over het Europees Aanhoudingsbevel als instrument. In het tweede hoofdstuk wordt er gewerkt met de twee basisbeginselen van het Europese strafrecht, nl. onderling vertrouwen en wederzijds vertrouwen. In het derde hoofdstuk zal er gekeken worden naar het respect voor de mensenrechten in het Europees Aanhoudingsbevel. In het vierde en laatste hoofdstuk wordt er onderzocht of er een mensenrechtelijke weigeringsgrond is vervat in de Belgische omzettingswet.

¹ Rapport Commissie over de implementatie sinds 2005 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 juli 2007, COM 2007, 407.

² Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, BS 22 december 2003, 60.075.

3. Het eerste hoofdstuk zal een bespreking van het Europees aanhoudingsbevel als instrument op zich bevatten. In dit deel zal er een grote aandacht gaan naar de weigeringsgronden omdat dit de rode draad zal vormen doorheen de scriptie. Daarnaast zal er ook een historisch deel zijn, waarin het relaas van de politionele en justitiële samenwerking met betrekking tot een uitlevering en de erkenning van rechterlijke uitspraken kan terugvinden met diens verdragen en natuurlijk het Europees Aanhoudingsbevel als kroon op het werk. Hierbij wordt ook de moeilijke weg weergegeven die het Europees Aanhoudingsbevel reeds heeft afgelegd.

4. In het tweede hoofdstuk zal ook gekeken worden naar de beginselen van onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning. Deze twee beginselen vormen de hoekstenen van het Europees aanhoudingsbevel aangezien op deze twee beginselen de gehele strafrechtelijke samenwerking is opgebouwd. Naar aanleiding van deze begrippen zal er ook gewerkt worden met enkele historische elementen zoals de Tampere beginselen, deze beginselen zijn vernoemd naar de plaats van de Europese Raad waarbij de twee begrippen verder uitgeklaard zijn. Hierbij zal er gekeken worden in welke mate lidstaten elkaar moeten vertrouwen en of ze wel altijd op elkaar kunnen rekenen maar ook of ze elkaars beslissingen dienen te erkennen. In het licht van deze scriptie zijn dit de twee kernbegrippen en zullen ze in een ruimer kader worden behandeld dan enkel in het licht van het Europees Aanhoudingsbevel.

5. In het derde hoofdstuk zal de feitelijke kern van de scriptie besproken worden. In dit gedeelte van de scriptie wordt er gekeken naar het Kaderbesluit van het Europees aanhoudingsbevel³ en meer bepaald naar artikel 1, lid 3 en preambule 12. Ook zal er gekeken worden welke kracht preambule 12 heeft. Hier zal dan onderzocht worden of er een feitelijke weigeringsgrond is om de uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel te weigeren bij een schending van een mensenrecht in de preambule zelf.

Ook zal er onderzocht worden of een land een arrest kan erkennen of een Europees Aanhoudingsbevel kan uitvoeren indien men duidelijk weet dat het ander land schendingen op mensenrechtelijk vlak doorvoert. Ten slotte zal ook het standpunt van de Europese Commissie besproken worden, deze instelling heeft enkele interessante vaststellingen en verklaringen over deze principes opgesteld en in bepaalde rapporten aangeven in welke mate het Europees aanhoudingsbevel verbeteringen verdient. Dit thema wordt in sterke mate beïnvloed door de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie. Deze arresten verdienen dan ook een apart deel in deze thesis. Tijdens deze bespreking van de verschillende arresten zal er ook uitvoerig rekening gehouden worden met de conclusies van de Advocaat-Generaal. Daarnaast is er nog een ander element dat aandacht verdient, namelijk de verschillende mensenrechten. In het derde hoofdstuk zal er onderzocht worden of het uitmaakt welk soort van mensenrecht geschonden wordt. Hierbij worden absolute mensenrechten, bv. artikel 3 EVRM, vergeleken met relatieve mensenrechten waarbij men onder bepaalde omstandigheden kan afwijken van diens bescherming, zoals artikel 6 EVRM.

³ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

6. Ook zal er een aandacht zijn voor de rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten voor de Mens en diens mogelijke invloed op de Europese benadering ten aanzien van een mensenrechtelijke weigeringsgrond. Hierbij zal er een bijzondere aandacht geschonken worden voor de verschilpunten tussen beide Hoven.

7. In het vierde hoofdstuk zal er naar het nationaal recht gekeken worden en meer bepaald de Belgische omzettingswet. Hierbij zal er een bondige vergelijking gemaakt worden met het Kaderbesluit. Ik ga onderzoeken of er verschillen en gelijkenissen zijn tussen deze twee instrumenten. Daarnaast zal het hoofdelement van dit hoofdstuk zich situeren in de bespreking van art. 4, 5° Omzettingswet Europees aanhoudingsbevel waarbij men de vergelijking gaat maken met het Kaderbesluit om zo de gelijkenissen en/of verschillen op te sporen. Tenslotte zal er ook gekeken worden of men wel mag afwijken van het Kaderbesluit en in welke mate België dit heeft gedaan. Hierbij zal de werking ervan onderzocht worden door bv. te toetsen aan het feit of het al dan niet in werking treedt indien er landen zijn waarbij het risico op mensenrechtenschending bestaat, maar zonder dat er effectief een schending is gebeurd of net zal gebeuren. Doorheen dit gehele hoofdstuk zal er ook gewerkt worden met de rechtspraak van het Hof van Cassatie aangezien zij zich meermaals hebben uitgesproken over de reikwijdte van deze wet. Dit hoofdstuk kan gezien worden als een toepassing van de bespreking uit hoofdstuk drie ten aanzien van de Kaderrichtlijn.

8. In mijn conclusie zal een antwoord worden gegeven op de volgende rechtsvraag: "Kan een unielidstaat een uitlevering op basis van het Europees Aanhoudingsbevel weigeren omwille van een of meerdere schendingen van mensenrechten?". Deze vraag wordt ondersteund door twee subvragen, nl. "Is er een onderscheid naargelang het soort mensenrecht?" en "Biedt de Belgische omzettingswet van het Kaderbesluit betreffende het Europees aanhoudingsbevel meer garanties dan het Kaderbesluit zelf?". Hierbij wordt er ook verband gelegd met mijn eerder aangehaalde quote van de Chinese filosoof Confucius, "Zien wat juist is en het niet doen is een gebrek aan moed".

Hoofdstuk 1. Het Europees Aanhoudingsbevel:

1.1 Ontstaan van het Europees aanhoudingsbevel:

9. De periode voor het Verdrag van Maastricht⁴ was de Europese Unie niet bevoegd voor samenwerking op justitieel niveau en had het dus ook geen wetgevende instrumenten voor dit thema. De Raad van Europa had daarentegen wel een instrument voor uitlevering, nl. het Verdrag betreffende de uitlevering⁵. Dit verdrag is tot op heden nog steeds in werking. In art. 11 van dit verdrag staat dat een verdragsstaat de uitlevering mag weigeren indien de doodstraf uitgesproken kan worden in de andere staat. Dit artikel kan dan ook geïnterpreteerd worden als een eerste mensenrechtelijke bescherming aangezien dit het recht op leven beschermt uit artikel 2 EVRM. Maar dit situeert zich dus buiten de Europese Unie. Door de invoering van de pijlerstructuur door het Verdrag van Maastricht, kwam er in de Europese Unie een duidelijke verandering die de eerste lijnen tekende van de justitiële samenwerking. Voornamelijk de derde pijler zorgde voor de grote verandering. Dit is de zogenaamde pijler van de samenwerking van Justitie en binnenlandse zaken⁶. Dit leidde in beperkte mate tot een Europeanisering van het strafrecht, maar slechts in beperkte mate. Het had zeker niet tot gevolg dat er bv. in de Europese Unie één gemeenschappelijke termijn is waarbinnen de onderzoeksrechter dient te handelen. In het licht van het Verdrag van Maastricht ontstond de overeenkomst aangaande de verkorte procedure tot uitlevering tussen de lidstaten van de Europese Unie⁷. De opvolger van het Verdrag van Maastricht, was het Verdrag van Amsterdam⁸. Dit Verdrag liet de drie pijlerstructuur bestaan, maar de derde pijler werd ingekort. Het omvatte enkel nog de politieke en justitiële samenwerking in strafzaken, ook wel de zogenaamde ruimte van vrijheid, veiligheid en recht genoemd⁹. In het huidige artikel 67 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna VWEU), merkt men voornamelijk in lid 3 de toenmalige bedoeling van het Verdrag van Amsterdam. Zo stelt dit lid onder andere "dat er een betere samenwerking zal komen tussen de autoriteiten door middel van coördinatie tussen de justitiële en politieke autoriteiten en ook de wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen in strafzaken door onder andere aanpassingen van de respectievelijke strafwetgevingen"¹⁰. Deze steeds verdergaande harmonisatie diende voornamelijk te gebeuren door kaderbesluiten. Kaderbesluiten zijn instrumenten die dienen voor de loutere aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten van de Europese Unie onderling¹¹. Over het beginsel van wederzijdse erkenning van de rechterlijke beslissingen, zal men in het tweede hoofdstuk van deze scriptie meer informatie kunnen terugvinden.

⁴ Verdrag betreffende de Europese Unie van 7 februari 1992, *Pb. C.* 29 juli 1992, afl. 191

⁵ Verdrag betreffende de uitlevering van 13 december 1957.

⁶ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 7.

⁷ Overeenkomst aangaande de verkorte procedure tot uitlevering tussen de lidstaten van de Europese Unie van 10 maart 1995, *Pb. C.* 30 maart 1995, afl. 78.

⁸ Verdrag houdende wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie, de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten van 2 oktober 1997, *Pb. C.* 10 november 1997, afl. 340.

⁹ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 9.

¹⁰ Art. 67, lid 3 VWEU.

¹¹ J.J.E, SCHUTTE, "De rechtsinstrumenten van de Europese Unie voor de ontwikkeling van gezamenlijk optreden van de lidstaten op het gebied van politieke en justitiële samenwerking in strafzaken", *DD.* 2002, 680.

10. Hoewel de lidstaten van de Europese Unie liever niet hadden dat hun nationale strafrecht onder de invloed van het Europees recht kwam waarbij ze dan elementen van hun nationale soevereiniteit prijs gaven en de controle op bepaalde elementen moesten weggeven, merkte men toch dat men nieuwe wetgevende instrumenten ging creëren om Europese justitiële samenwerking mogelijk te maken¹². De hoofdreden hiervoor, is dat men eind 20ste en begin 21ste eeuw veel meer te maken kreeg met grensoverschrijdende criminaliteit maar ook met terreur, zoals bv. de aanslagen in de VS van 11 september 2001. Deze gebeurtenissen leidden tot een Europeanisering van interne veiligheidsaangelegenheden, waarbij het bekendste voorbeeld de creatie van het Europees Aanhoudingsbevel is¹³. Men merkte dat de fundamentele vrijheden, zoals het vrij verkeer van personen, niet alleen voordelen opleveren maar ook nadelen. Zo kan het onder andere dienen voor snelle verplaatsingen van criminelen doorheen de hele Europese Unie. Hierdoor vonden de regeringsleiders dat men snel een arsenaal aan maatregelen moest aannemen en kwam de introductie van het Kaderbesluit in een stroomversnelling¹⁴. Men heeft expliciet gekozen voor een Kaderbesluit omdat men merkte dat voorgaande initiatieven van de Raad van Europa niet altijd even succesvol verliepen. Het voordeel van een kaderbesluit is dat dit geen rechtstreekse werking heeft waardoor het voor bepaalde lidstaten makkelijker is om ze toe te passen aangezien de politieke geladenheid minder verregaand gaat¹⁵. Maar er bleef politieke onenigheid, voornamelijk uit Italiaanse hoek. Zij kondigden maar liefst 44 amendementen aan. Onder politieke druk van de andere lidstaten heeft Italië uiteindelijk toch ingebonden¹⁶. Na verschillende politieke discussies, hield de Europese Raad het Europees Aanhoudingsbevel boven het doopvont tijdens de Europese Raad te Laken. Daarna keurden zowel de Raad als het Europees Parlement het instrument goed¹⁷. Dit resulteerde in het Kaderbesluit betreffende het Europees aanhoudingsbevel¹⁸.

11. Maar na de introductie van dit kaderbesluit kwam het nog steeds hindernissen tegen. Een belangrijke hindernis hierbij kwam uit Belgisch justitiële hoek en meer bepaald via het toenmalige Arbitragehof, het huidige Grondwettelijke Hof, waarbij de zaak *Advocaten voor de Wereld*¹⁹ een hoofdrol kreeg ten aanzien van de wettigheid van dit instrument. De VZW advocaten voor de wereld vond dat het Europees aanhoudingsbevel niet gegrond was op een legitieme basis aangezien het via een Kaderbesluit ontstond terwijl zij oordelen dat het via een overeenkomst diende geregeld te worden²⁰. Deze polemiek gaf aanleiding tot een vernietigingsprocedure voor het Grondwettelijk Hof met als voorwerp de Belgische omzettingwet houdende het Europees aanhoudingsbevel²¹.

¹² L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 15-16.

¹³ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 21; L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 16-17.

¹⁴ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 22-23.

¹⁵ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 19-20.

¹⁶ R. BLEXTON en W. VAN BALLEGOOIJ, *Handbook on the European Arrest Warrant*, Den Haag, Asser Publishing, 2005, 32-33.

¹⁷ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 24-26.

¹⁸ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

¹⁹ Arbitragehof 13 juli 2005, nr. 124/2005.

²⁰ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 20-21.

²¹ Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.

12. Zij vonden dat het toenmalige art. 34 VEU de verplichting oplegt om een materie zoals het Europees aanhoudingsbevel te regelen aan de hand van een overeenkomst en dus niet via een kaderbesluit²². Hieruit leidde bepaalde rechtsleer terecht af dat men eigenlijk niet het instrument op zich aanvalt maar eerder de totstandkoming van dit instrument²³.

Het Grondwettelijk Hof ging zelf niet over tot de behandeling van de zaak maar stelde een prejudiciële vraag aan het Europees Hof van Justitie.

De belangrijkste vraag luidde als volgt: "Is het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, in overeenstemming met artikel 34, lid 2, onder b), van het Verdrag betreffende de Europese Unie, volgens hetwelk kaderbesluiten enkel kunnen worden aangenomen voor de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten?"²⁴. Het opvallende was dat er naast België, nog 9 andere lidstaten van de Europese Unie partij waren bij dit arrest. Dit toont aan dat er ook in de andere lidstaten van de EU nog zeer veel vragen waren rond de wettigheid van dit instrument en er nog steeds interpretatieve problemen waren rondom het nieuwe Kaderbesluit²⁵.

Het Europees Hof van Justitie vond dat er nergens in het Europees Aanhoudingsbevel gelezen kon worden dat er expliciet moest gekozen worden voor een overeenkomst en niet voor een kaderbesluit²⁶. Zij oordeelden daarnaast dat de keuzebevoegdheid ten aanzien van het instrument deel uitmaakt van de discretionaire bevoegdheid van de Raad en dat het oude art. 34, lid 2 VEU geen vastgelegde volgorde ten aanzien van de instrumenten uitmaakt²⁷.

Daardoor oordeelde het Hof dat het Europees Aanhoudingsbevel weldegelijk op een legitieme basis is vastgelegd en dat er dan ook geen schending is van art. 34, lid 2 VEU²⁸. Op te merken valt dat het Hof van Justitie in zijn betoog ook bleef hameren op het feit dat de EU nog steeds zal blijven gehoorzamen aan alle beginselen van de rechtstaat en daarbij ook diens grondrechten zal respecteren. Eender welke handeling van de Europese instellingen of die van de lidstaten kan getoetst worden aan de voorliggende grondrechten en in het bijzonder het gelijkheidsbeginsel en het legaliteitsbeginsel uit zowel het Verdrag betreffende de Europese Unie als het Handvest van de grondrechten²⁹. Hierbij is vooral de symbolische waarde belangrijk aangezien men hierbij de in vraag gestelde wettigheid van het Europees Aanhoudingsbevel weerlegt en laat uitschijnen dat ze elke rechtshandeling controleren waarbij de mensenrechten zeer belangrijk zijn in hun controle.

Hierbij volgde het Hof dan ook Advocaat-Generaal Colomer die via identieke verwoordingen tot dezelfde supra aangehaalde conclusie kwam³⁰.

²² Arbitragehof 13 juli 2005, nr. 124/2005, overw. A.3.1.

²³ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 40-41.

²⁴ Arbitragehof 13 juli 2005, nr. 124/2005.

²⁵ HvJ 3 mei 2007, nr. C-303/05, ECLI:EU:C:2007:261, Advocaten voor de Wereld.

²⁶ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 20-21; HvJ 3 mei 2007, nr. C-303/05, ECLI:EU:C:2007:261, Advocaten voor de Wereld, §39-41.

²⁷ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 42.

²⁸ HvJ 3 mei 2007, nr. C-303/05, ECLI:EU:C:2007:261, Advocaten voor de Wereld, §43.

²⁹ HvJ 3 mei 2007, nr. C-303/05, ECLI:EU:C:2007:261, Advocaten voor de Wereld, §45-46; V. FRANSSEN, "Het Europees aanhoudingsbevel gered, hoera?", *RW* 2008, 1138-1144.

³⁰ Concl. AG Colomer, R-J. bij HvJ 3 mei 2007, nr. C-303/05, ECLI:EU:C:2007:261, Advocaten voor de Wereld.

13. Men merkt dus dat het Europees aanhoudingsbevel een hele lange weg heeft afgelegd voordat het als volwaardig instrument werd aanvaard, zowel op politiek als op juridisch niveau³¹. Maar ook de Europese commissie is niet volledig tevreden, zo vinden zij dat bepaalde lidstaten het kaderbesluit niet altijd op een even correcte manier hebben omgezet³². Dit wordt in het derde hoofdstuk verder uitgelegd.

Daarnaast kan men afleiden uit het rapport van de Commissie dat er uit zowel academische als juridische hoek toch enkele bekommernissen zijn³³. Zo merkt men onder andere dat er niet in elke lidstaat een recht bestaat op wettelijke vertegenwoordiging in de staat die het aanhoudingsbevel uitvaardigt tijdens de procedure in de uitvoerende staat. Voorts merkt men op dat verdachten veel te lang in voorhechtenis worden geplaatst in de uitvoerende staat vooraleer men overgaat tot de feitelijke uitlevering of dat er problemen zijn met de proportionaliteitstoets³⁴.

14. De Commissie is zich bewust van deze problematiek en tracht dit op te lossen met de creatie van enkele wetgevende instrumenten in de mate dat het binnen bevoegdheid van de EU valt. Zo is er de richtlijn met betrekking tot het recht op een tolk tot stand gekomen³⁵. De Europese Commissie stelt dat alle landen van de EU lid zijn van het EVRM, waardoor de mensenrechten op een autonome en uniforme manier dienen gerespecteerd te worden³⁶.

Men kan dus concluderen dat het een hele moeilijke aanloop was om het Europees Aanhoudingsbevel te creëren, zowel op politieke als op justitiële vlak, maar dat het uiteindelijk toch aanvaard werd in het rechtsstelsel van de Europese Unie.

³¹ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 21.

³² Rapport Commissie over de implementatie sinds 2005 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 juli 2007, COM 2007, 407.

³³ Programma van maatregelen om uitvoering te geven aan het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen (Europese Raad), 2001/C 12/02, Pb. C. 15 januari 2002, C12/10; Rapport Commissie over de implementatie sinds 2005 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 juli 2007, COM 2007, 407.

³⁴ Rapport Commissie over de implementatie sinds 2005 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 juli 2007, COM 2007, 407-408.

³⁵ Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures, OJ. L. 26 oktober 2010, afl. 280, p. 1-7.

³⁶ Rapport Commissie over de implementatie sinds 2005 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 juli 2007, COM 2007, 407.

1.2 Het Europees Aanhoudingsbevel als instrument in het strafrecht:

a. Algemene werking:

15. Het principe van de Europees aanhoudingsplicht is de verplichting tot uitlevering, art. 1 lid 1 en lid 2 van het Kaderbesluit³⁷. In artikel 2 van het kaderbesluit staat het toepassingsgebied van het Europese aanhoudingsbevel, het kan enkel gebruikt worden indien de vereiste van dubbele criminaliteit is voldaan. Dit houdt dus in dat zowel in de verzoekende staat als de uitvoerende staat het feit strafbaar dient te zijn in de respectievelijke nationale wetgeving van beide lidstaten.

Tenzij het gaat om een misdrijf uit art. 2, lid 2, dat een lijst bevat van 32 misdrijven waarbij men de dubbele criminaliteit niet moet nagaan, aangezien dit dergelijke zware misdrijven zijn en de lidstaten verondersteld worden deze feiten strafbaar te stellen³⁸.

16. Het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel spreekt in art. 1 lid 1 over overlevering, de Belgische omzettingswet spreekt ook over overlevering in art. 2, §1³⁹. Beide instrumenten spreken dus over overlevering, maar soms spreekt men in het internationaal strafrecht ook wel eens over uitlevering.

Deze twee begrippen lijken zeer sterk op elkaar, maar er is toch een verschil. Uitlevering kan men het best omschrijven als een rechtshandeling tussen twee staten en waarvan één de staat een voortvluchtige aantreft op zijn grondgebied en deze persoon overdraagt aan de staat die hem wenst te vervolgen en of te bestraffen⁴⁰. Het grote verschil met een overlevering is dat men dus bij uitlevering werkt met een verdrag dat slechts tussen twee landen is afgesloten.

Terwijl men bij een overlevering net met een instrument werkt dat tussen meerdere landen is afgesloten, zoals bij het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel. Volgens bepaalde rechtsleer benadrukt men hiermee dat men dus zowel bij een overlevering als bij een uitlevering, werkt met meerdere landen waarbij dan ook het beginsel van wederzijdse erkenning zal spelen⁴¹, zoals verder uitgewerkt in hoofdstuk twee.

b. Verplichte weigeringsgronden:

17. In dit onderdeel zal er gekeken worden naar de verplichte en facultatieve weigeringsgronden uit het Kaderbesluit houdend het Europees Aanhoudingsbevel. Hier zal er gekeken worden naar de werking van de weigeringsgronden en hoe de lidstaten deze kunnen gebruiken in hun omzettingswetten. Er zal dan ook onderzocht worden of de schending van een mensenrecht een weigeringsgrond uitmaakt in het arsenaal van weigeringsgronden uit het kaderbesluit.

³⁷ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 50-51; Art. 1, lid 1 en 2 van het kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

³⁸ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

³⁹ Art. 2, §1 Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.

⁴⁰ J. VAN CAENEGHEM, K. WEISS, M. HOLVOET en P. DE HERT, *Handboek Internationaal en Europees Strafrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 105; J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 50-51

⁴¹ J. VAN CAENEGHEM, K. WEISS, M. HOLVOET en P. DE HERT, *Handboek Internationaal en Europees Strafrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 105-106.

18. Aangezien het Kaderbesluit houdende het Europees aanhoudingsbevel een opdeling maakt tussen de verplichte en facultatieve weigeringsgronden, zal er hier ook een verdere opdeling gemaakt worden, naar analogie met zowel het Kaderbesluit als de Belgische omzettingwet.

In dit deel zal er evenwel geen aandacht geschonken worden aan de nationale omzettingswetten aangezien deze in het vierde hoofdstuk zal behandeld worden. De verplichte weigeringsgronden van het Europees Aanhoudingsbevel zitten vervat in art. 3 Kaderbesluit. De weigeringsgronden uit het respectievelijke artikel 3 zijn verplicht in de zin dat de lidstaten deze weigeringsgronden, moeten omzetten naar hun respectievelijke wetgeving. Daarnaast beschikt het Europees Aanhoudingsbevel ook over facultatieve weigeringsgronden uit art. 4 Kaderbesluit. Deze zijn facultatief aangezien de lidstaten zelf moeten beslissen of ze deze omzetten in hun respectievelijke wetgeving, er rust dus geen verplichting op de lidstaten.

In onderdeel b en c zal ik tot een korte bespreking overgaan waarbij zowel de verplichte als facultatieve weigeringsgronden. Dit is belangrijk omdat men via dit overzicht snel kan zien of mensenrechtenschending vervat zit in het arsenaal van weigeringsgronden en of er een of andere vorm van impliciete mensenrechtelijke bescherming is. In artikel 3 van het Kaderbesluit houdende het Europees aanhoudingsbevel zitten alle verplichte weigeringsgronden vervat en moeten dus ook verplicht aanwezig zijn in de respectievelijke omzettingswetten. Of dit ook het geval is zal in het vierde hoofdstuk worden onderzocht. De eerste weigeringsgrond, art. 3 lid 1 Kaderbesluit, is amnestie. Deze uitzondering bestaat uit het verbod om een verdachte over te leveren indien blijkt dat er in de uitvoerende staat een amnestiewet bestaat waarbij het misdrijf wordt onttrokken van een eventuele strafrechtelijke vervolging. Daarnaast vindt men in art. 3 lid 2 één van de belangrijkste weigeringsgronden terug, namelijk de uitzondering van het *ne bis in idem* principe. Deze weigeringsgrond is belangrijk omdat ik stel dat hier een eerste vorm van mensenrechtelijke bescherming te bespeuren valt. Dit houdt in dat een overlevering wordt geweigerd indien de verdachte reeds voor dezelfde feiten is veroordeeld door een andere rechtbank uit een ander land⁴². Het *ne bis in idem* beginsel zit in verschillende mensenrechtelijke instrumenten vervat, namelijk in art. 14, lid 7 van het Internationale Verdrag voor Burgerlijke en Politieke rechten, maar ook in art. 4, lid 1 van het zevende protocol bij het EVRM en in art. 50 van het Handvest van de Grondrechten van de EU. Hierdoor besluit een minderheidsstrekking in de rechtsleer dat dit principe behandeld moet worden als een mensenrecht⁴³. Het feit dat dit op dergelijke verschillende niveaus wordt geregeld, versterkt deze vaststelling. Ikzelf ben ook overtuigd van dit standpunt aangezien het EVRM, op Europees niveau, als het summum van een mensenrechtelijk instrument kan gezien worden, daarnaast zijn alle lidstaten van de EU lid van het EVRM.

Uit mijn analyse kan men een eerste conclusie trekken. In art. 3, lid 2 van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel zit weldegelijk een indirecte mensenrechtelijke weigeringsgrond ten aanzien van een mensenrecht, namelijk via het *ne bis in idem* principe. Ik vind dit een indirecte mensenrechtelijke weigeringsgrond omdat het niet met zoveel woorden wordt bestempeld als een mensenrechtelijke weigeringsgrond. Dankzij de vele internationale verdragen, heeft de bescherming van het *ne bis in idem* principe toch een mensenrechtelijke status verworven.

⁴² J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 50-51.

⁴³ P. OLIVIER en T. BOMBOIS, "Ne bis in idem en droit européen: un principe à plusieurs variantes", *JDE* 2012, 266; J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 51-52.

19. In de praktijk komt dit erop neer dat er weldegelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond is opgenomen in het kaderbesluit, maar het heeft een zeer beperkte *ratione materiae* aangezien het enkel kan gebruikt worden in gevallen van ne bis in idem en dus niet als een algemene weigeringsgrond.

Er is dus een eerste weigeringsgrond die op een expliciete manier zit vervat, daarnaast is dit een verplichte weigeringsgrond en zoals ik reeds supra heb aangehaald, moet een verplichte weigeringsgrond in de nationale omzettingswet vervat zitten. Ten slotte is er nog een derde en laatste weigeringsgrond in het derde lid, de minderjarigheid.

Uit deze analyse kan ik afleiden dat in het arsenaal van verplichte weigeringsgronden, weldegelijk een eerste mensenrechtelijke weigeringsgrond zit vervat. Ik bestempel dit als een mensenrechtelijke weigeringsgrond, maar mijn mening wordt slechts gedeeld met weinig auteurs. Toch durf ik stellen in mijn analyse dat de Europese Unie de correcte keuze heeft gemaakt en dat de andere auteurs het bij het verkeerde eind hebben aangezien het ne bis in idem principe weldegelijk als een mensenrecht dient bestempeld door het feit dat het zoveel keer is opgenomen in internationale en Europese verdragen. Hierdoor kan ik in mijn evaluatief gedeelte besluiten dat de Europese Unie weldegelijk de correcte keuze heeft gemaakt, desalniettemin kan men de twijfel beslechten door een toevoeging van het begrip 'mensenrechtelijke weigeringsgrond' aan deze weigeringsgrond.

c. Facultatieve weigeringsgronden:

20. De facultatieve weigeringsgronden zitten vervat in art. 4 Kaderbesluit Europees Aanhoudingsbevel Dit artikel bestaat uit zeven verschillende onderdelen⁴⁴. De lidstaten hebben dus de keuze: implementatie of niet. Dit werd ook letterlijk gesteld door het Hof van Justitie in het arrest *Wolzenburg* waarbij het oordeelde dat art. 4 een aan de nationale wetgever geboden mogelijkheden omvat⁴⁵. Indien een lidstaat kiest voor een implementatie van één van de facultatieve weigeringsgronden, dan mag hij er geen ruimere uitleg aan geven dan de gebruikte EU-begrippen, anders bestaat het gevaar dat er net meer weigeringen gebeuren aangezien de lidstaten de bewoordingen op dergelijke manier kunnen gebruiken dat overlevering erg moeilijk wordt⁴⁶. Het tegenovergestelde mag wel, in zijn nationale implementatie mag hij de omvang van diens EU-begrippen inperken waardoor de weigeringsgronden kleiner wordt van omvang waarbij er net meer overlevering kan gebeuren aangezien men de weigeringsgronden slechts in beperkte mate kan gebruiken. Dit impliceert wel dat de bescherming ten aanzien van de opgeëiste persoon sterk afhankelijk is van de gemaakte keuzes van de lidstaat⁴⁷. Op te merken valt wel dat deze beoordelingsvrijheid niet absoluut is, de lidstaten blijven gebonden aan de algemene beginselen van de EU, het Handvest van de Grondrechten maar ook het EVRM.

⁴⁴ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, OJ. L. 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

⁴⁵ HvJ 6 oktober 2009, nr. C-123/08, ECLI:EU:C:2009:616, *Wolzenburg*, §58.

⁴⁶ V.H. GLERUM, "De balans van tien jaar Europees Aanhoudingsbevel: efficiency en rechtsbescherming in balans?", *Nederlands tijdschrift voor Europees recht* 2014, (332) 333.

⁴⁷ *Ibid.*

21. Dit werd ook bevestigd door het Europees Hof van Justitie in het arrest *Lopez Da Silva Jorge*⁴⁸, waarbij het Hof expliciet oordeelde dat er grenzen zijn aan deze implementatiebevoegdheid van de lidstaten ten aanzien van de facultatieve weigeringsgronden, zo mag het dus niet discrimineren op basis van nationaliteit door de omvang van welbepaalde facultatieve weigeringsgronden te veranderen.

Indien men kijkt naar de aangereikte facultatieve weigeringsgronden uit het kaderbesluit zelf, reikt het kaderbesluit zeven facultatieve weigeringsgronden aan. Ten eerste gaat het over een misdrijf dat niet strafbaar is naar het recht van uitvoerende lidstaat en ten tweede kan een lidstaat beslissen om te weigeren indien blijkt de persoon reeds vervolgd wordt in de uitvoerende lidstaat. Ten derde kan het geweigerd worden indien er geen strafrechtelijke vervolging zal zijn voor het strafrechtelijk feit, ten vierde kan een lidstaat weigeren wegens verjaring, ten vijfde kan het geweigerd worden indien de gezochte persoon reeds vervolgd is in een derde land, ten zesde kan de uitvoerende lidstaat weigeren indien het zelf overgaat tot uitvoering van de vrijheidsstraf die werd opgelegd door de uitvaardigende lidstaat en ten zevende kan er geweigerd worden indien blijkt dat een deel van het misdrijf in een ander of in het uitvoerende land is gebeurd⁴⁹.

22. Het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel werd aangepast in 2009 met de invoering van art. 4*bis*⁵⁰, waarbij men via een nieuwe facultatieve weigeringsgrond een uitlevering kan weigeren indien de verdachte bij verstek werd veroordeeld tenzij er in het Europees aanhoudingsbevel is vermeld dat er verdere waarborgen zijn op procedureel vlak van de uitvoerende lidstaat. Maar enkel in zover het gaat om situaties uit artikel 4*bis* van het Kaderbesluit. Hieromtrent is er een interessant arrest van het Europees Hof van Justitie, nl. *Melloni*⁵¹. In dit arrest kwam er een conflict tussen een nationale grondwettelijke waarborg en een Europese weigeringsgrond uit het Europees Aanhoudingsbevel. Spanje, de uitvoerende staat, heeft in zijn grondwet staan dat indien er sprake is van een zwaar misdrijf, de verdachte recht heeft op een nieuw proces indien hij reeds werd veroordeeld bij verstek.

Dit recht kwam dan in conflict met het nieuwe art. 4*bis* van het Kaderbesluit waarbij men toch mocht uitleveren, indien hij bij verstek was veroordeeld maar de verdachte kennis had van het uur en plaats van de zitting. Het nationale Spaanse recht is dus volledig tegenstrijdig met het recht van de Europese Unie.

Maar het Hof van Justitie oordeelde dat de rechten op eerlijk proces en rechten van verdediging uit het Europese Handvest van de Grondrechten niet absoluut zijn waardoor Melloni afstand kon doen van zijn recht op verdediging indien hij weet had van uur en datum van de behandeling⁵². Daarnaast kwam eigenlijk het antwoord met de meeste verregaande gevolgen, nl. de stelling of een lidstaat het EU-recht op basis van zijn nationale grondwet aan de kant kan zetten.

⁴⁸ HvJ 5 september 2012, nr. C-42/11, ECLI:EU:C:2012:517, *Lopez Da Silva Jorge*.

⁴⁹ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

⁵⁰ Kaderbesluit nr. 2009/299/JBZ, 26 januari 2009 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/584/JBZ, Kaderbesluit 2005/214/JBZ, Kaderbesluit 2006/783/JBZ, Kaderbesluit 2008/909/JBZ en Kaderbesluit 2008/947/JBZ en tot versterking van de procedurele rechten van personen, tot bevordering van de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op beslissingen gegeven ten aanzien van personen die niet verschenen zijn tijdens het proces, *OJ. L.* 27 maart 2009, afl. 81, 24-36.

⁵¹ HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, *Melloni*.

⁵² HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, *Melloni*, overw. 9.

23. Het Hof antwoordde dat eerst en vooral het EU-recht dient te primeren, zelfs bovenop de nationale grondwet en diens fundamentele rechten, zelfs indien het beginsel van de ruimste bescherming speelt⁵³. Maar belangrijkere elementen in het licht en het belang voor deze scriptie, werden vastgelegd vanaf overweging 56, waarbij het Hof expliciet stelt dat de men de overlevering enkel en alleen maar kan weigeren op basis van een verregaandere bescherming, wanneer het Kaderbesluit houdende het Europees aanhoudingsbevel daar zelf in voorziet en dus zelf de nodige ruimte laat om te weigeren⁵⁴. Daarnaast benadrukte het Hof ook dat indien men deze weigeringsgronden gaat interpreteren dat landen hun eigen nationale recht laten primeren en zo de beginselen van gemeenschappelijk vertrouwen en erkenning teniet ging doen.

Dit zou er dan toe leiden dat het gehele kaderbesluit nutteloos wordt aangezien het gehele Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel gestoeld is op deze beginselen⁵⁵. In *Melloni* heeft het Hof dus geoordeeld dat er geen feitelijke schending was van een grondrecht omdat er net voldaan was aan de waarborgen uit het handvest. Het uitvoeren van het Europees Aanhoudingsbevel kon *in casu* dus geen schending van het recht op een eerlijk proces uitmaken.

24. Op te merken valt dat dit arrest ging over een veroordeelde, hij had reeds een straf gekregen en moest worden uitgeleverd om zijn celstraf te voldoen. De verdachte moest dus niet worden uitgeleverd om in een andere lidstaat voor de rechtbank te komen. Dit is een verschilpunt met het arrest *Radu*⁵⁶, dat in hoofdstuk drie uitvoerig aan het bod zal komen.

In de rechtsleer werd het arrest *Melloni* met argusogen gevolgd waarbij er dikwijls werd geschreven over de toepassing van de mensenrechtelijke weigeringsgronden, die vele Europese lidstaten hebben omgezet in hun respectievelijke nationale omzettingswetten. Ook België heeft hiervan gebruik gemaakt. De rechtsleer heeft voornamelijk kritiek op de stelling van het Hof dat men enkel dergelijke mensenrechtelijke clausules kan gebruiken om rechten af te dwingen die men in het nationale recht gebruikt maar verder gaat dan wat de Europese Unie voorop stelt⁵⁷. Het Hof vindt bovendien dat lidstaten een Europees Aanhoudingsbevel niet mogen weigeren op basis van de mensenrechtelijke clausules indien dergelijke weigering afbreuk zal doen aan de efficiëntie van het Kaderbesluit en er natuurlijk voldaan wordt aan het Handvest⁵⁸. Dit kan men dus interpreteren waarbij men enkel kan weigeren wanneer het kaderbesluit zelf voorziet in deze mogelijkheid. En het kaderbesluit voorziet niet in zo een weigering, hierdoor heeft het Hof dan ook de zaak afgewezen, dit werd natuurlijk mede veroorzaakt door het feit dat er geen schending was van het Handvest houdende de grondrechten van de Europese Unie⁵⁹. Ikzelf vind dat het Hof een foutieve stelling heeft ingenomen aangezien de rechten van verdediging weldegelijk als primair dienen te worden bestempeld en er wel een schending voorhanden was. Het Hof heeft hierbij de kans gemist om duidelijkheid te scheppen.

⁵³ J. HUYSMANS, "Hof van Justitie verduidelijkt nieuwe verstekweigeringsgrond Europees Aanhoudingsbevel", *Juristenkrant* 2013, 7.

⁵⁴ HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, *Melloni*, overw. 56 e.v.; J. HUYSMANS, "Hof van Justitie verduidelijkt nieuwe verstekweigeringsgrond Europees Aanhoudingsbevel", *Juristenkrant* 2013, 7.

⁵⁵ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 273.

⁵⁶ HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, *Radu*.

⁵⁷ HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, *Melloni*, overw. 59 ; J. HUYSMANS, "Hof van Justitie verduidelijkt nieuwe verstekweigeringsgrond Europees Aanhoudingsbevel", *Juristenkrant* 2013, 7; L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 273.

⁵⁸ HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, *Melloni*, overw. 38.

⁵⁹ HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, *Melloni*, overw. 60 e.v.

25. Het Europees Hof van Justitie gebruikt op frequente basis nog steeds het arrest *Melloni*, zo heeft het Hof in medio 2016 verwezen naar dit arrest in het arrest *Dworzecki*⁶⁰ waarbij vooral het feit dat de grondrechten uit het Handvest van de Grondrechten niet als absoluut kan bestempelen, als belangrijk dient gemerkt te worden. Dit werd dan specifiek gericht aan het probleem in kwestie waarbij het Hof stelde dat de verdachte het recht heeft om *in persona* te verschijnen voor de rechtbank, maar dat het geen absoluut recht is. Zo kan de verdachte niet stellen dat zijn rechten van verdediging zijn geschonden indien blijkt dat de verdachte weldegelijk op de hoogte van locatie en uur werd gebracht. Indien hij deze informatie heeft gekregen, kan hij zich verdedigen ten aanzien van de rechtbank aangezien hij een persoonlijke dagvaarding kreeg⁶¹. Dit impliceert dus dat wanneer de verdachte dergelijke dagvaarding heeft gekregen, hij naar de rechtbank kan komen voor zijn verweer aangezien de lidstaat alles heeft gedaan om de verdachte te informeren over de behandeling door de rechtbank en de verdachte al de tijd heeft om zich voor te bereiden, hierdoor is het recht op verdediging dus ook niet absoluut⁶², net zoals in *Melloni* waarbij het Hof ook oordeelde dat de rechten van verdediging en eerlijk proces niet absoluut zijn.

26. Het arrest *Melloni* kan daarnaast ook nog in twee andere hoofdstukken gebruikt worden. Zo kan het eerst en vooral gebruikt worden in het tweede hoofdstuk met betrekking tot de wederzijdse erkenning en vertrouwen. Maar ook in het vierde hoofdstuk over de Belgische omzettingwet kan het gebruikt worden, aangezien België een expliciete weigeringsgrond heeft indien er een schending van een mensenrecht gebeurt en het arrest de invloed van mensenrechten net meer heeft verklaard.

1.3. Conclusie hoofdstuk 1:

27. In dit hoofdstuk is er gekeken naar de ontstaansgeschiedenis van het Europese aanhoudingsbevel waarbij er voornamelijk dient te worden onthouden dat het een zeer woelige ontstaansgeschiedenis heeft gekend op zowel politiek, jurisdictioneel en nationaal niveau. Daarnaast is er ook gekeken naar de verschillende weigeringsgronden in het kaderbesluit. Hierin werd een opdeling gemaakt in verplichte, en facultatieve weigeringsgronden. Bij de verplichte weigeringsgronden valt op dat er gesproken wordt over de weigeringsgrond van het non bis in idem-principe. Zoals reeds supra is uitgelegd, wordt non bis in idem in zowel de rechtsleer als in de wetgeving beschouwd als een mensenrecht. Hierdoor kan men stellen dat er een eerste mensenrechtelijke bescherming werd ingebouwd.

Daarnaast werd er ook vastgesteld dat onder de impuls van het Europese Hof van Justitie, men niet meer kan doen dan datgene wat het kaderbesluit voorop zet. Een ruimere nationale grondrechtenbescherming kan het recht van de Europese Unie niet aan de kant zetten indien er voldaan werd aan de grondrechtenbescherming van de Europese Unie.

⁶⁰ HvJ 24 mei 2016, nr. C-108/16, ECLI:EU:C:2016:346, *Dworzecki*.

⁶¹ HvJ 24 mei 2016, nr. C-108/16, ECLI:EU:C:2016:346, *Dworzecki*, overw. 41-42.

⁶² V.H., GLERUM, "Europese Rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 24 mei 2016), *RW* 2016-2017, (795) 799.

Hoofdstuk 2. Onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning:

28. In dit deel zal er worden stilgestaan bij de twee volgende begrippen: onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning. De begrippen onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning worden ook vaak met zijn Engelse term gebruikt, namelijk Mutual Trust en Mutual Recognition.

Ten eerste zal er worden gekeken wat deze twee begrippen betekenen en ook waar ze vandaan komen. Ten tweede zal er specifiek gekeken worden naar de invloed en interpretatie van de Europese Commissie ten aanzien van deze twee begrippen. In het bijzonder zal er aandacht uitgaan naar deze twee begrippen in het licht van het Europees Aanhoudingsbevel aangezien men hier de vraag kan stellen in welke mate dit vertrouwen gebruikt kan worden en tot welke reikwijdte dit begrip zijn uitwerking heeft. Ten slotte zal er gekeken worden naar de werking van deze twee begrippen ten aanzien van andere elementen in het recht van de Europese Unie, aangezien deze begrippen in een ruimer kader spelen dan enkel in het licht van het Europees Aanhoudingsbevel.

2.1. Inhoud en ontstaan van de begrippen onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning:

29. Zoals er reeds in hoofdstuk 1 besproken werd, heeft het Europees Aanhoudingsbevel heel wat tijd in beslag genomen voordat het werd aangenomen. De eerste aanzet naar een Europeanisering van het strafrecht werd gegeven door de creatie van een gemeenschappelijke ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid. De eerste stap hiervoor werd gegeven door de Europese Raad van 15 tot 16 oktober in het Finse Tampere⁶³, voorheen werd er reeds gesproken over het beginsel van wederzijds erkenning in strafzaken tijdens de Europese Raad van 15 en 16 juni 1998 te Cardiff. Maar de feitelijke uitwerking ervan vond plaats tijdens de bijeenkomst in Tampere. Deze Raad had enkele aanbevelingen tot gevolg en staan algemeen bekend als de richtpunten van Tampere. Dit was eigenlijk de eerste keer dat de Europese Unie gebruik maakte van zijn bevoegdheden die het kreeg onder het verdrag van Amsterdam, waarbij men dan ook de ruimte voor vrijheid, veiligheid en recht wou ontwikkelen⁶⁴. Men wou dus echt wel verder gaan met de creatie van deze ruimte, het was een van de speerpunten van de Europese Raad en de Commissie om te slagen in het opzet om een degelijke ruimte voor vrijheid, veiligheid en recht te creëren.

De Europese Raad besliste onder andere om over te gaan tot een verdere en verdergaande samenwerking waarbij er één belangrijk element werd gecreëerd, namelijk het beginsel van wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen⁶⁵. De Europese Raad verduidelijkt het op de volgende allesomvattende manier: "Een versterkte wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen en vonnissen en de noodzakelijke onderlinge aanpassing van de wetgevingen zouden de samenwerking tussen de autoriteiten en de justitiële bescherming van de rechten van het individu ten goede komen"⁶⁶.

⁶³ Europese Raad van Tampere, 15 en 16 oktober 1999, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_nl.htm

⁶⁴ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 20.

⁶⁵ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 13-14.

⁶⁶ Europese Raad van Tampere, 15 en 16 oktober 1999, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_nl.htm

30. De Europese Raad geeft aan dat het beginsel van wederzijdse erkenning zowel op vonnissen als op andere beslissingen van rechterlijke autoriteiten van toepassing is⁶⁷. Dit is namelijk de hoeksteen van de justitiële samenwerking binnen de Unie op zowel burgerlijke als strafzaken. Men gaat zelfs nog een stap verder en zegt dat het ook van toepassing moet zijn op alle voorafgaandelijke gerechtelijke bevelen. Er kan dus gesteld worden dat wederzijdse erkenning in elk stand van het geding dient gebruikt te worden, zowel voor, tijdens als na de veroordeling⁶⁸.

31. Er werden ook enkele ideeën en aanvullingen geopperd om de procedure van uitlevering te vergemakkelijken, zo werd er geopperd om de oude uitleveringsprocedures tussen de lidstaten af te schaffen en ze te laten steunen op de uitleveringsovereenkomsten van de Europese Unie zelf. Ten slotte hamerde de Europese Raad ook nog op het feit dat men veel snellere uitleveringsprocedures moest gebruiken waarbij de vonnissen van de andere lidstaten sneller werden aanvaard en dus zonder een eventueel verder onderzoek uit te voeren⁶⁹.

Twee belangrijke punten dienen onderscheiden te worden van de uiteindelijke beginselen van de Europese Raad te Tampere. Eerst en vooral kan men stellen dat de Europese Unie het principe van wederzijdse erkenning als hoeksteen van de samenwerking in het strafrecht erkent. De Europese Raad durft te benadrukken dat indien men het principe van wederzijdse erkenning gaat erkennen en gebruiken, men de feitelijke uitwisseling van arresten en vonnissen veel sneller en beter kan laten gebeuren. Hierbij kan men ook beter de bescherming van de uit te leveren persoon garanderen⁷⁰. Men merkt dus dat men weldegelijk de bescherming van de mensenrechten als een kernwaarde heeft vastgesteld waarbij er aandacht naar uit dient te gaan. Maar of dit zich vertaalt in een goede bescherming, wordt in het derde hoofdstuk verder onderzocht. Een tweede opmerkelijk punt valt op ten aanzien van het Europees aanhoudingsbevel. In de besluiten van de Europese Raad te Tampere wordt er niet gesproken over het Europees aanhoudingsbevel⁷¹. Het enige wat men hierover vertelt is dat men de formele procedure van uitwisseling tussen de twee lidstaten, die zich kenmerkt door een traag proces, dient af te schaffen en men het als geheel dient te vervangen door een veel eenvoudigere en eenvoudige procedure van uitwisseling. Dit kan gelezen worden als een eerste aanzet tot de creatie van een eenduidig instrument, wat zich later vertaalde in het Europees Aanhoudingsbevel⁷².

⁶⁷ Europese Raad van Tampere, 15 en 16 oktober 1999, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_nl.htm, §33.

⁶⁸ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 14-15.

⁶⁹ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 15.

⁷⁰ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 20.

⁷¹ Europese Raad van Tampere, 15 en 16 oktober 1999, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_nl.htm,

⁷² L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 20; H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 16.

32. De gehele bevindingen van de Europese Raad te Tampere werden op applaus onthaald. De Europese Raad vond dat het verdere uitwerking verdiende en gaf de opdracht aan zowel de Raad als de Europese Commissie om een programma goed te keuren en de nodige verbeteringen te verwerken⁷³.

Dit resulteerde uiteindelijk in een breed programma en werd ten slotte gepubliceerd in het Publicatieblad onder de titel: "Programma van maatregelen om uitvoering te geven aan het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen"⁷⁴. Hierbij werden de belangrijkste kernpunten herhaald en verder uitgelegd. Daarnaast werden er prioriteiten vooropgesteld, aan de hand van deze prioriteiten wist men dan welk element het eerst diende behandeld te worden.

De Europese Commissie zelf creëerde daarnaast een mededeling⁷⁵ waarbij ze hun visie weergaven, deze kwamen in het algemeen overeen met de Tampere- beginselen. In deze mededeling vindt men enkele vertrouwensbeginselen terug ten aanzien van de mensenrechten, deze zullen verder worden uitgewerkt in het derde hoofdstuk.

33. In de inleiding van het supra aangehaalde uiteindelijke programma vindt men enkele belangrijke vaststellingen die de Tampere beginselen verder uitleggen en verdiepen. De belangrijkste kenmerken vindt men in de paragrafen vijf en zes van het werkdokument, deze twee paragrafen zijn dermate belangrijk dat een letterlijke citering op zijn plaats is: "Wederzijdse erkenning moet de samenwerking tussen de lidstaten en de bescherming van de rechten van het individu versterken. ... Ten slotte is wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen bevorderlijk voor de rechtszekerheid in de Unie voor zover zij waarborgt dat een in een lidstaat gewezen vonnis in een andere lidstaat niet opnieuw ter discussie wordt gesteld. ... De toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen veronderstelt wederzijds vertrouwen van de lidstaten in elkaars strafstelsels. Dat vertrouwen berust in het bijzonder op hun gemeenschappelijke gehechtheid aan de beginselen van vrijheid, democratie en eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en de rechtsstaat."⁷⁶.

Deze letterlijke bewoordingen tonen duidelijk aan dat deze twee beginselen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en de hoeksteen uitmaken van de justitiële samenwerking in strafzaken. Hierin wordt er letterlijk gesteld dat de lidstaten elkaar dienen te vertrouwen. Dit komt erop neer dat de Europese Unie uitgaat van het feit dat elke lidstaat de mensenrechten respecteert. Dit wederzijds vertrouwen kan een verklaring zijn voor de vaststelling dat er geen weigeringsgrond is opgenomen in zowel de verplichte als de facultatieve weigeringsgronden in het Europees Aanhoudingsbevel⁷⁷.

⁷³ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 17.

⁷⁴ Programma van maatregelen om uitvoering te geven aan het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen (Europese Raad), 2001/C 12/02, *Pb. C.* 15 januari 2002.

⁷⁵ Wederzijdse erkenning van definitieve beslissingen in strafzaken, Mededeling van de Europese Commissie aan de Raad en Europees Parlement, 26 juli 2000, ongepubliceerd.

⁷⁶ Programma van maatregelen om uitvoering te geven aan het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen (Europese Raad), 2001/C 12/02, *Pb. C.* 15 januari 2002, C12/10, §§5-6.

⁷⁷ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

34. De mogelijkheid bestaat dat de beleidsmakers van de Europese Unie, geredeneerd hebben dat er geen nood is aan een weigeringsgrond bij een schending van de mensenrechten aangezien de lidstaten elkaar dienen te vertrouwen dat de lidstaten geen schending plegen en er dus ook geen nood is tot dergelijke weigeringsgrond⁷⁸.

Met betrekking tot de aanhoudingsbeslissingen heeft men geoordeeld dat dit prioriteit twee krijgt, dit impliceert dat dit toch belangrijk is en ook verder onderzocht mag worden met zelfs het finale doel om een ruimte van uitlevering te creëren. Hierbij erkent men expliciet dat men voor een gemakkelijkere uitlevering tussen lidstaten, een instrument dient gecreëerd te worden die dit als doelstelling heeft. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de creatie van het Europees Aanhoudingsbevel⁷⁹.

35. De Europese Commissie heeft verschillende informatieve pagina's gewijd aan de beginsel van wederzijdse erkenning en onderling vertrouwen. Hierbij benadrukt ze meerdere keren dat ze steunen op de principes van gelijkwaardigheid en vertrouwen en dat men vaak rekent op een zekere standaardisering om zo de beginselen optimaal te laten werken. Zij rekenen ook op de tweeledigheid van de wederzijdse erkenning, nl. de uitvoering van de beslissing zelf maar dat men na de erkenning er ook effectief rekening mee houdt. De uit te leveren persoon mag ten aanzien van zijn rechten geen hinder van de uitlevering ondervinden⁸⁰. Indien men de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie raadpleegt kan men enkele interessante vaststellingen distilleren uit diens arresten en adviezen. De verhouding tussen wederzijdse erkenning en onderling vertrouwen werd uitgelegd door het Hof van Justitie, zetelend in voltallige zitting, in advies 2/13⁸¹. Het Hof stelde in zijn advies dat de gehele constructie van de EU steunt op de belofte dat elke lidstaat van de Europese Unie met al de andere lidstaten een arsenaal van waarden deelt die men gemeenschappelijk heeft en waarop de Europese Unie berust en dat de landen de waarden dus delen met elkaar. Maar deze belofte betekent en rechtvaardigt zelfs de stelling dat elke lidstaat zal erkennen dat ze elkaar onderling vertrouwen dat ieder ander lidstaat de gemeenschappelijke waarden en normen erkennen⁸².

Het Hof erkent expliciet dat het beginsel van onderling vertrouwen van onschatbare waarde is voor een correcte functionering en eigenlijk onmisbaar. Dit advies is besproken geweest tijdens twee latere arresten, namelijk het arrest *Aranyosi*⁸³ en het arrest *Ruslanas Kovalkovas*⁸⁴. Het arrest *Aranyosi* wordt in hoofdstuk drie verder uitgelegd en zal het belang ervan en de veroorzaakte omwenteling ten aanzien van het recht van de Europese Unie worden benadrukt.

⁷⁸ Overwegingen 2, 6 en 10 Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, OJ. L. 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

⁷⁹ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, OJ. L. 18 juli 2002, afl. 190, 1-20; Programma van maatregelen om uitvoering te geven aan het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen (Europese Raad), 2001/C 12/02, Pb. C. 15 januari 2002, C12/10, p. 20-21.

⁸⁰ Europese Commissie, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=URISERV:I33131>.

⁸¹ HvJ 18 december 2014, advies 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454.

⁸² HvJ 18 december 2014, advies 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454, overw. 168.

⁸³ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, *Aranyosi*.

⁸⁴ HvJ 10 november 2016, nr. C-477/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:861, *Kovalkovas*.

36. Het arrest *Kovalkovas* benadrukt ten slotte nogmaals dat er de veronderstelling heerst dat de lidstaten van de EU de dor het recht erkende grondrechten in acht nemen en dat de veronderstelling noodzakelijk en essentieel is voor een correcte werking voor de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht⁸⁵. Daarnaast heeft het arrest *Kovalkovas* zich gebogen over het begrip rechterlijke autoriteit, in de zin van artikel 6, lid 1 van het Kaderbesluit. Het oordeelde dat het begrip rechterlijke autoriteit een autonoom begrip is in het recht van de Europese Unie. Een lidstaat kan dan ook niet het begrip wijzigen of een andere invulling geven, met als doel om te ontsnappen aan het toepassingsgebied van het Kaderbesluit⁸⁶. Indien men daardoor de toepassing uitsluit van het Kaderbesluit, is men noch verplicht om een rechterlijke beslissing van een andere lidstaat te erkennen, noch om een Europees Aanhoudingsbevel uit te voeren.

2.2 Invloed onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning op het recht van de Europese Unie:

37. Deze twee begrippen worden onder andere gebruikt in het strafrecht zoals het Europees Aanhoudingsbevel, het wordt ook in een ruimer contentieux gebruikt zoals in bepaalde asielprocedures, maar ook in het burgerlijk recht zoals bv. de Brussel I-bis en Brussel II-bis Verordening. De Europese Commissie zelf onderstreept ook het belang van deze begrippen waarbij het stelt dat dit deel uitmaakt van de fundamenteën en dan ook uitermate belangrijk is⁸⁷. Daarnaast leidt vooral onderling vertrouwen ertoe dat landen het vertrouwen mogen hebben dat de andere landen een eventuele erkenning correct en vlot verloopt. Men merkt dus dat onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning niet alleen belangrijk zijn ten aanzien van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht maar ook toepasselijk zijn in een grotere context. Daarnaast wordt er ook sporadisch verwezen naar het begrip van onderling vertrouwen in het kader van sociaal recht en gedetacheerde werknemers. Zo heeft het Hof van Justitie geoordeeld in het arrest *Herbosch Kiere* dat het A1-certificaat voor gedetacheerde werknemers als absoluut dient erkend te worden en dat de lidstaten de geldigheid dienen te erkennen en daardoor het begrip onderling vertrouwen dienen te hanteren⁸⁸.

Maar het belang van deze begrippen situeert zich toch voornamelijk in het strafrecht, naast natuurlijk de supra aangehaalde burgerlijke rechtsgebieden,⁸⁹ deze begrippen worden onder andere in de volgende richtlijnen gebruikt: 'Kaderbesluit 2008/909/JBZ houdende de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op strafvonnissen waarbij vrijheidsstraffen of tot vrijheidsbeneming strekkende maatregelen zijn opgelegd met het oog op de tenuitvoerlegging ervan in de Europese Unie' of bv. in 'Kaderbesluit 2008/978/JHA houdende een Europees bewijsbevel' en natuurlijk ten aanzien van het Europees Aanhoudingsbevel waar in het volgende onderdeel zal bij worden stilgestaan.

⁸⁵ HvJ 10 november 2016, nr. C-477/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:861, *Kovalkovas*, overw. 26-28.

⁸⁶ HvJ 10 november 2016, nr. C-477/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:861, *Kovalkovas*, overw. 48.

⁸⁷ S. GASPAR-SZILAGYI, <https://acelg.blogactiv.eu/2015/11/11/mutual-trust-before-the-court-of-justice-a-view-from-cjeu-judge-sacha-prechal/>.

⁸⁸ HvJ 26 januari 2006, nr. C-2/05, ECLI:EU:C:2006:69, *Herbosch Kiere*.

⁸⁹ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 73-74.

2.3. Invloed onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning op het Europees Aanhoudingsbevel:

38. Het beginsel van wederzijdse erkenning steunde mee op het beginsel van onderling vertrouwen. Volgens het "Programma van maatregelen om uitvoering te geven aan het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen"⁹⁰, vindt dit vertrouwen zijn oorsprong in het feit dat alle lidstaten van de Europese Unie gemeenschappelijke waarden hebben zoals beginselen van de vrijheid, rechtstaat, democratie en natuurlijk de eerbiediging en respect voor de fundamentele vrijheden en mensenrechten. Hierdoor moet men sneller elkaars vonnissen en arresten erkennen aangezien alle lidstaten van de Europese Unie dezelfde waarden en normen in het vaandel dragen⁹¹.

Onderling vertrouwen in het bijzonder kan dan ook aangemerkt worden als de hoeksteen die het gehele systeem van samenwerking in strafzaken draagt⁹².

Wederzijdse erkenning vereist dan ook een correcte werking van onderling vertrouwen. Enkel indien ze samen correct werken, kan de uitlevering correct verlopen. In het kader van het Europees Aanhoudingsbevel mag men stellen dat de uitvoerende lidstaat eigenlijk niets hoeft te controleren, aangezien hij eigenlijk geen controle dient te doen aangezien hij er mag van uitgaan dat de vragende Staat reeds de legaliteit, noodzakelijkheid en proportionaliteit van de gevraagde uitlevering hebben gecontroleerd. Indien er dan ook op vertrouwen is in het juridisch systeem van de vragende lidstaat, mag het in principe geen probleem meer zijn om de buitenlandse aanvraag van de vragende Staat op dezelfde manier te behandelen alsof het een normale nationale aanvraag is⁹³.

39. Het principe van wederzijds vertrouwen in het strafrecht en dus ook in het licht van een mogelijke uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel, wil niets veranderen aan de bestaande verschillen in het nationale strafrecht. Dit dienen we te aanvaarden, maar door middel van de twee beginselen kan men toch een vlotte uitlevering garanderen aangezien we op dezelfde waarden en normen steunen waardoor de gevraagde uitlevering sneller maar ook vlotter en eenvoudiger kan laten gebeuren⁹⁴. Aangezien alle landen die lid zijn van de Europese Unie, ook lid zijn van het EVRM en het EU Handvest van de Grondrechten, kan men stellen dat de lidstaten op dezelfde waarden en normen steunen maar ook dezelfde mensenrechten respecteren. Dit vormt een verklaring voor het toepassingsgebied van het Europees Aanhoudingsbevel dat zich enkel uitstrekt tot lidstaten van de Europese Unie en dus niet ten aanzien van mogelijke derde landen⁹⁵.

Opmerkelijk is dat er in het Europees Aanhoudingsbevel geen verwijzing is naar beide beginselen, enkel in preambule 10, vindt men een verwijzing naar het feit dat het Europees Aanhoudingsbevel gebaseerd is op een groot wederzijds vertrouwen⁹⁶. Maar deze hiaat is opgelost door het Hof van Justitie waarbij het in verschillende arresten deze hiaat heeft beoordeeld zoals *Jeremy F*⁹⁷.

⁹⁰ Programma van maatregelen om uitvoering te geven aan het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen (Europese Raad), 2001/C 12/02, Pb. C. 15 januari 2002.

⁹¹ H. SANDERS, *Handboek Overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 15.

⁹² L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 74.

⁹³ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 74.

⁹⁴ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 2-3.

⁹⁵ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 3.

⁹⁶ L. KLIMEK, *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 75; preambule 6 van Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, OJ. L. 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

⁹⁷ HvJ 30 mei 2013, nr. C-168/13, ECLI:EU:C:2013:107, *Jeremy F.*, overw. 49.

40. Het oordeelde namelijk dat het beginsel van wederzijdse erkenning gebaseerd is op de onderling vertrouwen dat de landen hebben in elkaar en dit dus onrechtstreeks deel uitmaakt van het Europees Aanhoudingsbevel⁹⁸. Opvallend is wel dat er in preambule 10 wordt verwezen naar het feit dat men het Europees Aanhoudingsbevel kan opschorten bij ernstige en voortdurende schending van artikel 6 VEU. Maar in de praktijk kan men toch vragen stellen over het beginsel van wederzijds vertrouwen aangezien uit de bevindingen van de Europese Commissie⁹⁹ blijkt dat hoewel alle lidstaten lid zijn van het EVRM en dus ook het EHRM, er nog steeds discrepanties zijn tussen de lidstaten in verband met mensenrechtelijke waarborgen en beschermingen¹⁰⁰. Daarnaast gebeuren er nog steeds veroordelingen ten aanzien van een lidstaat op basis van artikel 3 of 6 EVRM¹⁰¹. Hierbij kan men dan ook vragen stellen over de effectiviteit en doeltreffendheid van de beginselen van onderling vertrouwen en wederzijds erkenning waarbij de vraag is of men eigenlijk nog wel mag vertrouwen op het respect van de mensenrechten door de andere lidstaat.

2.4 Conclusie Hoofdstuk 2:

41. In dit tweede hoofdstuk is er stilgestaan bij de oorsprong en betekenis van de begrippen wederzijdse erkenning en onderling vertrouwen. Deze twee begrippen zijn zeer belangrijk voor de correcte uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel en worden, beschouwd als hoeksteen van het Europees Strafrecht maar ook als fundament van een correcte en adequate uitlevering. Deze begrippen zijn voor het eerst op een omstandige manier uitgeklaard tijdens de Europese Raad te Tampere waarbij men oordeelde dat het tijd werd voor een betere samenwerking op justitieel vlak. Door het respecteren van de begrippen wederzijdse erkenning en onderling vertrouwen kan men een vlottere en snellere uitlevering garanderen, wat uiteindelijk de eerste stap is naar de beoogde ruimte van uitlevering. Zowel de Europese Raad, de Raad als de Europese Commissie hebben zich over dit onderwerp gebogen. Opmerkelijk hierbij is dat de aanbevelingen van de Europese Commissie en de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie erop neerkomen dat men elkaar als lidstaat van de Europese Unie kan vertrouwen aangezien ze allebei lid zijn van het EVRM en dus op dezelfde waarden en normen steunen. Maar niet alleen op vlak van strafrecht worden deze beginselen gebruikt, ook in bv. asielzaken of in het burgerlijk recht bij bv. de verordening van Brussel I worden deze toegepast. Specifiek ten aanzien van het Europees Aanhoudingsbevel, is het opmerkelijk dat er niet heel veel wordt gesproken door de Europese Commissie over deze beginselen, maar dit werd gelukkig opgelost door bepaalde arresten en adviezen van het Hof van Justitie en de rechtsleer, zoals supra werd aangehaald, waarbij men stelt dat het onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning de hoeksteen vormen van strafrechtelijke samenwerking. Dit werd reeds voor de eerste keer gesteld ten tijde van de Europese Raad te Tampere. In het Europees Aanhoudingsbevel zelf wordt er dus enkel gesproken over wederzijdse erkenning, zoals bv. in art. 1, lid 2 van het Kaderbesluit.

⁹⁸ HvJ 30 mei 2013, nr. C-168/13, ECLI:EU:C:2013:107, Jeremy F., overw. 49.

⁹⁹ Rapport Commissie over de implementatie sinds 2007 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, COM 2011, 175.

¹⁰⁰ Rapport Commissie over de implementatie sinds 2007 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, COM 2011, 175.

¹⁰¹ O.a. EHRM 7 juli 2015, nr.60125/11, V.M. t. België; EHRM 13 december 2016, nr. 41738/10, Paposhvili t. België.

Hoofdstuk 3. Respect voor de mensenrechten in het Europees

Aanhoudingsbevel:

42. In dit hoofdstuk zal het feitelijk onderzoek van deze scriptie gebeuren. Hier zal er gekeken worden naar eventuele beschermingen die zijn ingebouwd in het Europees Aanhoudingsbevel ten behoeve van de mensenrechten. Vooral preambule 12 en artikel 1, lid 3 Kaderbesluit verdienen verdere aandacht. Deze beschermingen zullen worden geëvalueerd waarbij er gekeken zal worden naar de feitelijke inhoud en waarborgen. In dit hoofdstuk zal er enkel gewerkt worden met het Europees Kaderbesluit van 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten. In het vierde hoofdstuk zal er dan gekeken worden naar de Belgische omzettingswet waarbij er gekeken zal worden naar de feitelijke omzettingswet¹⁰² van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel. Hierbij zal er ook rekening gehouden worden met de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie. De supra aangehaalde begrippen van wederzijdse erkenning en onderling vertrouwen in het tweede hoofdstuk zullen ook herhaaldelijk terug aan bod komen in dit hoofdstuk. Ten slotte zal er veelvuldig en herhaaldelijk gewerkt worden met de brede rechtspraak van het Europese Hof van Justitie aangezien men zich over het Europees Aanhoudingsbevel veelvuldig heeft uitgesproken. Hierbij zal er dan ook een duidelijke evolutie weergegeven worden waarbij de recente arresten ook worden verwerkt zoals het arrest Aranyosi¹⁰³. Bij deze arresten zal er in mindere mate ook gekeken worden of er een onderscheid tussen de verschillende mensenrechten dient gemaakt te worden.

3.1. Preambule 12 van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel:

a. De tekst van de preambule:

43. Deze preambule is een belangrijk element uit het Kaderbesluit en geeft een eerste inkijk naar de verhouding van de mensenrechten ten aanzien van het Europees Aanhoudingsbevel. Preambule 12 gaat als volgt: "Dit kaderbesluit eerbiedigt de grondrechten en voldoet aan de beginselen die worden erkend bij artikel 6 van het Verdrag betreffende de Europese Unie en zijn weergegeven in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie(7), met name in hoofdstuk VI. Niets in dit kaderbesluit staat eraan in de weg dat de overlevering kan worden geweigerd van een persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, indien er objectieve redenen bestaan om aan te nemen dat het Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd met het oog op vervolging of bestraffing van die persoon op grond van zijn geslacht, ras, godsdienst, etnische afstamming, nationaliteit, taal, politieke overtuiging of seksuele geaardheid of dat de positie van die persoon kan worden aangetast om een van deze redenen"¹⁰⁴. Preambule 13 vormt hier een aanvulling van: "Niemand mag worden verwijderd of uitgezet naar dan wel uitgeleverd aan een staat waarin een ernstig risico bestaat dat hij aan de doodstraf, aan folteringen of aan andere onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen wordt onderworpen"¹⁰⁵.

¹⁰² Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.

¹⁰³ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi.

¹⁰⁴ Preambule 12 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, *COM* 2011, 175.

¹⁰⁵ Preambule 13 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, *COM* 2011, 175.

b. De kracht van de preambule:

44. Er zijn dus slechts twee preambules die er toe doen, maar een preambule is geen artikel en heeft dus ook geen echte bindende kracht zoals een artikel uit de wetgeving. Een preambule wordt als een inleiding beschouwd van een verdrag, uit dergelijke preambule kan er vaak de doelstellingen en bedoelingen uit worden afgeleid van het respectievelijke wetgevende instrument, waarbij soms de achtergrond erbij wordt vermeldt¹⁰⁶. In het Kaderbesluit kan de preambule gelezen worden als het onderliggend idee en dus een eerste indicatie ten aanzien van respect voor de mensenrechten¹⁰⁷.

In casu geeft de combinatie van preambule 12 en 13 een inkijk in het feitelijke Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel door te stellen dat ze weldegelijk rekening houden met de mensenrechten waarbij ze zeker niet buitenspel gezet worden¹⁰⁸. Maar er is dus in de lijst van de facultatieve en of verplichte weigeringsgronden geen mensenrechtelijke weigeringsgrond te vinden, behalve het ne bis in idem principe. Wel kan men deze preambule zien als een morele juridische plicht ten aanzien van de lidstaten om zo ten allen tijde de mensenrechten te respecteren waarbij men de combinatie van preambule 12 en 13 als een bescherming van de mensenrechten beschouwd kan worden. Ook het Europees Hof van Justitie lijkt overtuigd te zijn van het belang van de mensenrechten, waarbij het Hof, onder andere in het arrest Krombach, heeft geoordeeld dat men steeds de mensenrechten dient te respecteren en te laten primeren¹⁰⁹. Indien men artikel zes van het Verdrag van de Europese Unie nakijkt, stelt men vast dat de Europese Unie de rechten uit zowel het EVRM als uit het Handvest van de Grondrechten respecteert. Maar het is en blijft een preambule, zonder een echte bindende kracht. Hierdoor zal de aandacht verschoven worden naar artikel 1, lid 3 van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel waarbij er zeer veel rechtspraak en rechtsleer zal bij betrokken worden.

3.2. Artikel 1, lid 3 van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel:

a. De tekst van het artikel:

45. Dit is een belangrijk element uit het Kaderbesluit en geeft een eerste inkijk naar de verhouding van de mensenrechten ten aanzien van het Europees Aanhoudingsbevel. Het derde lid van het eerste artikel: "Dit kaderbesluit kan niet tot gevolg hebben dat de verplichting tot eerbiediging van de grondrechten en de fundamentele rechtsbeginselen, zoals die zijn neergelegd in artikel 6 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, wordt aangetast"¹¹⁰.

In het desbetreffende artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie wordt expliciet verwezen naar het respect voor de mensenrechten en meer bepaald naar het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, maar ook naar het Handvest van de Europese Unie betreffende de grondrechten. Dit zijn de belangrijkste mensenrechtelijke verdragen ten aanzien van de Europese Unie, waarbij alle lidstaten van de Europese Unie ook partij bij zijn.

¹⁰⁶ De Valks Juridisch woordenboek.

¹⁰⁷ D. FLORE, *Droit pénal européen*, Brussel, Larcier, 2014, 436-437.; H. SANDERS, *Handboek overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 218-219.

¹⁰⁸ Preambule 12 en 13 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, COM 2011, 175.

¹⁰⁹ HvJ 28 maart 2000, nr. C-7/98, ECLI:EU:C:2000:164, Krombach, overw. 42..

¹¹⁰ Artikel 1, lid 3 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, COM 2011, 175.

b. De kracht van het artikel:

46. Maar zoals reeds in hoofdstuk één werd uitgelegd, werkt het Europees Aanhoudingsbevel met facultatieve en verplichte weigeringsgronden. Na mijn onderzoek heb ik vastgesteld dat er slechts één echte mensenrechtelijke weigeringsgrond wordt gehanteerd, nl. de weigeringsgrond van ne bis in idem¹¹¹. Zo wordt het ne bis in idem-principe nog steeds bestempeld als een feitelijk mensenrecht wat veelvuldig wordt gebruikt in internationale en Europese verdragen¹¹². Maar een schending van een mensenrecht wordt dus niet uitdrukkelijk opgenomen in de lijst van de weigeringsgronden. Maar gelukkig hebben verschillende lidstaten in de respectievelijke nationale omzettingswetten toch ervoor geopteerd om een mensenrechtelijke weigeringsgrond in te bouwen en hierdoor af te wijken van het Kaderbesluit¹¹³. Zo heeft onder andere België ervoor gekozen om een verplichte weigeringsgrond voor een schending van mensenrechten in te bouwen¹¹⁴. Dit komt verder aan bod in het vierde hoofdstuk. Maar de vraag wat nu eigenlijk de rol en kracht is van art. 1, lid 3 Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel blijft, aangezien dit artikel niet in de lijst van facultatieve en verplichte weigeringsgronden voorkomt. Uit het feit dat het niet in deze lijst zit, kan ik stellen dat dit geen weigeringsgrond is en eigenlijk niet juridisch afdwingbaar is in een overleveringsprocedure. Het kan dus niet gebruikt worden door lidstaten om een weigering in te roepen. Het feit dat het Europees Hof van Justitie benadrukt dat de lijst van weigeringsgrond gesloten is, toont duidelijk aan dat indien het artikel buiten de lijst valt, het geen weigeringsgrond is. Door deze geslotenheid, zal men artikel 1, lid 3 van het Kaderbesluit niet als een weigeringsgrond bestempelen, maar enkel als een algemeen artikel.

De grote vraag is nog steeds of het Kaderbesluit nu een algemene mensenrechtelijke weigeringsgrond heeft of niet. Het Europees Hof van Justitie heeft zich meerdere keren uitgesproken over dit heikel thema, maar op een echt formeel antwoord waarbij het Hof stelt dat het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel toestaat om de uitvoering ervan te stoppen indien er elementen zijn die ernstig genoeg zijn om te vrezen voor een mensenrechtelijke schending indien men de uitvoering gewoon doorvoert, lijkt het nog even wachten¹¹⁵. Maar er lijkt een kentering te gebeuren, in dit deel zal er dan ook een duidelijke evolutie weergegeven worden door middel van principe-arresten, met inbegrip van de meest recente arresten. Door deze evolutie weer te geven, kan men zien dat het Hof weldegelijk zijn zienswijze kan veranderen. Tenslotte zal er ook gekeken worden naar de houding van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ten aanzien van het Europees Aanhoudingsbevel.

¹¹¹ Artikel 3, lid 2 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, *COM* 2011, 175.

¹¹² Internationaal Verdrag voor burgerlijke en politieke rechten ; Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

¹¹³ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 87.

¹¹⁴ Art. 4, 5° Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.

¹¹⁵ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 88-89.

1°. De Europese Commissie:

47. De Europese Commissie heeft een standpunt hieromtrent genomen, maar is eigenlijk een dubbel standpunt¹¹⁶. Aan de ene kant stelt de Commissie dat de bepalingen van het kaderbesluit niet toestaan dat een schending van de fundamentele mensenrechten niet betekent dat men dergelijke schending van een mensenrecht als weigeringsgrond mag gebruiken. Maar aan de andere kant stelt de Commissie dat de nationale rechter bij een schending van de fundamentele rechten weldegelijk de uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel mag weigeren, dit werd uitvoerig besproken tijdens een politieke discussie van de Europese Commissie¹¹⁷. De commissie verklaart dit dubieus onderscheid door te stellen dat de nationale rechter weldegelijk mag weigeren indien diens nationale wetgeving hierin voorziet maar dat men aan de ander kant nog steeds zit met onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning waarbij men het vertrouwen dient te hebben dat alle lidstaten geen mensenrechten zullen schenden of hebben geschonden¹¹⁸.

2°. Rechtsleer

48. Een kort overzicht van de rechtsleer leert dat allen unaniem stellen dat men bij de uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel steeds rekening moet houden met het respect voor de rechten van de mens, hoewel er nog steeds discrepantie is in de rechtsleer waarbij ze stellen dat er niet altijd een expliciete weigeringsgrond voorhanden moet zijn om een aanhoudingsbevel te weigeren bij een schending van mensenrechten, onderling vertrouwen kan niet langer als absoluut worden gezien¹¹⁹. De rechtsleer is het wel eens dat artikel 1, lid 3 gezien kan worden als een herinnering van het begrip wederzijds erkenning en onderling vertrouwen. Deze begrippen kunnen geen afbreuk doen aan de fundamentele rechten van de persoon waarop de juridische beslissing ten aanzien van de uitlevering betrekking heeft. En men vindt daarnaast vaak dezelfde bewoordingen terug in andere wetgevende instrumenten van de Europese Unie waarbij men het belang van het respect ten aanzien van artikel 6 Verdrag van de Europese Unie onderstreept¹²⁰.

Wat wel opvalt is dat er een strekking is in de rechtsleer, die stelt dat het ontbreken van een mensenrechtelijke weigeringsgrond niet verenigbaar is met het doel van het kaderbesluit. De leider van deze strekking is professor dr. Glerum, hij stelt dat indien er geen mensenrechtelijke weigeringsgrond is, de foutieve opvatting kan ontstaan dat het kaderbesluit er geen nood aan heeft, aangezien het allemaal gebaseerd is op een onweerlegbaar vermoeden van respect voor de mensenrecht¹²¹.

¹¹⁶J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 87-88.

¹¹⁷ Politiek debat over problemen met betrekking tot het rapport van de Commissie 23 februari 2005, gebaseerd op de evaluatie van het Europees Aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, 19 mei 2005, nr. 8842/1/04, p. 3.

¹¹⁸ Rapport Commissie over de implementatie sinds 2007 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, COM 2011, 175; Politiek debat over problemen met betrekking tot het rapport van de Commissie 23 februari 2005, gebaseerd op de evaluatie van het Europees Aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, 19 mei 2005, nr. 8842/1/04, p. 3.

¹¹⁹ Onder andere J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 87-88; S. BOT, *Le mandat d'arrêt Européen*, Brussel, Larcier, 2009, 415; D. VANDERMEERSCH, 'Le mandat d'arrêt européen et la protection des droits de l'homme', RDPC 2005, (224) 219-239.

¹²⁰ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 88-89; D. FLORE, *Droit pénal Européen*, Brussel, Larcier, 2014, 437-438; S. DEWULF, *Handboek uitleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 244.

¹²¹ V.H. GLERUM, *De weigeringsgronden bij uitlevering en overlevering*, Nijmegen, Wolf Legal Publisher, 2013, 192.

49. Alle lidstaten van de Europese Unie zullen steeds de mensenrechten respecteren omdat ze allen lid zijn van de Raad van Europa en diens Verdrag voor de rechten van de Mens¹²². Ik durf te stellen dat deze opvatting inderdaad foutief is aangezien het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dagelijks arresten velt tegenover lidstaten van de Europese Unie wegens een schending van een fundamenteel mensenrecht uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, ik sluit me dan ook aan bij deze strekking en er dus zeker nood is aan een mensenrechtelijke weigeringsgrond op zowel Europees niveau als op nationaal niveau via de respectievelijke omzettingswetten. Het feit dat men de lidstaten vertrouwt, is een mooi idee maar in de praktijk onhaalbaar.

Zoals reeds eerder werd gesteld, worden in de praktijk frequent schendingen vastgesteld tussen de lidstaten. Dit toont aan dat dergelijke opvatting louter als een utopie kan worden bestempeld. Hierdoor moet men weldegelijk een adequate mensenrechtelijke weigeringsgrond voorzien opdat er toch de nodige garanties voorhanden zijn.

3.3 Invloed van het Europese Hof van Justitie:

50. In dit onderdeel zal er een bondig overzicht gegeven worden van enkele belangrijke arresten van het Hof van Justitie, aangezien er een duidelijke evolutie merkbaar is. Tegen deze evolutie zullen ook de respectievelijke conclusies van de Advocaten-Generaal worden afgezet aangezien dit enkele interessante denkpistes oplevert waarbij men ook de mogelijke discrepantie en meningsverschillen, tussen de advocaat-generaal en de rechters van het Europese Hof van Justitie, opmerkt.

a. Arrest Leymann en Pustovarov:

51. In casu ging het over het feit of een verdachte in het vragende land voor een ander feit kan worden veroordeeld dan datgene waarvoor hij werd overgeleverd¹²³.

Het Hof heeft hier geoordeeld dat de beginselen van wederzijdse erkenning en onderling vertrouwen steeds door de lidstaten dienen te gerespecteerd worden ten aanzien van het Kaderbesluit. De enige manier waarop een lidstaat de vraag tot uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren is op basis van de weigeringsgronden, zowel de facultatieve als de verplichte. Het Hof onderstreept hier dus nogmaals het belang van deze twee beginselen, waarbij het benadrukt dat de beginselen de basis vormen voor de uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel¹²⁴. Dit arrest geeft een belangrijke wending aangezien het een van de eerste keren is waarbij het Europees Hof van Justitie de kans heeft gegrepen om het specialiteitsbeginsel en de werking van het Europees Aanhoudingsbevel verder te verklaren. Maar het Hof gebruikt hiervoor een erg conservatieve houding, het beginsel van wederzijdse erkenning moet altijd gerespecteerd worden, tenzij in de gevallen voorzien door het Kaderbesluit zelf.

Dit arrest leert ons dat het Hof het Kaderbesluit niet alleen op een erg restrictieve manier interpreteert maar ook op een letterlijke manier interpreteert.

¹²² V.H. GLERUM, *De weigeringsgronden bij uitlevering en overlevering*, Nijmegen, Wolf Legal Publisher, 2013, 192.

¹²³ HvJ 1 December 2008, nr. C-388/09, ECLI: EU: C: 2008:669, Leymann en Pustovarov.

¹²⁴ HvJ 1 December 2008, nr. C-388/09, ECLI: EU: C: 2008:669, Leymann en Pustovarov, overw. 51 e.v.

b. Arrest I.B.:

52. Het Belgische Grondwettelijke Hof heeft reeds prejudiciële vragen aan het Europees Hof van Justitie gesteld in verband met een mensenrechtelijke weigeringsgrond. Het Hof heeft deze vragen beantwoordt in het *I.B.* Arrest, waarbij voornamelijk de vierde prejudiciële vraag van het Belgische Grondwettelijk Hof, erg belangrijk is¹²⁵. Men vroeg of artikelen 3 en 4 van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel zich ertegen verzetten dat de instellingen van de rechterlijke macht de uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel mogen weigeren indien er ernstige redenen bestaan om te stellen dat de uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel afbreuk doen aan de fundamentele rechten van de mens uit artikel zes lid twee van het VWEU¹²⁶. Jammer genoeg ging het Europees Hof van Justitie in het zogenaamde *I.B.*-arrest niet in op deze vraag omdat het Hof de vierde vraag afhankelijk stelde van het positieve antwoord op de respectievelijke eerste en tweede vraag, hierdoor ging het Europees Hof van Justitie hier niet op in¹²⁷.

In de conclusie van Advocaat-Generaal Villalon, haalt de Advocaat-Generaal aan dat men rekening moet houden met de doelstellingen van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel, hij oordeelt dat de wederzijdse erkenning de ruimte voor veiligheid, vrijheid en recht versterkt waarbij dan de bescherming van de rechten van de mens een voorafgaande voorwaarde is om deze ruimte te legitimeren.

Hij gaat verder waarbij hij stelt dat deze ruimte is gelegitimeerd aangezien het Kaderbesluit in zowel de preambules als in artikel 1, lid 3 rekening houdt met de mensenrechten en bepaalde beschermingen zoals de weigeringsgrond van *Non bis in idem* worden erkend en geïnspireerd zijn op rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens¹²⁸.

53. Het feit dat het Europees Hof van Justitie heeft nagelaten de vierde vraag te antwoorden, wil niet zeggen dat het Europees Hof van Justitie de mensenrechten niet langer eerbiedigt of er rekening mee houdt. Het is en blijft vaststaande rechtspraak dat het Hof de fundamentele rechten van de mens als een deel van de algemene rechtsbeginselen ziet en ze dus steeds respecteert¹²⁹. Hierbij kan het supra aangehaalde arrest *Krombach* worden aangehaald waarbij het Hof stelt dat het executieverdrag als doel heeft om de formaliteiten van uitlevering te vergemakkelijken en over te gaan naar een uniform systeem. Maar men kan dat rechtmatig doel niet bereiken door afbreuk te doen aan de rechten van verdediging¹³⁰. Weliswaar dient men dit arrest te nuanceren aangezien dit niet ging over het Europees Aanhoudingsbevel maar over het executieverdrag waarbij er ook andere weigeringsgronden werden gebruikt. Zo ging het arrest *Krombach* over de invulling van de weigeringsgrond met betrekking tot de kennelijke strijdigheid van de openbare orde¹³¹. In het huidige Kaderbesluit houdende Europees Aanhoudingsbevel is hieromtrent geen weigeringsgrond.

¹²⁵ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 87-89; GwH 24 juli 2009, nr. 128/2009; GwH 24 februari 2011, nr. 28/2011.

¹²⁶ GwH 24 juli 2009, nr. 128/2009, overw. B.9.2.

¹²⁷ HvJ 21 oktober 2010, C-306/09, ECLI:EU:C:2010:626, *I.B.*, overw. 62-63.

¹²⁸ Concl. AG Villalon bij HvJ 21 oktober 2010, nr. C-306/09, ECLI:EU:C:2010:626, *I.B.*, overw. 43.

¹²⁹ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 89

¹³⁰ HvJ 28 maart 2000, nr. C-7/98, ECLI:EU:C:2000:164, *Krombach*.

¹³¹ HvJ 28 maart 2000, nr. C-7/98, ECLI:EU:C:2000:164, *Krombach*, overw. 37.

54. Indien men het arrest *Leymann en Pustarov* samen met het arrest *I.B.* leest, kan men een korte analyse maken. Het principe van wederzijdse erkenning zal nog steeds als absoluut erkend worden, het Hof staat enkel uitzonderingen toe in het geval van de uitzonderingen die worden voorzien door het Kaderbesluit zelf. Op basis van deze uitzonderingen kan een rechtbank beslissen om het Europees Aanhoudingsbevel te weigeren of te erkennen. Wanneer een rechtbank zich bezig houdt met het Europees Aanhoudingsbevel, moet het steeds de beginselen van onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning en de geest van het Europees Aanhoudingsbevel respecteren en zelfs laten primeren. Men dient steeds een gemakkelijk en rechtvaardige uitlevering na te streven¹³². Hierdoor dient een rechtbank naar mijn mening een evenwicht te maken tussen het principe van wederzijdse erkenning en de verplichte of facultatieve weigeringsgronden. Dit is niet altijd even makkelijk want men kan niet verwachten dat een nationale rechterlijke instantie blindelings het Europees Aanhoudingsbevel zal opvolgen en er gevolg aan geven. Maar deze piste lijkt toch de voorkeur te genieten van het Europees Hof van Justitie aangezien het blijft hameren op het blind vertrouwen en het principe van wederzijdse erkenning dat de lidstaten erkennen en laten primeren. Enkel in de gevallen door het Kaderbesluit voorzien, kan een lidstaat weigeren.

c. Arrest Radu:

55. In 2013 kreeg het Europees Hof van justitie een nieuwe kans om zich uit te spreken over de relatie tussen de mensenrechten en het Europees Aanhoudingsbevel, in het zogenaamde *Radu* arrest¹³³. Hier stelde een Roemeense rechtbank verschillende prejudiciële vragen waarbij men ze als volgt kan samenvatten: "Mag een lidstaat die een Europees Aanhoudingsbevel wil uitvoeren, rekening houden met het Handvest van de Grondrechten en in het bijzonder de artikelen 6, 47 en 48 waarbij het bij een schending de uitvoering kan weigeren?". In casu waren er twijfels over het feit of men de uitvoering mocht weigeren aangezien er het hoorrecht niet werd gerespecteerd. Dit was een erg belangrijke zaak en werd gehouden voor de Grote Kamer en waarbij verschillende landen tussenkwamen¹³⁴. In de Conclusie van Advocaat-Generaal Sharpston kwam er een helder antwoord en vooral op de vierde vraag waarbij men dus eigenlijk wil weten of een uitvoerende lidstaat de tenuitvoerlegging van een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren indien de rechten van de uit te leveren persoon daardoor geschonden worden of zullen worden¹³⁵.

De Advocaat- Generaal oordeelde dat de uitvoerende lidstaat weldegelijk de uitvoering ervan kan weigeren indien men aantoont dat de rechten van de uit te leveren persoon tijdens of na de procedure van uitlevering geschonden worden of zullen worden aangezien de weigeringsgronden van het Kaderbesluit niet limitatief zijn. De Advocaat Generaal legt artikel 1, lid 3 van het Kaderbesluit¹³⁶ uit als een verplichting om alle rechten uit artikel 6 VEU in acht te nemen en zelfs te gebruiken om een weigering van uitvoering te onderbouwen¹³⁷.

¹³² C. JANSSENS, *The principle of mutual recognition in EU Law*, Oxford, Oxford University publishers, 2013, 219.

¹³³ HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu.

¹³⁴ <https://ukhumanrightsblog.com/2013/02/12/extradition-injustice-remains-despite-european-ruling-in-radu-alex-tinsley/> ; J.R. SPENCER, "Extradition, The European Arrest Warrant and Human Rights", *The Cambridge Law Journal*, 2013, (250) 252-253.

¹³⁵ Concl. AG Sharpston bij HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu.

¹³⁶ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

¹³⁷ Concl. AG Sharpston bij HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu, overw. 97 en 70.

56. Dit dient voorzichtig benaderd worden aangezien de Advocaat-Generaal stelt dat bij schending van artikelen 5 en 6 EVRM en artikelen 6, 47 en 48 van het Handvest van de grondrechten de correctheid van het proces fundamenteel teniet wordt gedaan¹³⁸. Hierbij antwoordde de Advocaat-Generaal dus positief op de vraag waarbij een voldoende gekwalificeerde schending de doorslag zal geven met betrekking tot een weigering.

Dit advies klinkt erg hoopvol aangezien hierbij de advocaat-generaal enerzijds erkent dat de lijst van weigeringsgronden niet limitatief is en men anderzijds weldegelijk een uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren indien blijkt dat er sprake is van een voldoende gekwalificeerde schending van de uit te leveren persoon zijn mensenrechten. Ikzelf sluit me ook aan bij deze conclusie want het is zeer vreemd dat men in het Kaderbesluit weldegelijk verwijst naar mensenrechten, zonder hiervoor een weigeringsgrond te voorzien. Net daarom vind ik deze conclusie niets meer dan een logische stap richting een mensenrechtelijke weigeringsgrond. Daarnaast is het ook logisch dat men spreekt van een niet-limitatieve lijst aangezien er in het Kaderbesluit zelf geen signalen zijn voor een gesloten, limitatieve lijst.

57. Maar het Hof volgde jammer genoeg Advocaat-Generaal niet. Het Hof stelde dat artikelen 47 en 48 van het Handvest niet toestaan om een Europees Aanhoudingsbevel te weigeren aangezien het recht van verdediging in casu niet geschonden is, hierdoor moet het Hof dan ook niet oordelen of een schending van het recht op verdediging een weigeringsgrond uitmaakt. Daarnaast haalt het Hof meermaals aan dat het Europees Aanhoudingsbesluit steunt op wederzijdse erkenning in combinatie met onderling vertrouwen en dat men enkel kan weigeren indien het gaat om een reden die voortkomt uit de limitatieve lijst van artikelen 3 tot 4, het Hof benadrukte het belang van één ruimte van vrijheid, veiligheid en justitie¹³⁹.

Het is dan ook jammer dat het Hof deze zaak niet heeft aangegrepen om duidelijkheid te scheppen of men een Europees aanhoudingsbevel kan weigeren indien er gevaar is voor een schending van de mensenrechten. Noch is het Hof ingegaan op het voorstel van de Advocaat-Generaal met betrekking tot de voldoende gekwalificeerde schending en de daarmee verbonden proportionaliteit. Dit is dus een gemiste kans, aangezien het Hof hier weldegelijk een kans heeft gemist. De ideeën van de advocaat-generaal waren vernieuwend en volgens mij zelfs correct. Het is dan ook jammer dat het Hof hier niet is op ingegaan.

58. In de rechtsleer werd dit arrest met argusogen gevolgd en bekritiseerd. Indien men in de respectievelijke rechtsleer op onderzoek gaat, zijn er toch enkele belangrijke vaststellingen gemaakt door academici. Zo onderstreept bv. dr. Glerum het belang en de gevolgen van de Conclusie van Advocaat-Generaal Sharpston aangezien zij hier duidelijk niet kiest voor de strenge toets ten aanzien van een mogelijke mensenrechtelijke schending. Want het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft gesteld dat er sprake dient te zijn van een 'overduidelijke, flagrante schending'¹⁴⁰. Rechtsgeleerde Glerum stelde voor dat het Hof van Justitie gebruik maakt van een ander criterium, nl. 'dat het gebrek in de procedure zodanig zijn dat de eerlijkheid van het proces daardoor fundamenteel teniet gaat'.

¹³⁸ Concl. AG Sharpston bij HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu, overw. 97.

¹³⁹ HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu, overw. 34-36.

¹⁴⁰ O.a. EHRM 7 juli 1989, nr. 14038/88, Soering t. Verenigd Koninkrijk, overw.113.

59. Indien dergelijk criterium voldaan is, moet men dan ook de uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel weigeren, indien het recht van verdediging duidelijk geschonden is¹⁴¹. Daarnaast haalt dr. Glerum een erg opmerkelijk standpunt aan in zijn noot. Zo stelt hij dat het geen verrassing is dat het Hof ervoor heeft geopteerd om het standpunt van de Advocaat-Generaal niet te volgen en de heikele kwestie van een mensenrechtelijke schending uit de weg te gaan¹⁴². Dr. Glerum oordeelt dat het Hof enkel had moeten ingaan op het standpunt van Sharpston¹⁴³ indien er een daadwerkelijke schending van het hoorrecht van Radu was, maar het Hof stelt net vast dat er geen schending aanwezig is aangezien er nog andere mogelijkheden waren om aan het hoorrecht te voldoen. Hierdoor vond het Hof het niet opportuun om in te gaan op deze heikele kwestie¹⁴⁴. Maar het feit dat het Hof ook het toepassingsgebied van het Europees Handvest controleert op een mogelijke toepassing van het Europees Aanhoudingsbevel, is volgens dr. Glerum toch een stap in de goede richting aangezien dit gelezen kan worden als een mogelijke opening naar een toepassing van een mensenrechtelijke weigeringsgrond¹⁴⁵. Ikzelf sluit me ook aan bij dit standpunt aangezien het Hof van Justitie enkel en alleen zich maar kan buigen over bepaalde elementen indien ze nodig zijn om tot een oplossing van de gestelde prejudiciële vraag te komen. Hierdoor kon het Hof niet anders dan de mensenrechtelijke weigeringsgrond aan de kant te schuiven, er niet op in gaan en zo de conclusie van Advocaat-Generaal Sharpston niet volledig te volgen. Indien men het artikel van de Franse academicus Neveu¹⁴⁶ bekijkt, merkt men dezelfde aandachtspunten op als de supra aangehaalde noot van Glerum waarbij vooral onderstreept dient te worden dat het Hof niet anders kon dan dergelijk antwoord te geven op de gestelde prejudiciële vraag. Ook de Franstalige literatuur¹⁴⁷ hanteert dezelfde opinie als Glerum. Zo stellen verschillende Franstalige auteurs dat het Hof eigenlijk gelijk heeft en het inderdaad niet in de mogelijkheid bevond om zich te buigen over de heikele vraag of men nu al dan niet een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren indien er een schending of een mogelijke mensenrechtelijke schending is gebeurd. Zij oordelen dat het Hof zich eerst en vooral aan een erge strikte interpretatie heeft gehouden en daardoor terecht oordeelde dat het hoorrecht nog steeds voldaan kon worden en er dus geen schending van het hoorrecht was gebeurd waardoor het Hof niet moest antwoorden op een eventuele weigering op basis van een mensenrechtelijke schending¹⁴⁸.

¹⁴¹ Concl. AG Sharpston bij HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu, overw.82; V.H., GLERUM, "Europese Rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 29 januari 2013), *RW* 2013-2014, 670-673.

¹⁴² V.H., GLERUM, "Europese Rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 29 januari 2013), *RW* 2013-2014, (670), 671.

¹⁴³ Concl. AG Sharpston bij HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu.

¹⁴⁴ V.H., GLERUM, "Europese Rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 29 januari 2013), *RW* 2013-2014, (670), 671-672.

¹⁴⁵ HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu, overw. 32; V.H., GLERUM, "Europese Rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 29 januari 2013), *RW* 2013-2014, (670), 671-672.

¹⁴⁶ S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux: quelles limites à la coopération judiciaire pénale?", *Rev. Trim.D.H.* 2016, (119) 127.

¹⁴⁷ S. DE BIELLEY en A. WEYEMBERGH, "Chronique de jurisprudence consacrée à l'Espace de liberté, sécurité et de justice- II Jurisprudence de la Cour Justice relative à la coopération policière et judiciaire en matière pénale (2009-2014)", *C.D.E.* 2014, 454 ; S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux: quelles limites à la coopération judiciaire pénale?", *Rev. Trim.D.H.* 2016, (119) 148-149.

¹⁴⁸ S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux: quelles limites à la coopération judiciaire pénale?", *Rev. Trim.D.H.* 2016, (119) 148-149; S. DE BIELLEY en A. WEYEMBERGH, "Chronique de jurisprudence consacrée à l'Espace de liberté, sécurité et de justice- II Jurisprudence de la Cour Justice relative à la coopération policière et judiciaire en matière pénale (2009-2014)", *C.D.E.* 2014, 454.

60. Men haalt ook aan dat indien men de letterlijke bewoordingen en interpretatie van het Hof doortrekt, men dan kan besluiten dat het Hof de lijst van weigeringsgronden uit het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel als een non-exhaustieve lijst ziet. Maar zoals de andere supra aangehaalde auteurs opmerken, besluit dr. Neveu ook dat het Hof slechts kan oordelen over de vragen die de verwijzende rechtbanken stellen en dus niet anders kon dan niet in te gaan op het heikele probleem. Hierdoor kon het Hof zich dus niet buigen over het heikele thema en was dit dus niet de gelegenheid om dit te antwoorden¹⁴⁹.

Indien men het arrest Radu verder analyseert, merkt men dat het Hof eigenlijk een kwalitatief antwoord geeft, maar zonder echt dieper in te gaan op de onderliggende problemen van de gestelde prejudiciële vragen. Het Hof ging namelijk niet verder in op de discussie die heerst in de rechtsleer of er al dan niet een uitzondering op het algemeen principe van onderling vertrouwen dient gecreëerd te worden. Het enige wat het Hof deed was hameren op het principe van een efficiënt Europees Aanhoudingsbevel aan de hand van het beginsel van wederzijdse erkenning. Dit betekent dat het Europees Aanhoudingsbevel nog steeds steunt op het idee dat alle lidstaten elke verplichting uit het Charter als uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens zal naleven en dus de mensenrechten blijft respecteren¹⁵⁰. Dit in tegenstelling tot de arresten die het Hof heeft gevelde ten aanzien van andere materies waarbij dit vermoeden ook heerst. Zo heeft het Hof ten aanzien van de asielprocedures, reeds meerdere malen geoordeeld dat het systeem van asiel niet langer kan steunen op het vermoeden dat elke lidstaat steeds alle mensenrechten zal respecteren¹⁵¹. Dit is een arrest wat zich situeert na het verdrag van Lissabon, hierdoor hoopte bepaalde rechtsleer dat men de nieuwe progressieve houding uit het Verdrag van Lissabon ook zou doortrekken naar het toepassingsgebied van de ruimte voor vrijheid, veiligheid en recht aangezien het Hof reeds deze keuze heeft gemaakt ten aanzien van de asielzaken¹⁵².

Een andere opmerkelijke vaststelling situeert zich in de commentaren uit de rechtsleer die reeds supra werd aangehaald, namelijk dat het Hof niet anders kon dan de prejudiciële vraag negatief te beantwoorden omdat er in casu geen schending van een hoorrecht voorhanden was. Maar indien men overweging 28 van het arrest bekijkt, valt op dat het Hof spreekt over een "tenuitvoerlegging van het Europees Aanhoudingsbevel met als doel een inleiding van een strafvervolgning en niet met het oog op de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf"¹⁵³. De vraag die ik me hierbij stel is dan ook of het Hof anders had geoordeeld indien er wel sprake was van een tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf. De kans was namelijk reëel aangezien men bij een vrijheidsstraf meer waarborgen dient na te leven, waaronder het hoorrecht. Hierdoor had het Hof misschien het vermoeden van respect ten aanzien de mensenrechten verlaten. Mijn verwachting is dan ook dat indien Radu ging over de vrijheidsstraf, het Hof weldegelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond durfde te aanvaarden en dus een progressievere houding had aangenomen.

¹⁴⁹ HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu, overw. 28; S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux: quelles limites à la coopération judiciaire pénale?", *Rev. Trim.D.H.* 2016, (119) 149.

¹⁵⁰ A. DAVIES, <https://eutopialaw.com/2013/02/05/radu-a-case-of-failed-dialogue/>.

¹⁵¹ O.a. HvJ 21 december 2011, nr. C-411/10, ECLI:EU:C:2011:865, N.S., overw. 105.

¹⁵² King College Law Faculty, <https://blogs.kcl.ac.uk/kslreuropeanlawblog/?p=416#.WNpc0VKxXq0>; A. DAVIES, <https://eutopialaw.com/2013/02/05/radu-a-case-of-failed-dialogue/>.

¹⁵³ HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu, overw. 28.

61. Een derde vaststelling uit het arrest *Radu* is, dat het Hof ook de kans niet heeft genomen om het principe van noodzakelijkheid en proportionaliteit ten aanzien van het doel van de Kaderbesluit verder uit te klaren. Deze zaak was weldegelijk een opportuniteit om dit uit te klaren, maar het Hof heeft het nagelaten. Op zich zijn deze lacunes te verantwoorden aangezien, zoals supra werd aangehaald, het Hof gebonden is door de feiten die het voor zich heeft. Maar het zou beter zijn indien het Hof een progressievere houding aannam om zo de lacunes en onduidelijkheden uit te klaren.

62. Een vierde vaststelling is dan ook dat het Hof heeft bevestigd dat indien het vermoeden van het respect voor mensenrechten gekoppeld wordt aan het beginsel van onderling vertrouwen, het voldoende is dat er slechts in één lidstaat de mensenrechten beschermd worden. Dit betekent dat door dit vermoeden er eigenlijk maar in één lidstaat dient te worden bewezen dat er voldaan is aan de bescherming van de mensenrechten aangezien de uitvoerende lidstaat dient te voldoen aan deze waarborg. Daarnaast kan men afleiden uit *Radu* dat het Hof het respect voor de mensenrechten kadert in de efficiëntie van het gehele systeem van het Europees Aanhoudingsbevel. Hiermee bedoel ik dat het doel van het Kaderbesluit, namelijk een snelle en efficiënte uitwisseling, gegarandeerd kan worden indien één lidstaat zorgt voor de mensenrechtelijke waarborgen. Indien men in beide lidstaten elkaar zal controleren, zal de het oorspronkelijke doel teniet worden gedaan¹⁵⁴. Daarom heeft het Hof volgens mij dan ook gekozen voor deze starre houding in het arrest, het houdt vast aan de conservatieve visie op het Kaderbesluit waarmee men het doel laat primeren, dit hangt dan ook samen met de supra aangehaalde proportionaliteitstest. Deze redenering van het Hof past volledig in de strikte leer van het principe van wederzijds vertrouwen. Deze strikte toepassing betekent dat het beginsel van onderling vertrouwen automatisch werkt, de lidstaten mogen geen tweede toetsing doen. Dit zal ook gespeeld hebben tijdens de beoordeling door het Hof want dit betekent dat een lidstaat altijd een andere lidstaat zijn vonnis of vraag moet erkennen, tenzij het onder één van de weigeringsgronden valt¹⁵⁵.

63. Na dit arrest van *Radu*, was het erg stil rond een mogelijke mensenrechtelijke weigeringsgrond. Het Hof herhaalde dikwijls in zijn jurisprudentie het arrest *Radu*, maar zonder iets nieuws toe te voegen. Zo werd het arrest *Radu* onder andere aangehaald in bv. het arrest *Jeremy F.* waarbij men de beginselen van *Radu* herhaalde zoals de non-exhaustieve lijst van weigeringsgronden, belang van één ruimte voor vrijheid, veiligheid en justitie en het belang van wederzijdse erkenning en onderling vertrouwen¹⁵⁶. In dit arrest hamerde het Hof er tenslotte nogmaals op dat alle lidstaten van de Europese Unie lid zijn van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en dus geacht worden de mensenrechten te respecteren.

¹⁵⁴ M. BERGSTRÖM, T. KONSTADINIDES en V. MITSILEGAS, *Research Handbook on European Criminal Law*, Camberley Surrey, Edward Elgar Publishing, 2016, 156.

¹⁵⁵ L. KLIMEK, *Mutual recognition of judicial decisions in European Criminal Law*, Dordrecht, Springer, 2016, 9-10.

¹⁵⁶ HvJ 30 mei 2013, nr. C-168/13, ECLI:EU:C:2013:358, *Jeremy F.*, overw. 34-35.

64. Dit impliceert dat de verdachte in de lidstaat die het Europees Aanhoudingsbevel heeft uitgevaardigd, nog steeds rechtsmiddelen in het uitvaardigende land kan invoeren tegen een mogelijke mensenrechtelijke schending¹⁵⁷.

Uit deze gecombineerde analyse van het arrest *Radu* en *Jeremy F.* kan men concluderen dat het Hof, net zoals in *Leymann en Pustarov* of in *I.B.* nog steeds vasthoudt aan een conservatieve lezing van het Kaderbesluit en de daarop steunende beginselen zoals onderling vertrouwen en het vermoeden van respect voor de mensenrechten. Ikzelf ben dan ook geneigd om te stellen dat het Hof het niet nodig vindt om in zijn arresten te stellen dat er weldegelijk andere uitzonderingen zijn op de algemene principes dan die voorzien bij het Kaderbesluit. Het Hof stelt dan ook dat door het vermoeden van mensenrechtelijk respect, het Hof hier niet verder moet ingaan op deze lacune.

d. Arrest Aranyosi en Căldăraru:

65. Het was dan ook even wachten op een geschil waarbij de juiste prejudiciële vragen werden gesteld waarbij het Hof zich kon buigen over het thema van deze scriptie. Maar op 27 mei 2016, heeft het Hof zich uitgesproken over de mensenrechtelijke weigeringsgrond bij het Europees Aanhoudingsbevel in het ophefmakende arrest *Aranyosi*¹⁵⁸. Dit arrest is een erg belangrijk arrest en heeft verstrekkende gevolgen, het feit dat er verschillende lidstaten van de Europese Unie zich partij hebben gesteld bij dit geschil toont het belang aan. België heeft niet gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Door het belang en omwenteling van het arrest zal de nodige aandacht geschonken worden aan deze principezaak, maar eerst en vooral de conclusie van de Advocaat-Generaal Bot¹⁵⁹, aangezien dit als een mogelijke inspiratiebron kan gezien worden voor het uiteindelijke arrest. Op te merken valt dat het arrest *Aranyosi* eigenlijk een samenvoeging is van 2 prejudiciële vragen, nl. *Aranyosi en Caldaru*. De feiten zijn belangrijk om het belang en de omwenteling van dit arrest te begrijpen. Een Hongaarse strafrechter vaardigde een Europees Aanhoudingsbevel uit tegen Aranyosi. Duitsland kan de verdachte oppakken, maar de advocaat van Aranyosi vraagt om het Europees Aanhoudingsbevel af te wijzen aangezien Hongarije met een systematische overbevolking kampt. De Duitse rechtbank verwijst expliciet naar verschillende arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, zoals het principe-arrest *Varga*¹⁶⁰, waarbij Hongarije wordt veroordeeld wegens overbevolkte gevangenissen. In de zaak *Caldaru* volgt de Duitse rechter, hetzelfde stramien als in *Aranyosi*. Maar hier is Roemenië het land dat het Europees Aanhoudingsbevel uitvaardigde. Weliswaar blijft ook hier dezelfde Duitse rechter verwijzen naar rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, maar nu ook naar Roemeense veroordelingen zoals *Voicu*¹⁶¹. Op te merken valt dat de Duitse rechtbank steeds heeft gevraagd in welke detentiecentrum de veroordeelde zou terechtkomen waarbij de Duitse rechtbank dan de omstandigheden ervan kon onderzoeken men merkt dus een actieve rol die de nationale rechter graag wil uitoefenen. Bij beide arresten stelde de verwijzende Duitse rechter dezelfde prejudiciële vragen.

¹⁵⁷ V.H. GLERUM, "Europese rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 30 mei 2013), *RW* 2014-2015, (191) 192.

¹⁵⁸ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, *Aranyosi*.

¹⁵⁹ Concl. AG Bot bij HvJ 5 april 2016, nr. C-404/15 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, *Aranyosi*.

¹⁶⁰ EHRM 10 maart 2015, nr. 14097/12, *Varga t. Hongarije*.

¹⁶¹ EHRM 10 juni 2014, nr. 2205/10, *Voicu t. Roemenië*.

66. De belangrijkste vraag was de eerste, namelijk: "Dient artikel 1, lid 3, van het kaderbesluit aldus te worden uitgelegd dat een overlevering met het oog op strafvervolgung ontoelaatbaar is wanneer er ernstige aanwijzingen bestaan dat de detentieomstandigheden in de uitvaardigende lidstaat inbreuk maken op de grondrechten van de betrokkene en de algemene rechtsbeginselen zoals die in artikel 6 VEU zijn neergelegd, of dient het aldus te worden uitgelegd dat de uitvoerende lidstaat in die gevallen de beslissing over de toelaatbaarheid van een overlevering afhankelijk kan of moet maken van garanties inzake de naleving van detentievoorwaarden? Kan of moet de uitvoerende lidstaat daartoe concrete minimumeisen stellen aan de detentieomstandigheden die dienen te worden gegarandeerd?"¹⁶². Deze twee verwijzingen werden dan ook samengevoegd waarbij het Hof van Justitie deze zaken gezamenlijk behandelde. Vanwege het gevoelige en precaire karakter van deze twee zaken, werd ook besloten om ze door te verwijzen naar een behandeling voor de Grote Kamer¹⁶³.

67. In de conclusie van Advocaat-Generaal Bot¹⁶⁴ kwamen verschillende elementen naar voren die een belangrijke rol spelen in de mogelijke omwenteling van de jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie. Advocaat-Generaal Bot is niet dezelfde Advocaat-Generaal die in het arrest Radu tot de conclusie kwam dat men weldegelijk een Europees Aanhoudingsbevel mag weigeren indien er sprake is van een mensenrechtelijke weigeringsgrond, bij het arrest Radu was het namelijk Advocaat-Generaal Sharpston. De vraag is dan ook of Advocaat-Generaal Bot dezelfde positieve overwegingen zal maken als zijn collega Advocaat-Generaal Sharpston in het arrest Radu¹⁶⁵.

Het eerste wat opvalt in de conclusie is dat de Advocaat-Generaal verwijst naar het onderling vertrouwen en meteen onderstreept dat artikel 1, lid drie van het Kaderbesluit geen weigeringsgrond is¹⁶⁶. Daarnaast stelt de advocaat-Generaal dat indien men artikel 1, lid drie gaat interpreteren als een weigeringsgrond men eigenlijk de wetgevende macht monddood maakt aangezien elke wijziging van een wetgevende akte steeds correct en via de nodige procedures dient te gebeuren¹⁶⁷. Maar daarna start Advocaat-Generaal Bot met een zeer interessant betoog¹⁶⁸. Hij stelt dat het feit dat artikel één, lid drie van het Kaderbesluit geen weigeringsgrond bevat, maar dit niet wil zeggen dat men het evenwicht van de uit te leveren persoon en de creatie van de ruimte voor vrijheid, veiligheid en justitie niet kan bewerkstelligen. Men kan gebruik maken, weliswaar in uitzonderlijke omstandigheden, van de proportionaliteitstoets en de individualisatie van de straf¹⁶⁹.

¹⁶² HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 42, 46 en 63.

¹⁶³ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 72-73.

¹⁶⁴ Concl. AG Bot bij HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi.

¹⁶⁵ P. BARD en W. VAN BALLEGOIJ, "Mutual Recognition and individual Rights, did the court get it right?", *New Journal of European Criminal Law* 2016, (439) 444.

¹⁶⁶ Concl. AG Bot bij HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 75 en 78.

¹⁶⁷ P. BARD en W. VAN BALLEGOIJ, "Mutual Recognition and individual Rights, did the court get it right?", *New Journal of European Criminal Law* 2016, (439) 444; Concl. AG Bot bij HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 87.

¹⁶⁸ K. BOVEND'EERDT, "The joined cases Aranyosi and Caldaru: a new limit to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice?", *Utrecht Journal of International and European Law* 2016, (112), 115-116.

¹⁶⁹ Concl. AG Bot bij HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi.

68. Hierdoor kan een rechter bij een veroordeling de omstandigheden waarin de straf dient uitgevoerd worden, mee in rekening nemen¹⁷⁰.

Dit is een dubbele verplichting, eerst dient de vragende lidstaat zeker te zijn van de omstandigheden van de straf en de proportionaliteit ervan. Indien de vragende lidstaat het niet doet, zal de verplichting rusten op de uitvoerende lidstaat.

Indien de lidstaat vindt dat de omstandigheden van de strafuitvoering structureel ondermaats zijn, kan het nagaan of de uit te leveren persoon niet onderhevig zal zijn aan een disproportionele strafuitvoering. Advocaat-Generaal Bot komt dan ook tot de conclusie dat hoewel art. 1 lid drie van het Kaderbesluit geen weigeringsgrond omvat, men steeds een evenredigheidstest kan doen tussen de aard van de inbreuk en de concrete uitvoeringswijze van de straf. Hierbij kan het gebruik maken van inlichtingen om zo te beoordelen of men terechtkomt in omstandigheden die volledig onevenredig zijn, hierbij kan steeds een prejudiciële vraag gesteld worden aan het Hof. De vragende lidstaat dient daarnaast alles te doen om een menswaardige strafuitvoering te garanderen¹⁷¹.

De vraag die hierna leefde was of het Europese Hof van Justitie de conclusie van Advocaat-Generaal Bot ging volgen, aangezien men bijvoorbeeld in Radu de conclusie van Advocaat-Generaal Sharpston niet heeft gevolgd.

Het Hof start met een uiteenzetting over het wezenlijk belang van de beginselen van onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning en dat deze twee begrippen onontbeerlijk zijn om over te gaan tot de creatie van de ruimte voor veiligheid, vrijheid en justitie¹⁷². Het Hof introduceert een tweevoudige test om het reëel risico op mensenwaardige behandeling in te schatten¹⁷³. Eerst stelt het Hof dat de uitvoerende lidstaat gebruik mag maken van gegevens met betrekking tot de detentieomstandigheden van de uitvaardigende lidstaat. Deze gegevens moeten betrouwbaar en objectief zijn, dit kan gestaafd worden met onder andere arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de mens of rapporten van de Raad van Europa of de Verenigde Naties¹⁷⁴. Indien blijkt dat er aanwijzingen zijn voor slechte detentieomstandigheden, moet de uitvoerende lidstaat alle informatie opvragen aan de vragende lidstaat om zo tot een goed oordeel te komen. Men dient dergelijke informatie wel met de nodige voorzichtigheid te hanteren aangezien één slechte omstandigheid niet wil zeggen dat er op structurele basis problemen zijn. Ten tweede hamert het Hof erop dat de rechter van de gevraagde staat verplicht is om te controleren of er geen reëel gevaar is op een schending van artikel 4 van het Handvest in het land waarnaartoe de uit te leveren verdachte wordt uitgeleverd en dat men steeds het beginsel van evenredigheid dient te respecteren¹⁷⁵. Maar indien de rechtbank geen informatie krijgt, binnen afzienbare tijd, kan het beslissen om de uitleveringsprocedure uit te stellen.

¹⁷⁰ Concl. AG Bot bij HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 137-140.

¹⁷¹ Concl. AG Bot bij HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 167, 172 en 183.

¹⁷² HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 78.

¹⁷³ S. GASPAR-SZILAGYI, "Joined Cases Aranyosi and Caldaru: converging human rights standards, mutual trust and a new ground for postponing a European Arrest Warrant", *Eur. Journ. Crime Cr.L.Cr.J.* 2016, (197) 207.

¹⁷⁴ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 89.

¹⁷⁵ P. BARD en W. VAN BALLEGOOIJ, "Mutual Recognition and individual Rights, did the court get it right?", *New Journal of European Criminal Law* 2016, (439) 452; HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI: EU: C: 2016:198, Aranyosi, overw. 92-94; K. BOVEND'EERDT, "The joined cases Aranyosi and Caldaru: a new limit

69. Het Europese Hof van Justitie komt dan ook tot het volgende antwoord op de gestelde prejudiciële vragen: "Wanneer een uitvoerende lidstaat geconfronteerd wordt met gegevens die op gebreken wijzen, die lidstaat moet controleren of er geen gronden zijn om tot een gevaar te besluiten waarbij de verdachte zal worden onderworpen aan een onmenselijke of vernederende behandeling. Hierbij dient de lidstaat steeds aanvullende gegevens op te vragen om tot een goede beslissing te komen. De lidstaat kan steeds zijn antwoord opschorten tot het voldoende informatie heeft om een evenredig antwoord te geven waarbij het uiteindelijk zelfs kan besluiten om de uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel te weigeren"¹⁷⁶.

70. De Belgische auteur Huysmans stelde dat België het moeilijker kan krijgen om antwoord op het Europees Aanhoudingsbevel aangezien België te kampen heeft met een structurele overbevolking, hierdoor kan men een Europees Aanhoudingsbevel weigeren¹⁷⁷.

Het feit dat Advocaat-Generaal Bot expliciet naar België verwijst, maakt het daarentegen niet makkelijker om andere landen aan te sporen om verdachten uit te leveren naar België op basis van een Europees Aanhoudingsbevel¹⁷⁸. Maar er wordt ook een opmerkelijk kritiekpunt opgeworpen waarbij de schrijver stelt dat een lidstaat zonder overleg de uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren waarbij men eigenlijk een vrij deloyale manier hanteert.

Daarnaast is er zelfs het gevaar dat men binnen de Europese Unie een ruimte gaat creëren waarin criminelen de juridische diensten kunnen ontlopen indien ze de nationaliteit hebben van lidstaten die het niet al te nauw nemen met correcte detentieomstandigheden¹⁷⁹. Dit artikel lijkt me ongefundeerd omdat men in Aranyosi net de vaststelling doet dat lidstaten verplicht zijn om inlichtingen in te winnen om zo samen te werken en in concreto over te gaan tot de beoordeling van een mogelijke mensenrechtelijke schending.

indien men kijkt naar de internationale rechtsleer merkt men dat men verschillende elementen distilleert uit het arrest. De algemene vaststelling bestaat uit het feit dat lidstaten een Europees Aanhoudingsbevel kunnen weigeren, zelfs buiten de lijst van verplichte en facultatieve weigeringsgronden om. Wel dient er dan onderzocht te worden of er geen sprake is van slechte detentieomstandigheden. Daarnaast dient er gekeken te worden of er geen gronden zijn waarbij de uit te leveren persoon zal verblijven in slechte detentieomstandigheden. Op basis van deze twee elementen kan men dan de uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel weigeren¹⁸⁰. Wat opvalt is dus dat de rechtsleer dit arrest met open armen ontvangt, vooral het feit dat het beginsel van onderling vertrouwen niet langer als absoluut wordt bestempeld en er dus steeds beperkingen op dit principe kunnen worden aangebracht¹⁸¹.

to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice?", *Utrecht Journal of International and European Law* 2016, (112), 117;

¹⁷⁶ HvJ 5 April 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI: EU: C: 2016:198, Aranyosi, overw. 105.

¹⁷⁷ J. HUYSMANS, "Overbevolkte gevangenissen kunnen leiden tot weigering Europees Aanhoudingsbevel", *De Juristenkrant* 2016, 1-2.

¹⁷⁸ Concl. AG Bot bij HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi, overw. 34.

¹⁷⁹ J. HUYSMANS, "Overbevolkte gevangenissen kunnen leiden tot weigering Europees Aanhoudingsbevel", *De Juristenkrant* 2016, 1-2.

¹⁸⁰ O.a. K. BOVEND'EERDT, "The joined cases Aranyosi and Caldaru: a new limit to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice?", *Utrecht Journal of International and European Law* 2016, (112), 117-118; E. BRIBOSIA en A. WEYEMBERGH, "Arrêt Aranyosi et Caldaru: imposition de certaines limites à la confiance mutuelle dans la coopération judiciaire pénale", *JDE* 2016, (225), 226.

¹⁸¹ E. BRIBOSIA en A. WEYEMBERGH, "Arrêt Aranyosi et Caldaru: imposition de certaines limites à la confiance mutuelle dans la coopération judiciaire pénale", *JDE* 2016, (225), 227; K. BOVEND'EERDT, "The joined cases

71. Daarnaast wordt er verwezen naar het feit dat de rechtbank zelf een actievare rol moet spelen, hij moet zelf alle informatie opvragen die het nodig heeft om een beeld te krijgen van de omstandigheden waarin de uit te leveren verdachte terecht zal komen.

Terecht wordt hierbij ook het arrest *Lanigan* aangehaald¹⁸² waarbij het Europese Hof van Justitie reeds heeft gesteld dat de rechter actief moet zijn bij de beoordeling van een Europees Aanhoudingsbevel, in casu was dit met betrekking tot de termijnen van de voorlopige hechtenis¹⁸³.

Maar er blijft kritiek, weliswaar in mindere vorm dan voorheen. Zo stellen advocaten Bribosia en Weyembergh dat er een gevaar om de hoek schuilt waarbij de werking van het Europees Aanhoudingsbevel in gevaar komt aangezien het steeds moeilijker zal worden om een verdachte uitgeleverd te krijgen van een andere lidstaat indien er reeds veroordelingen of slechte rapporten zijn ten aanzien van het vragende land¹⁸⁴.

Daarnaast is er kritiek op het feit dat de rechter een actievare rol moet spelen, aangezien er in veel lidstaten het principe heerst dat de lijdelijkheid van de rechter dient te primeren waarbij de rechter dus een veel passievare houding aanneemt dan de actieve houding die het Europese Hof nu vooropstelt in het arrest *Aranyosi*¹⁸⁵.

Maar wat opvalt is dat er niet alleen vragen onbeantwoord blijven in de rechtsleer. Zo is er op 16 september 2016 een nieuwe prejudiciële vraag in de zaak *Aranyosi* gesteld door het Hanseatische Oberlandesgericht te Bremen, Duitsland. Hierbij stelde het Hof de volgende prejudiciële vraag: "Dienen artikel 1, lid 3, artikel 5 en artikel 6, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JI van de Raad van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten aldus te worden uitgelegd dat de uitvoerende lidstaat bij een beslissing tot uitlevering ten behoeve van strafvervolgning, het reële gevaar van een onmenselijke of vernederende behandeling van de vervolgte persoon in de zin van artikel 4 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie op grond van de detentieomstandigheden slechts hoeft uit te sluiten voor de eerste penitentiaire inrichting waar de vervolgte persoon na de overlevering aan de uitvaardigende lidstaat wordt geplaatst?"¹⁸⁶. Dit is dus een vraag tot verduidelijking, gesteld door dezelfde verwijzende rechtbank van het eerste arrest *Aranyosi*. Hierbij wenst het meer duidelijkheid te vragen omtrent het antwoord op zijn eerste prejudiciële vraag. Tot op heden is deze vraag nog niet beantwoordt door het Hof van Justitie, indien men de kalender van het Hof van Justitie bekijkt merkt men dat er dd. mei 2017 nog geen datum is vastgesteld voor de behandeling van deze nieuwe vraag. Mijn verwachting is dat het Hof hier de kans zal grijpen om enkele veranderingen en verbeteringen in te voeren zoals een betere omkadering en verduidelijking van deze nieuwe weigeringsgrond. Dit nieuw arrest zal hopelijk voor verduidelijking zorgen. Ikzelf hoop dat er duidelijkheid komt, maar ik ben zeker niet de enige die deze hoop koestert.

Aranyosi and Caldararu: a new limit to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice?", *Utrecht Journal of International and European Law* 2016, (112), 117-118; P. BARD en W. VAN BALLEGOOIJ, "Mutual Recognition and individual Rights, did the court get it right?", *New Journal of European Criminal Law* 2016, (439) 462.

¹⁸² E. BRIBOSIA en A. WEYEMBERGH, "Arrêt Aranyosi et Caldaru: imposition de certaines limites à la confiance mutuelle dans la coopération judiciaire pénale", *JDE* 2016, (225), 226.

¹⁸³ HvJ 16 juli 2015, nr. C-237/15, ECLI:EU:C:2015:474, *Lanigan*, overw. 63.

¹⁸⁴ E. BRIBOSIA en A. WEYEMBERGH, "Arrêt Aranyosi et Caldaru: imposition de certaines limites à la confiance mutuelle dans la coopération judiciaire pénale", *JDE* 2016, (225), 227.

¹⁸⁵ M.-A. BEERNAERT, S. NEVEU en F. TULKENS, *Le transfert de l'exécution des peines privatives et restrictives de liberté en droit européen*, Wavre, Anthemis, 2016, 254.

¹⁸⁶ HvJ 2 december 2016, nr. C-496/16, *Aranyosi*, verzoek tot antwoord op prejudiciële vraag.

72. Maar indien men het arrest verder analyseert, zijn er enkele vaststellingen die nog steeds vragen oproepen. Het arrest heeft twee nieuwe elementen naar voren gebracht. Ten eerste dat het onderling vertrouwen niet absoluut is en weldegelijk beperkt kan worden. Ten tweede toont dit arrest aan dat er sprake is van een convergentie door het Hof van Justitie naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het feit dat het Hof erkent dat het beginsel van onderling vertrouwen niet langer als absoluut dient erkend te worden, is ophefmakend. In alle andere arresten die supra zijn aangehaald, spreekt het Hof steeds van een onvoorwaardelijk vertrouwen. In het arrest *Aranyosi* maakt het Hof een opmerking ten aanzien van de onschendbaarheid van het beginsel.

Deze nieuwe wending zorgt ervoor dat rechtbanken niet langer alleen gebonden zijn aan de weigeringsgronden uit het Kaderbesluit zelf, maar ook een mensenrechtelijke weigeringsgrond kunnen invoeren. Deze weigeringsgrond kan men enkel invoeren indien er voldaan is aan de twee nieuwe voorwaarden die uit het arrest *Aranyosi* gedistilleerd kunnen worden en er dan ook nog eens sprake is van een reëel risico dat de opvang artikel vier van het Handvest zal schenden. Het kan dus niet voor andere artikelen.

Maar wanneer er dan gronden zijn dat de uit te leveren persoon onderhevig zal zijn aan dergelijk risico, kan uitlevering vertraagd worden¹⁸⁷. Maar men kan nooit overgaan tot een volledige afwijzing van het Europees Aanhoudingsbevel zonder voldoende informatie, het enige wat men kan doen is de andere staat tijd te gunnen om de nodige informatie te verschaffen¹⁸⁸.

Desalniettemin dient er bij deze euforie een nuance te worden gemaakt, het arrest *Aranyosi* ging over artikel vier, van het Handvest betreffende de Grondrechten, namelijk het verbod op foltering en mensonwaardige behandeling. Dit zorgt ervoor dat er nog steeds één pertinente vraag blijft, namelijk of we uit het arrest *Aranyosi* kunnen besluiten dat ook de schending van andere grondrechten zoals een schending van het recht op vrije meningsuiting uit art. 11 van het Handvest, een weigeringsgrond uitmaakt onder het Europees Aanhoudingsbevel. Dit betekent daarnaast dat het onduidelijk blijft of men de rationale van het arrest *Aranyosi* kan doortrekken naar een grondrecht dat niet als absoluut wordt beschouwd. Deze vaststelling blijft dus nog steeds voor vragen zorgen aangezien het nu erg onduidelijk is of men dit arrest ten aanzien van elk grondrecht kan gebruiken want het Hof spreekt niet over de grondrechten in het algemeen, het richt zich enkel op artikel vier van het Handvest. Het is dan ook afwachten hoe het Hof zal omgaan met de nieuwe rationale van *Aranyosi* en het misschien in latere arresten de redenering doortrekt naar alle absolute grondrechten of zelfs naar alle grondrechten uit het Handvest. Het kan zijn dat het Hof bij de nieuwe verduidelijkende vraag in *Aranyosi*, deze kritiek ten harte neemt en zo mijn strekking durft over te nemen, namelijk dat het Hof impliciet durft te zeggen dat er sprake moet zijn van een algemene weigeringsgrond.

¹⁸⁷ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI: EU: C: 2016:198, *Aranyosi*, overw. 104; K. BOVEND'EERDT, "The joined cases *Aranyosi* and *Caldararu*: a new limit to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice?", *Utrecht Journal of International and European Law* 2016, (112), 117; S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux, Quand la Cour de justice de l'Union européenne tente de concilier l'efficacité de la coopération judiciaire pénale et le respect des droits de l'homme", *J.T.* 2016, (625), 627.

¹⁸⁸ S. GASPAR-SZILAGYI, "Joined Cases *Aranyosi* and *Caldararu*: converging human rights standards, mutual trust and a new ground for postponing a European Arrest Warrant", *Eur. Journ. Crime Cr.L.Cr.J.* 2016, (197) 208.

73. Maar het feit dat het Hof de stelling van het absolute principe van onderling vertrouwen verlaat en het dus niet langer als onvoorwaardelijk bestempelt, kan als revolutionair worden bestempeld. Want het Hof heeft steeds vastgehouden aan de onvoorwaardelijkheid van het principe in eerdere rechtspraak zoals onder andere werd aangetoond in het arrest *Melloni*¹⁸⁹ of *Radu*¹⁹⁰. In dit arrest wil het Hof een vergelijkende test creëren tussen het beginsel van onderling vertrouwen en het respect voor de mensenrechten. Indien men het arrest leest, krijgt men het gevoel dat er sprake dient te zijn van een afweging van beide principes, aangezien het Hof ze beide als belangrijk bestempeld.

74. Het arrest *Aranyosi* toont uiteindelijk aan dat Hof het beginsel van onderling vertrouwen heeft afgezwakt en toestaat dat de mensenrechten als een uitzondering hierop kan worden gezien. Dit kan gezien worden als een evolutie in diens rechtspraak.

Maar men dient deze evolutie, zoals supra werd aangehaald, toch te nuanceren aangezien het arrest enkel artikel vier bespreekt en dus niet alle grondrechten. Maar deze onduidelijkheid is niet goed voor de rechtszekerheid en uniformiteit van de vonnissen en arresten, die geveld worden door de hoven en rechtbanken in de Europese Unie.

Want er kunnen twee strekkingen ontstaan, enerzijds rechtbanken die het arrest *Aranyosi* erg strikt toepassen en enkel het Europees Aanhoudingsbevel weigeren bij schending van artikel vier van het Handvest. Anderzijds kunnen er rechtbanken zijn die progressiever zullen handelen en hierdoor sneller geneigd zijn om een mensenrechtelijke weigeringsgrond toe te passen, ook in de gevallen buiten artikel vier van het Handvest. Hierdoor oordeel ik dat er nood is aan een verdere uitleg van het principe uit *Aranyosi* door het Hof van Justitie. Hopelijk krijgt en grijpt het Hof binnen afzienbare tijd de kans om verduidelijkingen aan te brengen en het durft progressiever te zijn. Het blijft dan ook nog steeds onduidelijk of een rechtbank enkel kan weigeren indien er sprake is van een mensenrecht uit het Handvest en of men ook niet de mensenrechten uit het EVRM kan gebruiken. Een tweede gevolg van deze onduidelijkheid is of een nationale rechtbank kan weigeren indien er sprake is van een mensenrecht uit de nationale rechtsorde, maar niet gewaarborgd is door de Europese Unie. De vraag blijft of men *Aranyosi* kan invoeren buiten de context van artikel vier van het Handvest betreffende de grondrechten van de Europese Unie.

75. Daarnaast merkt men dat de gebruikte rationale in het arrest *Aranyosi* ten aanzien van artikel vier van het Handvest van het arrest, meer en meer aanleunt met de gebruikte rationale van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ten aanzien van artikel drie van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. De tweeledige test die het Hof van Justitie gebruikt, komt dus overeen met het Europees Hof voor de Rechten. Zo oordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in het arrest *Soering* dat de uitvoerende lidstaat de uitlevering niet mag uitvoeren indien de voortvluchtige zijn mensenrechten geschonden zullen worden of er net een kans bestaat op een dergelijke schending¹⁹¹. Dit komt overeen met het nieuwe arrest *Aranyosi*. Dit betekent dat het Hof meer en meer op dezelfde lijn komt met het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, deze toenadering zorgt voor rechtszekerheid voor de rechtszoekende.

¹⁸⁹ HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, *Melloni*.

¹⁹⁰ HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, *Radu*

¹⁹¹ EHRM 7 juli 1989, nr. 14038/88, *Soering t. Verenigd Koninkrijk*.

76. Maar dit zal ook duidelijkheid verschaffen ten aanzien van de lidstaten aangezien het verbod op foltering op een simultane manier wordt gegarandeerd door beide Hoven. De vorige discrepantie tussen de twee Hoven, zorgde ervoor dat de lidstaten verschillende verplichtingen hadden ten aanzien van de twee hoven. Deze convergentie van het Europees Hof van Justitie naar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, kan ik enkel en alleen maar toejuichen aangezien het ten bate is van de rechtszoekende.

77. Indien men het arrest verder analyseert, had het Hof eigenlijk drie mogelijkheden om over te gaan tot de beoordeling van de zaak *Aranyosi*. Ten eerste kon het Hof de bescherming van de mensenrechten laten primeren ten aanzien van het beginsel van onderling vertrouwen indien er een conflict is tussen deze twee begrippen. Dit lijkt aan te sluiten bij de redenering die het Europees Hof voor de Rechten toepast, zij kennen onderling vertrouwen niet en geven primauté aan de mensenrechten. Deze redenering zou volgens mij goed aansluiten bij de Belgische regelgeving, die besproken zal worden in het vierde hoofdstuk, waarbij er wel een mensenrechtelijke weigeringsgrond is ingebouwd. Ten tweede kon het Hof er ook voor kiezen om de oude rechtspraak te handhaven, waarbij men het beginsel van onderling vertrouwen boven de mensenrechten stelt. Deze optie was volgens mij niet te gebruiken aangezien het Hof moeilijk het recht op menswaardige behandeling zeer belangrijk is en niet zomaar buiten spel gezet kan worden. Ten derde kon het Hof opteren voor een gelijkwaardige behandeling ten aanzien van het begrip onderling vertrouwen en ten aanzien van de mensenrechten. Deze optie heeft het Hof volgens mij gevolgd aangezien men ervoor heeft gekozen om het principe van onderling vertrouwen niet teniet te doen door een weigeringsgrond af te leiden uit het Kaderbesluit. Het heeft ervoor gekozen om het Europees Aanhoudingsbevel enkel te laten vertragen indien er sprake kan zijn van een mensenwaardige behandeling. Hierdoor heeft het toch nog steeds het beginsel van onderling vertrouwen kunnen handhaven, zonder de mensenrechten teniet te doen¹⁹².

78. Indien men het arrest *Aranyosi* combineert met de supra aangehaalde rechtsleer, kan ik analyseren en stellen dat het Hof volgens mij toch nog bijkomende implicaties heeft veroorzaakt. Want indien men de jurisprudentie van dit arrest ten volle wil nastreven, zullen de lidstaten nog verder gaan samenwerken door andere de documenten uit te leveren, getuigenissen en dergelijke over bv. een overbevolking. Ik verwacht dat dit uiteindelijk zal zorgen voor een dergelijk systeem van samenwerking en uitwisseling dat uiteindelijk de Europese Aanhoudingsbevelen veelvuldig gepauzeerd zullen worden opdat men een correct en adequaat beeld kan krijgen over de individuele situatie. Ik durf dan ook te stellen dat men uiteindelijk weinig Europese Aanhoudingsbevelen zal weigeren aangezien de lidstaten elkaar steeds zullen raadplegen en elkaar uitleg verschaffen over de omstandigheden en situatie in het land waar de uit te leveren persoon gevraagd is. Deze samenwerking zal uiteindelijk leiden tot een nog betere samenwerking en dus ook in het Europese strafrecht en zo toch de efficiëntie van het principe van onderling vertrouwen handhaven en het idee behouden dat alle lidstaten de mensenrechten respecteren.

¹⁹² S. GASPAR-SZILAGYI, "Joined Cases Aranyosi and Caldaru: converging human rights standards, mutual trust and a new ground for postponing a European Arrest Warrant", *Eur. Journ. Crime Cr.L.Cr.J.* 2016, (197) 208.

79. Het feit dat het Hof in het arrest, dergelijk lang pleidooi geeft dat de lidstaten elkaar om gegevens moeten vragen en een veel meer actievare rol geeft aan de nationale rechtbanken, toont volgens mij duidelijk aan dat het Hof hierdoor het principe van onderling vertrouwen blijft respecteren en als primair bestempelen. Dit zorgt ervoor dat men toch nog steeds zoveel mogelijk Europese Aanhoudingsbevelen zal trachten uit te voeren en zo de principes van onderling vertrouwen handhaven door middel van samenwerking en uitwisseling van gegevens. Ik durf te stellen dat het Hof hoopt op zo een verregaande samenwerking dat de lidstaten kunnen leren van de opmerkingen die de lidstaten hebben tegenover elkaar. Hierdoor kan men deze opmerkingen verhelpen en uiteindelijk zullen alle lidstaten de mensenrechten respecteren opdat ze zullen leren van elkaars bemerkingen.

80. Hierdoor blijft men op zich het eerder aangehaalde arrest *Melloni* trouw aangezien men daar net oordeelde dat indien een mensenrechtenbescherming als voldoende kan bestempeld worden, er sprake is van een adequate bescherming en men dus niet kan weigeren¹⁹³. Maar het feit dat het Hof ervoor heeft gekozen om de onschendbaarheid van het principe van onderling vertrouwen te verlaten en een uitzondering te voorzien om toch een Europees Aanhoudingsbevel te weigeren bij schending van artikel vier van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Desalniettemin blijven er nog altijd onbeantwoorde vragen. Zo is het onduidelijk of een lidstaat de uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren indien er sprake is van een niet-absoluut recht zoals het bijvoorbeeld de kwestie in *Radu* uitmaakte. Maar het is ook onduidelijk wat de impact van de rationale zal zijn ten aanzien van andere instrumenten die gebaseerd zijn op het beginsel van onderling vertrouwen, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van de asielakkoorden¹⁹⁴. Daarnaast blijft deze gehele werking van het *Aranyosi* arrest vragen oproepen bij mij. Zo stel ik me nog steeds de vraag of men bijvoorbeeld het Europees Aanhoudingsbevel reeds moet weigeren indien het ander land geen informatie verschaft of niet voldoende informatie. Deze situatie is mogelijk en kan altijd gebeuren. Ik vind dat men toch maar moet wachten op een antwoord van de andere lidstaat aangezien men anders de efficiëntie van het gehele systeem teniet doet. Maar ik kan me voorstellen dat bepaalde instanties niet kunnen wachten waarbij men uiteindelijk de verkeerde beslissing zal nemen. Ikzelf opteer om een systeem van schorsing in te voeren waarbij men het Europees Aanhoudingsbevel schorst totdat men duidelijkheid heeft verkregen.

81. Uit deze analyse kan men afleiden dat *Aranyosi* een eerste stap is richting een betere bescherming van mensenrechten ten aanzien van het Europees Aanhoudingsbevel. Desalniettemin is er nog steeds onduidelijkheid, wat door nieuwe arresten van het Hof van Justitie wellicht opgelost zal worden, het Hof zal onder andere de kans krijgen in de nieuwe prejudiciële vraag uit de *Aranyosi*-saga. Tenslotte hoop ik dat het Hof in nieuwe zaken de kans grijpt om bepaalde vragen te beantwoorden en zo een degelijk systeem te creëren met een uniforme bescherming.

¹⁹³ S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux, Quand la Cour de justice de l'Union européenne tente de concilier l'efficacité de la coopération judiciaire pénale et le respect des droits de l'homme", *J.T.* 2016, (625), 630.

¹⁹⁴ K. BOVEND'EERDT, "The joined cases *Aranyosi* and *Caldararu*: a new limit to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice?", *Utrecht Journal of International and European Law* 2016, (112), 118; S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux, Quand la Cour de justice de l'Union européenne tente de concilier l'efficacité de la coopération judiciaire pénale et le respect des droits de l'homme", *J.T.* 2016, (625), 628.

e. C.K. en anderen:

82. Het recent arrest *C.K.*¹⁹⁵ gaat niet over het Europees Aanhoudingsbevel maar wel over het beginsel van onderling vertrouwen ten aanzien van het Dublin asielakkoord. Hierdoor stelt bepaalde rechtsleer dat dit arrest gezien kan worden als een verduidelijking van het arrest *Aranyosi* en is het slechts een kwestie van tijd vooraleer het Hof van Justitie de rationale van het arrest *C.K.* toepast ten aanzien van het Europees Aanhoudingsbevel¹⁹⁶. In casu ging het arrest over de asielprocedure en de Dublin-akkoorden. De asielzoeker stelde dat er een groot risico is op mensonwaardige behandeling in het land waar hij naartoe moet, daarom vond hij dat er geen uitlevering mocht zijn. Het Hof nam een interessant standpunt in door te stellen dat indien er rechten zijn die zowel door het Charter als door het Verdrag voor de Rechten van de Mens worden gegarandeerd, deze rechten op dezelfde manier dienen te worden geïnterpreteerd. Het Hof van Justitie verwijst zelfs naar het arrest *Paposhvili* van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens waarbij men uiteindelijk zelf een onderzoek moet voeren om zekerheid te scheppen vooraleer men een persoon zal uitleveren¹⁹⁷. Het Hof stelt dat deze houding perfect verenigbaar is met het beginsel van onderling vertrouwen, zonder het vermoeden van mensenrechten te schenden, aangezien dit uitzonderlijke situaties zijn waarbij de lidstaat een grondig onderzoek dient te voeren.

Wanneer een lidstaat toch doorgaat met de uitlevering naar een land waarbij er dergelijk gevaar is, zal de onmenselijke en vernederende behandeling worden aangerekend aan deze lidstaat en niet aan het ontvangende land¹⁹⁸. Dit arrest verduidelijkt dus het arrest *Aranyosi*¹⁹⁹ en de verwachting is dat men bij de nieuwe verduidelijkende vraag in *Aranyosi*²⁰⁰, deze stelling zal worden doorgetrokken naar het Europees strafrecht en diens Europees Aanhoudingsbevel²⁰¹.

3. 3. Invloed van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens:

83. Indien men de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens bekijkt valt het op dat er praktisch geen rechtspraak is over de verhouding van de mensenrechten en het Europees Aanhoudingsbevel. Weliswaar vindt de Raad van Europa dat men bij elke vorm van uitlevering of overlevering steeds de mensenrechten moet beschermen²⁰². Het is reeds voor een lange tijd vaststaande rechtspraak dat de uitvoerende lidstaat de uitlevering niet mag uitvoeren indien de voortvluchtige zijn mensenrechten geschonden zullen worden of er net een kans bestaat op een dergelijke schending, dit werd geoordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in het veelvuldig herhaalde arrest *Soering*²⁰³. In dit arrest stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens weldegelijk gebruikt kan worden in het uitleveringsproces. De uitleverende Staat kan weldegelijk aansprakelijk gesteld worden voor een schending van artikel drie van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

¹⁹⁵ HvJ 16 februari 2017, nr. C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, *C.K. en anderen*.

¹⁹⁶ O.a. S. PEERS, <http://eulawanalysis.blogspot.be/2017/02/the-dublin-system-ecj-squares-circle.html>

¹⁹⁷ HvJ 16 februari 2017, nr. C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, *C.K. en anderen*, overw. 76 en 84.

¹⁹⁸ HvJ 16 februari 2017, nr. C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, *C.K. en anderen*, overw. 95-96.

¹⁹⁹ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, *Aranyosi*.

²⁰⁰ HvJ 2 december 2016, nr. C-496/16, *Aranyosi*, verzoek tot antwoord op prejudiciële vraag.

²⁰¹ O.a. S. PEERS, <http://eulawanalysis.blogspot.be/2017/02/the-dublin-system-ecj-squares-circle.html>

²⁰² Council of Europe, *Extradition: European Standards*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2006, 131.

²⁰³ EHRM 7 juli 1989, nr. 14038/88, *Soering t. Verenigd Koninkrijk*.

84. Dit kan zelfs indien er een reëel risico is dat de uit te leveren persoon weldegelijk een onmenselijke of vernederende behandeling zal ondergaan in de Staat waarnaar de verdachte wordt uitgeleverd²⁰⁴. Maar dit is rechtspraak die reeds voor de invoering van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel wordt gebruikt²⁰⁵.

Nadat het Europees Aanhoudingsbevel²⁰⁶ in 2002 werd gecreëerd, zijn er verschillende arresten gevelde door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Hieronder volgt een bloemlezing van enkele belangrijke arresten die rechtstreeks en onrechtstreeks verbonden zijn met het Europees Aanhoudingsbevel of het principe van onderling vertrouwen.

Op 21 januari 2011 velde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het arrest *MSS*²⁰⁷. Het arrest dient geplaatst te worden in de context van de Europese asielcrisis. In casu werd Griekenland veroordeeld voor onmenselijke behandeling in de opvangkampen.

Maar ook België werd veroordeeld omdat België ervoor koos om een asielzoeker terug te sturen naar Griekenland, terwijl er slechte omstandigheden zijn in Griekenland. Het Hof stelt dat het land, "dat de asielzoeker terugstuurt naar Griekenland, geen vermoeden mag gebruiken dat de persoon behandeld zal worden met respect voor het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens".

Men dient eerst zelf te kijken hoe Griekenland omgaat met het asielrecht. Indien België deze test had gedaan, had het vastgesteld dat risico's die de persoon kon oplopen, reëel waren"²⁰⁸. Dit arrest betekent dat het principe van onderling vertrouwen bestaat, maar dat het niet absoluut is aangezien men steeds een feitelijke controle dient te doen. Vijf jaar voor het arrest *Aranyosi*²⁰⁹ werd gevelde door het Europees Hof van Justitie, kwam het Europees Hof voor de Rechten van de Mens reeds tot een soortgelijke conclusie. Dit betekent dus dat het Hof door het arrest *Aranyosi* meer en meer naar het Europees Hof voor de Rechten toegaat. Wel dient men het arrest *MSS* te kaderen, aangezien er in dit arrest geen sprake is van een Europees Aanhoudingsbevel.

Daarnaast is er ook het arrest *Povse*²¹⁰ van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. In het arrest *Povse*, ging het om een vader en moeder die samen een dochter hadden. Maar in casu was er ruzie tussen de ouders en beide ouders hadden graag het hoederecht over de dochter, de vader procedeerde in Italië terwijl de moeder met de dochter in Oostenrijk verbleef. De vader kreeg gelijk in Italië en ging met het vonnis naar Oostenrijk om de dochter terug te krijgen. Onder de verordening Brussel-IIbis, moet een ander land het vonnis erkennen zonder enige vorm van verzet. Oostenrijk erkent dan ook het vonnis waarbij het kind wordt teruggestuurd naar de vader in Italië²¹¹.

²⁰⁴ EHRM 7 juli 1989, nr. 14038/88, *Soering t. Verenigd Koninkrijk*, overw.91.

²⁰⁵ M. MACKEREL, "Human rights as a barrier to surrender" in N., KEIJZER, en E., VAN SLIEDREGT (eds.), *The European arrest warrant in practice*, Dordrecht, Springer, 2009, (139) 140-141.

²⁰⁶ Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, COM 2011, 175.

²⁰⁷ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S. / België en Griekenland.

²⁰⁸ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S. / België en Griekenland, overw. 359.

²⁰⁹ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, *Aranyosi*.

²¹⁰ EHRM 18 juni 2013, nr. 3890/11, *Povse*/ Oostenrijk.

²¹¹ M. HAZELHORST, "The ECtHR's decision in *Povse*: guidance for the future of the abolition of exequatur for civil judgments in the European Union", *NiPR* 2014, (27) 28; EHRM 18 juni 2013, nr. 3890/11, *Povse*/ Oostenrijk, overw.6-13.

85. In dit arrest stelt het Hof dat er geen sprake is van een schending van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens aangezien de bescherming van de rechten gegarandeerd zijn, mede door het feit dat een nationale rechter steeds een prejudiciële vraag kan stellen aan het Europees Hof van Justitie²¹². Dit arrest toont aan dat het Hof de voorkeur lijkt te geven aan het beginsel van onderling vertrouwen tussen de lidstaten.

Maar er dienen twee nuances te worden aangebracht, namelijk dat de lidstaten in deze materie geen beoordelingsbevoegdheid heeft terwijl dit bij het arrest *MSS*²¹³ wel het geval was. Ten tweede gaat dit arrest niet over het Europees Aanhoudingsbevel, maar wel over het beginsel van onderling vertrouwen.

86. Op 4 november 2014 velde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het arrest *Tarakhel*²¹⁴, wat gezien kan worden als een herhaling van de voorgaande rechtspraak van dit Hof, met inbegrip van het supra aangehaalde arrest *MSS*. In casu ging het om een gezin uit Afghanistan dat aankwam in Italië, maar doortrok naar Zwitserland. Door de Dublin-akkoorden moest het gezin asiel aanvragen in het eerste land van de Europese Unie waar men aankwam. Maar het gezin trok toch door naar Zwitserland. Zwitserland wou deze mensen terugsturen maar het gezin trok naar het Hof op basis van het feit dat artikel drie van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens geschonden zou worden indien men terug naar Italië werd gestuurd.

In casu oordeelde het Hof dat ook hier het risico op een schending reëel was, maar het verschil met het arrest *MSS*²¹⁵, is dat men in casu niet oordeelde dat het gehele asielplan niet werkte maar dat er eigenlijk een reëel risico was op slechte opvang²¹⁶. Volgens het Hof moest Zwitserland garanties krijgen van Italië dat de eisende partij samen gehouden zou worden en men steeds maatregelen nam ten voordele van de kinderen.

Maar belangrijk ten aanzien van deze scriptie is dat men letterlijk aanhaalt dat het vermoeden dat de ontvangende staat artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, kan worden weerlegd indien blijkt dat er een kans is op een schending van artikel 3²¹⁷.

Dit toont wederom aan dat het beginsel van onderling vertrouwen niet als absoluut kan bestempeld worden. Wel dient men het arrest te kaderen, aangezien er in dit arrest geen sprake is van een Europees Aanhoudingsbevel, maar enkel aandacht heeft voor het beginsel van onderling vertrouwen. In het arrest *Paposhvili*²¹⁸, herhaalde het Hof het arrest *Tarakhel* door te stellen dat het zendende land steeds garanties moest krijgen en het desnoods zelf onderzoek moet doen indien er twijfels zijn, om toch maar de mensenrechten van de uit te leveren persoon te respecteren.

²¹² EHRM 18 juni 2013, nr. 3890/11, Povse/ Oostenrijk, overw.6-13; M. HAZELHORST, "The ECtHR's decision in Povse: guidance for the future of the abolition of exequatur for civil judgments in the European Union", *NiPR* 2014, (27) 30-31.

²¹³ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S. / België en Griekenland.

²¹⁴ EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, Tarakhel/ Zwitserland.

²¹⁵ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S. / België en Griekenland.

²¹⁶ EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, Tarakhel/ Zwitserland, overw. 8-21 en 106.

²¹⁷ EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, Tarakhel/ Zwitserland, overw. 104.

²¹⁸ EHRM 13 december 2016, nr. 41738/10, Paposhvili/ België.

87. De belangrijkste stelling ten aanzien van onderling vertrouwen werd genomen in het arrest *Avotins*²¹⁹. De feiten zijn in casu van minder belang, kort samengevat ging het om een erkenning van een vonnis in een andere lidstaat van de Europese Unie, maar de eiser stelt dat artikel zes van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens geschonden werd. Belangrijk is het feit dat het Hof hier een totaal andere redenering maakt dan het Europees Hof van Justitie. In casu stelt het Hof dat een lidstaat altijd een actieve rol dient te spelen. Dit dient zelfs te gebeuren indien men verplicht is om onder Unierecht de beslissing automatisch te erkennen²²⁰. Daarnaast geeft dit arrest een interessante kijk van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ten aanzien van het Europees principe van onderling vertrouwen, het is namelijk de allereerste keer dat het Hof hieromtrent uitspraak doet. Het Hof stelt dat het principe van onderling vertrouwen onontbeerlijk is voor een correcte werking van de rechtsregels van de Europese Unie, maar ze kunnen niet tot gevolg hebben dat men de mensenrechten teniet doet of aan de kant zet. Het Hof gaat zelfs verder en stelt dat door het principe van onderling vertrouwen de lidstaten onttrokken worden van elke discretionaire bevoegdheid die elke lidstaat hieromtrent heeft. Maar het Hof onderstreept wel het belang ervan, net zozeer van het beginsel dat alle lidstaten de mensenrechten respecteren. Hierdoor stelt het Hof dat het beginsel weldegelijk van toepassing kan zijn, maar dat elk nationale instantie zelf dient te kijken dat het toepassen van de principes niet zorgt voor leemtes ten aanzien van de mensenrechtelijke bescherming. Daarmee stelt het Hof dat het principe van onderling vertrouwen weldegelijk van belang is, maar niet absoluut is. Het Hof concludeert dan ook dat lidstaten beide principes moeten respecteren maar indien er een serieuze aanwijzing is dat tot gevolg heeft dat de mensenrechten in het gevaar zijn, de lidstaat weldegelijk moet handelen en zich niet kan verstoppen achter het idee dat ze enkel maar handelen in naam van het recht van de Europese Unie²²¹. Dit staat natuurlijk haaks op de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie, dat steeds het beginsel van onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning laat primeren en een absolute status geeft. Zoals supra reeds werd aangehaald, oordeelde het Europees Hof van Justitie dat men het beginsel zoveel mogelijk moet laten primeren, mits natuurlijk de beperkte uitzondering in het arrest *Aranyosi*²²². Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, voegt er zelfs nog aan toe dat indien een lidstaat niet de vonnissen van andere lidstaten onderzoekt, het land staatsaansprakelijkheid kan oplopen door het feit dat het een vonnis erkent waarbij mensenrechten geschonden zullen worden²²³.

88. Dit arrest kan dus verregaande gevolgen hebben voor de lidstaten van de Europese Unie, aangezien er hier een duidelijke discrepantie zit tussen het Hof van Justitie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het Hof van Justitie is tot op heden nooit zo ver gegaan om staatsaansprakelijkheid in te roepen ten aanzien van een lidstaat en het beginsel van onderling vertrouwen. Dit arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens kan dus verregaande gevolgen hebben, deze gevolgen kunnen volgens mij enkel getemperd worden indien de Europese Unie gaat toetreden tot het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, maar deze toetreding is uiteindelijk niet doorgegaan.

²¹⁹ EHRM 23 mei 2016, nr. 17502/07, *Avotins/ Letland*.

²²⁰ EHRM 23 mei 2016, nr. 17502/07, *Avotins/ Letland*, overw. 98.

²²¹ *Ibid.* overw. 113-115.

²²² HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, *Aranyosi*.

²²³ EHRM 23 mei 2016, nr. 17502/07, *Avotins/ Letland*, overw. 113-116.

89. Indien men het arrest *Avotins* kadert in de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie, geeft dit arrest perfect weer hoe het omgaat met de belangrijke principes van onderling vertrouwen en het vermoeden van respect ten aanzien van de mensenrechten. Het Hof onderstreept namelijk het belang van onderling vertrouwen voor de Europese Unie. Maar het Hof is ook kritisch door te stellen dat deze ideeën tot gevolg hebben dat lidstaten alles blind aanvaarden, zonder zelf iets te onderzoeken. Dit arrest toont dus aan dat het Hof weldegelijk aanvaard dat lidstaten handelen op basis van het beginsel van onderling vertrouwen, maar het Hof koppelt hieraan toch een uitzondering, namelijk manifeste schendingen of situaties. Het Hof stelt zelfs dat het principe van onderling vertrouwen verenigbaar is met artikel zes van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens²²⁴.

90. Ik sluit me aan bij de zienswijze van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens want men erkent onrechtstreeks het belang van beide principes en men durft te stellen dat het eigenlijk onontbeerlijk is voor een goede werking van het recht van de Europese Unie maar durft er toch een mensenrechtelijke uitzondering aan te koppelen. Hierdoor lijken beide Hoven naar elkaar toe te komen en zeker sinds het *Aranyosi*-arrest van het Hof van Justitie aangezien het Hof hier ook afstapt van het idee dat men niet kan afwijken van onderling vertrouwen en weldegelijk een mensenrechtelijke uitzondering hierop kan hebben. Maar er blijven nog steeds vragen die ik moet herhalen in mijn analyse, namelijk "Wat doet het Hof van Justitie bij andere schendingen dan artikel 4 Handvest?" of "Wanneer is er sprake van ernstige schendingen voor beide Hoven?".

Dit toont aan dat er nog steeds discrepantie is tussen beide hoven, weliswaar is de discrepantie toch kleiner geworden door het arrest *Avotins* en het arrest *Aranyosi*. Weliswaar durf ik te stellen dat het Hof van Justitie zijn moed moet tonen en een mensenrechtelijke uitzondering ten aanzien van alle mensenrechten moet maken en dus zeker niet alleen maar ten aanzien van artikel vier van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Indien het Hof van Justitie dit zal doen, zullen beide Hoven naar elkaar toe groeien en zal er een uniforme bescherming ontstaan waarbij de lidstaten van de Europese Unie zowel in orde zijn voor het Hof van Justitie als voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Dit verhindert verschillende problemen zoals het feit dat lidstaten niet kunnen voldoen aan de eisen van beide hoven aangezien ze op bepaalde punten tegenstrijdige meningen hebben.

91. Ten slotte dient er ook gewezen worden naar het arrest *Trabelsi*²²⁵, aangezien dit arrest anders is dan de supra aangehaalde arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Dit arrest ging namelijk over een uitlevering tussen een lidstaat van de Europese Unie en een derde land, nl. de Verenigde Staten van Amerika, waarbij het Hof stelde dat indien er een reëel risico is op een schending van artikel drie van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, men de uitlevering moet weigeren²²⁶. In casu toont dit arrest aan dat het Hof ook de redenering uit het arrest *MSS* toepast ten aanzien van uitleveringen buiten de Europese Unie.

²²⁴ EHRM 23 mei 2016, nr. 17502/07, *Avotins*/ Letland, overw. 117-119.

²²⁵ EHRM 4 september 2014, nr. 140/10, *Trabelsi*/ België.

²²⁶ EHRM 4 september 2014, nr. 140/10, *Trabelsi*/ België, overw. 110.

92. Deze analyse van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en aan dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Hof van Justitie naar elkaar aan het toegroeien zijn. Door het arrest *Aranyosi* kan ik stellen in mijn analyse dat er een brug is gebouwd tussen beide Hoven. Voorheen was, zoals supra werd aangetoond, er een grote kloof ten aanzien van uitlevering en mensenrechten in de zienswijze van beide Hoven. Maar indien men de fundamenten van deze brug bekijkt door middel van de jurisprudentie van beide Hoven combineert, lijken er toch wat barsten in deze zogenaamde brug te zitten. Indien men mijn kritiek ten aanzien van het arrest *Aranyosi* hierop hanteert kan men stellen dat het Europees Hof van Justitie enkel een weigering van uitlevering zal toepassen bij een schending van artikel vier van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Terwijl het Europees Hof voor de Rechten van de Mens al lange tijd alle mensenrechten beoordeelt en ze in aanmerking neemt om een uitlevering te beoordelen en zelfs te weigeren. Maar door het arrest *Avotins* toont men dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens weldegelijk begrip heeft voor de Europese beginselen zoals onderling vertrouwen.

3.4. Verschil tussen de mensenrechtelijke artikelen:

93. Wat blijkt uit de hierboven besproken arresten, is dat men steeds verschillende artikelen met betrekking tot de mensenrechten heeft besproken. Maar de uiteindelijke, supra aangehaalde, arresten van het Europees Hof van Justitie waar het Hof het beginsel van onderling vertrouwen aan de kant schoof om zo een mensenrecht te laten primeren, ging steeds om artikel vier van het Handvest of artikel drie Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het aantal arresten van het Hof waarbij men de mensenrechten liet primeren, zijn tot op heden slechts dun gezaaid. Het is wellicht dan ook een kwestie van tijd vooraleer het Hof meerdere soortgelijke arresten gaat uitspreken. Misschien bestaat er dan de kans dat het Hof uiteindelijk meerdere mensenrechten laat primeren ten aanzien van het beginsel van onderling vertrouwen.

3.5. Evaluatief gedeelte:

94. Doorheen dit hoofdstuk heb ik verschillende malen analyses gemaakt over de huidige wetgeving, maar ook al enkele malen mijn eigen mening geventileerd. In dit onderdeel zal ik een spiegeling maken naar mijn eigen mening en hoe ik oordeel dat het recht dient te zijn voor bepaalde elementen waarbij mijn eigen mening nog niet gehoord is. In het gehele Kaderbesluit is er eigenlijk geen letterlijke weigeringsgrond ten aanzien van mensenrechten ingebouwd, tenzij men mijn mening deelt om de weigeringsgrond in verband met het non bis in idem beginsel als mensenrechtelijke weigeringsgrond zal aanvaarden. Zoals reeds werd aangetoond is er slechts een minderheidsstrekking die mijn mening deelt dat dit weldegelijk een indirecte vorm van mensenrechtelijke weigeringsgrond is. Ik durf dan ook te stellen dat de Europese Unie weldegelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond heeft ingebouwd, maar het heeft een erg klein toepassingsgebied. In dit gedeelte ijver ik dan ook voor een globale invoering van een mensenrechtelijke weigeringsgrond in het Kaderbesluit, dit zou dan van toepassing zijn bij elke schending van de mensenrechten. Ik opteer er voor om een algemene weigeringsgrond in te voeren, zonder expliciet te opteren voor welbepaalde mensenrechten.

95. Aan de hand van de weigeringsgrond kunnen lidstaten beslissen wat ze doen met het verzoek tot uitlevering. Maar ik zou een gradatie eraan koppelen, zo dient de lidstaat eerst zelf een onderzoek te voeren waarbij men kijkt in welke mate er sprake is van een schending.

Dit onderzoek zal voldoen aan het *Aranyosi*- arrest, waarbij men uitleg dient te vragen aan de lidstaat, getuigenissen of arresten van andere instanties waaruit de lidstaat een correcte conclusie kan leiden. Men zal dus eerst een pauze inlassen indien men denkt dat er sprake is van een schending, deze pauze zal dan gebruikt worden voor een onderzoek te voeren. Indien blijkt dat er na het onderzoek weldegelijk sprake is van een mensenrechtelijke schending, kan de lidstaat een weigering geven, maar dit dient strikt gemotiveerd te worden. De andere lidstaat kan verdere uitleg verschaffen over de elementen van deze beslissing. Indien de handelende lidstaat nog steeds weigert, zal er sprake zijn van een definitieve weigeringsbeslissing waarbij enkel nog een beroepsmogelijkheid voorhanden is bij het Hof van Justitie.

Ik opteer er dus voor om een dubbele controlebevoegdheid in te bouwen, met aandacht voor de opmerkingen van beide lidstaten. Dit is wenselijk aangezien ik zeker niet ontken dat het beginsel van onderling vertrouwen onontbeerlijk is voor de correcte werking van het gehele systeem van uitlevering, daardoor dient een weigering goed gemotiveerd te zijn waarbij het zeker geen overhaaste beslissing kan zijn. Deze motivatie dient op maat gemaakt te worden voor het individuele geval, het kan zeker niet bestaan uit algemene bevindingen over de globale situatie. Ik heb er voor gekozen om een beroepsmogelijkheid in te bouwen bij het Hof van Justitie aangezien ik deze beslissing wens te onttrekken van de nationale instanties. Het Hof kan er voor zorgen dat er een uniform beleid komt ten aanzien van het gebruik van deze mensenrechtelijke weigeringsgrond.

Deze weigeringsgrond dient opgenomen te worden in de lijst van verplichte weigeringsgronden opdat elke lidstaat dit opneemt in zijn respectievelijke nationale wetgeving. Dit is erg belangrijk voor de uniformiteit aangezien er anders problemen zullen ontstaan tussen landen die dit wel hebben en diegene die het niet hebben. Door deze weigeringsgrond zullen alle lidstaten over de mogelijkheid beschikken om een Europees Aanhoudingsbevel te weigeren indien er sprake is van een schending of een dreigende schending ten aanzien van de uit te leveren verdachte zijn mensenrechten.

Maar indien ik dit realistisch bekijk, betwijfel ik of deze toevoeging van een weigeringsgrond weldegelijk zal gebeuren. Het vereist namelijk een aanpassing van het Kaderbesluit, indien men kijkt naar de moeilijke weg dat het Kaderbesluit reeds heeft afgelegd vooraleer het van kracht ging, begrijpt men waarom ik durf te stellen dat mijn mening waarschijnlijk niet zal gevolgd worden. De Europese Unie zit anno 2017 in een identiteitscrisis waarbij er andere obstakels dienen te genomen worden. Maar indien de Europese Unie uit deze identiteitscrisis komt, dient men mijn voorstel ten harte te nemen.

Zoals blijkt uit mijn scriptie is er een hoofdrol weggelegd voor het arrest *Aranyosi* vanwege zijn innovatieve houding ten aanzien van het thema van deze scriptie. Het Hof heeft namelijk na lange tijd een beperkte uitzondering gecreëerd ten aanzien van het principe van onderling vertrouwen voor mensenrechtenschendingen. Maar dit is slechts beperkt, enkel ten aanzien van artikel 4 Handvest van de Grondrechten van de EU, kan het gebruikt worden. Ik kan eerst en vooral enkel maar toejuichen dat het Hof eindelijk de starre houding heeft verlaten en een meer progressievere houding durfde aan te nemen.

96. Weliswaar is het nog steeds beperkt, maar het Hof kon niet anders want in casu ging het enkel om dit recht. Maar ik durf te stellen dat het slechts een kwestie van tijd is vooraleer het Hof zijn toetsing zal verruimen naar andere rechten. Het Hof kan niet anders dan dit te verruimen aangezien er anders veel te veel onenigheid en onduidelijkheid zal komen.

3.6. Conclusie hoofdstuk 3:

97. In dit hoofdstuk heb ik verschillende elementen en conclusies behandeld. Eerst heb ik de verschillende artikelen besproken die in aanmerking kunnen komen als mensenrechtelijke weigeringsgrond voor een Europees Aanhoudingsbevel. Hierbij zijn preambule 12 en artikel één, lid drie van het Kaderbesluit besproken. Artikel 1, lid 3 verwoordt letterlijk dat de uitvoering van het Europees Aanhoudingsbevel niet in de weg kan staan dat de verplichtingen uit artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie niet worden nageleefd. Dit artikel werd besproken aan de hand van drie actoren, namelijk de Europese Commissie, de rechtsleer maar ook het Europese Hof van Justitie. De Europese Commissie voert een tweestrijd, zo stelt het dat men niet zomaar een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren bij een mensenrechtelijke schending, maar de commissie wordt steeds soepeler.

De belangrijkste rol omtrent deze kwestie is voorbehouden voor het Europese Hof van Justitie.

In het arrest Radu was er een eerste mogelijkheid voor een kentering, zo oordeelde de Advocaat-Generaal dat de lijst van weigeringsgronden niet limitatief is en men anderzijds weldegelijk een uitvoering van een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren indien blijkt dat er sprake is van een voldoende gekwalificeerde schending van de verdachte zijn mensenrechten. Maar deze stelling werd jammer genoeg niet gevolgd door het Hof van Justitie.

Gelukkig kwam er in het recente arrest *Aranyosi* een kentering, het Hof erkent eindelijk dat het beginsel van onderling vertrouwen niet absoluut is en men steeds een evenredigheidstest kan doen en de nationale rechtbank steeds alle informatie moet opvragen om een goed beeld te krijgen van de detentieomstandigheden in het vragende land. Hierbij kan geconcludeerd worden dat 14 jaar na de invoering van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel, men eindelijk in het arrest *Aranyosi* heeft erkend dat het beginsel van onderling vertrouwen niet absoluut is en men weldegelijk een Europees Aanhoudingsbevel kan weigeren op basis van een mensenrechten. Deze principes staan niet in het Kaderbesluit maar het Hof heeft diens artikelen geïnterpreteerd en zo toch de deur op een kier gezet. Weliswaar dient er wel rekening gehouden te worden met de *ratione materiae* van het arrest, in casu ging het enkel over artikel vier van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie en dus niet in zijn geheel. De vraag blijft dan ook of men op basis van andere mensenrechten kan weigeren.

Ook is het Europees Hof voor de Rechten van de Mens sinds het arrest *Avotins* soepeler. Het aanvaardt het belang van het Europese beginsel van onderling vertrouwen en dat lidstaten van de Europese Unie dit mogen volgen, tenzij er sprake is van een manifeste schending. Uit mijn analyse heb ik hieruit kunnen afleiden dat het Hof het principe aanvaardt en dat lidstaten er weldegelijk gebruik van mogen maken.

Hoofdstuk 4. Respect voor de mensenrechten in de Belgische omzettingwet:

98. In dit hoofdstuk zal het tweede deel van het juridisch onderzoek van deze scriptie gebeuren. In hoofdstuk drie van de scriptie werd er stil gestaan bij het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel²²⁷. Tijdens deze bespreking werd er eerst stilgestaan bij de weigeringsgronden uit het kaderbesluit zelf, daarna werd er voornamelijk gewerkt met rechtspraak van het Europese Hof van Justitie aangezien het Hof, ervoor gezorgd heeft dat het Kaderbesluit strikter en correcter wordt toegepast

Maar dit is een Kaderbesluit, uit artikel 34 van de toenmalige versie van het Verdrag betreffende de Europese Unie blijkt hierdoor dient elke Lidstaat dit om te zetten in zijn respectievelijke nationale wetgeving vooraleer het gebruikt kan worden in de interne Belgische wetgeving. Doorheen het vierde hoofdstuk zal er gewerkt worden met de wet betreffende het Europees Aanhoudingsbevel²²⁸, diens parlementaire voorbereidingswerken maar ook de rechtspraak van het Hof van Cassatie aangezien deze zeer interessante arresten hieromtrent heeft geveld. Bij de besprekingen van de rechtspraak van het Hof van Cassatie zal er gekeken worden of er sprake is van een mogelijke discrepantie met de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie. Met de Belgische instrumenten, zal ik een onderzoek voeren naar het feit of er al dan niet een mensenrechtelijke weigeringsgrond is ingebouwd in deze Belgische wet en ook of dit toegelaten is onder het Europese recht en diens rechtspraak.

4.1. Opbouw en structuur van de wet betreffende het Europees Aanhoudingsbevel:

99. Voorafgaandelijk aan de stemming van de omzettingwet door het Belgische Parlement, werd er eerst een parlementaire voorbereiding²²⁹ gemaakt, waarbij ook het advies van de Raad van State, afdeling wetgeving²³⁰, werd gevraagd. De combinatie van deze twee instrumenten zorgt ervoor dat men een betere achtergrond en ratio legis kan onderscheiden en de achterliggende gedachten ontdekken via een artikelsgewijze bespreking.

Indien men de structuur van de Belgische omzettingwet bekijkt, merkt men dat er een zeer gelijklopende structuur is met het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel. Zo hanteert de Belgische wetgever ook het onderscheid tussen de verplichte en facultatieve weigeringsgronden. In artikelen vier en vijf vindt men de verplichte weigeringsgronden terug, voornamelijk artikel vijf is erg gelijkwaardig aan het Kaderbesluit, dit artikel bevat de lijst van misdaden die geacht worden in elke lidstaat van de Europese Unie bestraft te worden. Hierdoor zal men in casu de dubbele strafbaarheid niet meer moeten controleren, dit komt dus overeen met artikel twee, lid twee van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel. In artikel zes en zeven vindt men dan de facultatieve weigeringsgronden, hierbij kan de rechter zelf zijn beoordelingsbevoegdheid gebruiken.

²²⁷ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

²²⁸ Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.

²²⁹ Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 51-279/1, 11.

²³⁰ Adv. RvS nr.34.361/14 bij de wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel.

100. Uit de parlementaire voorbereidingen blijkt wel dat men de weigeringsgrond houdende het ne bis in idem principe uit artikel 4, 2°, ruimer dient geïnterpreteerd te worden dan artikel 3, 2 van het Kaderbesluit, dit is mogelijk dankzij het arrest *Gözütök & Brügge*²³¹.

Volgens deze parlementaire voorbereidingen moet men ook weigeren indien er reeds een administratieve strafsanctie werd opgelegd of zelfs een dading gesloten²³², men kan durven stellen dat men hier het arrest *Gözütök & Brügge* van het Hof van Justitie²³³ heeft gevolgd aangezien het Hof hier reeds oordeelde dat een minnelijke schikking ook kan gezien worden als een rechterlijke beslissing in de zin van het ne bis in idem principe.

Men kan stellen dat België een ruimere draagwijdte aan het ne bis in idem principe heeft geschonken, maar door de rechtspraak van het Hof van Justitie, gaat België enkel verder op het vlak van administratieve sancties.

101. In de parlementaire bespreking vindt men eerst en vooral terug dat men de beginselen van de Europese Unie erkent door het basisprincipe van wederzijdse erkenning te laten primeren en dat het daardoor gemakkelijker en eenvoudiger wordt om verdachten uit te wisselen. In deze parlementaire voorbereiding wordt de stelling onderstreept dat het Europees Aanhoudingsbevel volledig steunt op het beginsel van wederzijdse erkenning, indien men dit beginsel negeert zal de werking van het Europees Aanhoudingsbevel eronder lijden. Maar in de parlementaire voorbereidingen, vindt men een vreemde redenering terug. Men stelt dat het wetsontwerp als doel heeft om het Kaderbesluit om te zetten en zo diens bepalingen te transponeren naar de nationale, Belgische wetgeving. Er wordt terecht aangehaald dat de lidstaten over een beoordelingsmarge beschikken en dan ook bepaalde aspecten anders kunnen interpreteren zoals de procedurele aspecten. Hierdoor gaat men nog steeds verschillen hebben in de respectievelijke rechtsordes van de nationale lidstaten. Door deze verschillen heeft België het nodig geacht om zo veel mogelijk vast te houden aan de procedures in verband met de voorlopige hechtenis uit de Belgische rechtsorde²³⁴. Het feit of België al dan niet dergelijke toevoegingen mocht doen en dan ook nog steeds zijn nationale rechtsregels laat primeren, zal worden onderzocht in het derde deel van dit hoofdstuk.

²³¹ HvJ 11 februari 2013, nr. C-187/01 en nr. C-385/01, ECLI:EU:C:2003:87, *Gözütök en Brügge*.

²³² Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St. Kamer* 2003-2004, nr. 51-279/1, 11.

²³³ HvJ 11 februari 2013, nr. C-187/01 en nr. C-385/01, ECLI:EU:C:2003:87, *Gözütök en Brügge*.

²³⁴ Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St. Kamer* 2003-2004, nr. 51-279/1, 8.

4.2. Artikel vier van de wet betreffende het Europees Aanhoudingsbevel:

a. De tekst van het artikel:

102. In het licht van deze scriptie is artikel 4, samen met de reeds supra aangehaalde bepalingen uit het kaderbesluit, één van de belangrijkste bepalingen uit dit werk. Het vijfde onderdeel van artikel vier stelt: "De tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel wordt in volgende gevallen geweigerd :... 5° ingeval ernstige redenen bestaan te denken dat de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel afbreuk zou doen aan de fundamentele rechten van de betrokken persoon, zoals die worden bevestigd door artikel 6 van het Verdrag betreffende de Europese Unie"²³⁵. Gedurende de omzetting van het Kaderbesluit heeft twee-derde van de Europese lidstaten ervoor gekozen om een soortgelijke omzetting toe te voegen in de respectievelijke nationale omzettingswet²³⁶

Dit artikel kan als een duidelijke mensenrechtelijke weigeringsgrond worden geïnterpreteerd. Maar in het artikel spreekt men over een 'ernstige reden'. Het is daarom onduidelijk wat een ernstige reden kan zijn en welke soort mensenrechtelijke schending onder het begrip 'ernstige reden' valt. Het is onduidelijk welke maatstaf de Belgische instanties gebruiken om tot een beoordeling van een Europees Aanhoudingsbevel te komen. De mogelijkheid bestaat dat men enkel de ergste mensenrechtelijke inbreuken onder de noemer van 'ernstige reden' gaat interpreteren zoals foltering. Dit wordt verder onderzocht in het volgende onderdeel.

Op te merken valt dat men wel rekening dient te houden met de grote hoeveelheid rechtspraak van het Europese Hof van Justitie in verband met het Europees Aanhoudingsbevel, hierbij dient dan ook te gekeken worden hoe onder andere het arrest *Aranyosi*²³⁷ zich verhoudt met de maatstaf van de Belgische instanties bij de beoordeling van het Europees Aanhoudingsbevel.

b. De kracht van het artikel:

1°. De parlementaire voorbereidingen en het advies van de Raad van State:

103. Voorafgaandelijk aan de stemming van de omzettingswet door het Belgische Parlement, werd er eerst een parlementaire voorbereiding²³⁸ gemaakt, waarbij ook het advies van de Raad van State, afdeling wetgeving²³⁹, werd gevraagd. De combinatie van deze twee instrumenten zorgt ervoor dat men een betere achtergrond en ratio legis kan zien en de achterliggende gedachten ontdekken via een artikelsgewijze bespreking.

In de tussenconclusie van hoofdstuk drie, heb ik de stelling ingenomen dat er in het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel geen directe mensenrechtelijke weigeringsgrond is opgenomen, er zijn wel verschillende aanwijzingen zoals artikel 1, lid 3 en preambule 12 opgenomen. Maar wel zijn er verschillende indirecte beschermingsmechanismen dankzij het Hof van Justitie zijn supra aangehaalde rechtspraak.

²³⁵ Art. 4, 5° Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.

²³⁶ N.M. SCHALMOSER, "The European arrest Warrant and fundamental rights", *Eur. Journ. Crime Cr.L.Cr.J* 2014, (135) 145.

²³⁷ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, *Aranyosi*.

²³⁸ Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 51-279/1, 11.

²³⁹ Adv. RvS nr.34.361/14 bij de wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel.

104. Zoals reeds eerder werd vastgesteld, heeft artikel vier, vijf^o van de Belgische omzettingwet²⁴⁰ het potentieel om als mensenrechtelijke weigeringsgrond te worden bestempeld. Dit dus in tegenstelling tot het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel.

Uit de parlementaire voorbereidingen, kan men wel de ratio legis hierachter afleiden en de werkelijke bedoeling van de Belgische wetgever om toch over te gaan tot de keuze van implementatie voor een mensenrechtelijke weigeringsgrond, waarbij de wetgever zelf aanhaalt dat de Europese wetgever er niet voor heeft geopteerd om een mensenrechtelijke weigeringsgrond in te bouwen. Maar de Belgische wetgever gebruikt een correcte verdediging voor deze keuze, het verwijst namelijk naar artikel één, lid 3 van het Kaderbesluit waarbij er wordt verwezen naar het respect van de fundamentele mensenrechten uit artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie. Deze keuze is naar mijn rechtsgevoel correct want zoals in hoofdstuk drie van deze scriptie werd aangetoond, is er enkel een weigeringsgrond ten aanzien van het Non bis in idem beginsel in het Kaderbesluit. Er is dus geen algemene weigeringsgrond ten aanzien van een mensenrecht. Daarom heeft de Belgische wetgever terecht geopteerd voor een algemene mensenrechtelijke weigeringsgrond in de Belgische omzettingwet. De Belgische wetgever onderstreept het belang van artikel vier, vijf^o uit de Belgische omzettingwet door te verwijzen naar het feit dat artikel één, lid drie van het Kaderbesluit geen weigeringsgrond is en daardoor het eigenlijk niets bijdraagt aan de juridische bescherming van de verdachte²⁴¹. Indien men een mensenrechtelijke weigeringsgrond gaat inbouwen in een nationale, afdwingbaar instrument zoals een nationale wet, komt men wel tegemoet aan de nodige garanties, waarborgen en bescherming voor de verdachte waarbij de toevoeging van de mensenrechtelijke weigeringsgrond weldegelijk gemotiveerd is.

Opmerkelijk is dat de Belgische wetgever een duidend element heeft toegevoegd, waarbij de reikwijdte van deze bepaling is verduidelijkt. In de parlementaire voorbereidingen haalt de wetgever aan dat de mensenrechtelijke controle geen politieke beoordeling mag inhouden, het is een loutere controle van de feiten die aanleiding geven tot de uitvaardiging van het Europees Aanhoudingsbevel en diens concrete omstandigheden. Enkel in deze mate mag de rechterlijke macht toetsen aan de verdragen en bepalingen uit artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie, dus inclusief het Europees verdrag voor de rechten van de mens²⁴²; er kan dus geen controle zijn over de algemene behandeling ten aanzien van verdachten in de lidstaat die het Europees Aanhoudingsbevel uitvaardigde.

²⁴⁰ Art. 4, 5° Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.

²⁴¹ Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 51-279/1, 12.

²⁴² Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 51-279/1, 13.

105. In een parlementaire, constitutionele monarchie zoals België, heeft een wetsontwerp een lange weg te gaan vooraleer het in de nationale rechtsorde tevoorschijn komt. In België heeft ook de Raad van State, afdeling wetgeving, een belangrijke rol aangezien het een voorafgaandelijk advies dient te geven. Bij de creatie van de Belgische omzettingswet, heeft de Raad van State dan ook zijn advies en opmerkingen kenbaar gemaakt²⁴³. De Raad van State heeft artikel vier, vijf^o uitvoerig besproken in zijn, weliswaar niet-bindend, advies. De Raad van State brengt, net zoals de Belgische wetgever, in herinnering dat deze weigeringsgrond niet als dusdanig is opgenomen in het Europees Kaderbesluit maar dat de Belgische een correcte motivering in verband met artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie heeft toegepast.

Weliswaar heeft de Raad van State een interessante opmerking omtrent artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie. Zo vraagt de Raad van State zich af of de Belgische rechterlijke macht aan het gehele Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens mag toetsen. Want dit kan dan altijd de mogelijkheid meebrengen dat men het Europees Aanhoudingsbevel dient te weigeren en daardoor het basisbeginsel van wederzijds vertrouwen zal ondermijnen. In het antwoord van de Belgische wetgever haalt hij aan dat de rechterlijke instantie steeds gebonden blijft aan alle Europese en Internationale Verdragen wanneer de rechterlijke instantie overgaat tot een toetsing van het respectievelijke Europese Aanhoudingsbevel. Ten slotte haalt de Raad van State aan dat de Belgische rechterlijke instantie steeds gebonden blijft aan de respectievelijke bepalingen uit de Grondwet maar ook aan respectievelijke bepalingen in verband met de voorlopige hechtenis en de internationale verdragen waarbij België partij is aangezien men de eigen nationale en internationale waarborgen niet mag verloochenen²⁴⁴.

106. Dit toont aan dat de Raad van State, net zoals de Belgische wetgever, vindt dat de mensenrechtelijke waarborgen uit het Europees Kaderbesluit, namelijk lid 3 van artikel één en preambule 12, ontoereikend zijn om aan alle waarborgen te voldoen waarop een verdachte recht heeft. Uit beide instrumenten kan men afleiden dat de mensenrechten ten allen tijde gerespecteerd dienen te worden, hierdoor heeft men in België geopteerd om de uit te leveren persoon zijn rechten te garanderen door middel van een mensenrechtelijke weigeringsgrond in te bouwen in de Belgische omzettingswet. Uit de combinatie van de parlementaire voorbereiding en het desbetreffende advies van de Raad van State kan men terecht afleiden dat België een mensenrechtelijke weigeringsgrond heeft ingebouwd om ervoor te zorgen dat de verdachte zijn rechten ten allen tijde gerespecteerd en nageleefd zullen worden. Na dit bondig advies van de Raad van State, is men overgegaan tot de stemming van de Belgische omzettingswet, waarbij men uiteindelijk de wet van 19 december 2003²⁴⁵ heeft aangenomen, anderhalf jaar na de goedkeuring van het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel²⁴⁶ en dus binnen de gevraagde omzettingstermijn

²⁴³ Adv. RvS nr.34.361/14 bij de wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel.

²⁴⁴ Adv. RvS nr.34.361/14 bij de wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, 37 en 47.

²⁴⁵ Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.

²⁴⁶ Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.

2°. Rechtsleer:

107. In dit deel wordt de belangrijkste rechtsleer besproken, andere rechtsleer wordt besproken in conjunctie met andere onderdelen van de Belgische bespreking. Uit artikel 4, 5° van het Kaderbesluit kan men terecht afleiden dat er weldegelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond is ingebouwd in de Belgische wetgeving. De meerderheid van de Belgische rechtsleer stelt dan ook terecht dat men artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie zal respecteren, maar zonder een politieke beoordeling te doen²⁴⁷. Natuurlijk gaat deze weigeringsgrond niet zo ver dat België zich kan inlaten met de nationale werkingssfeer, het is louter een aanzet aan de Belgische autoriteiten om te kijken of na overlevering de verdachte zijn rechten geschonden zullen worden. Maar deze weigeringsgrond kan ook als contradictoir met de ratio legis van de Belgische omzettingswet worden bestempeld aangezien de ratione materiae van het Europees Aanhoudingsbevel beperkt is tot lidstaten van de Europese Unie²⁴⁸.

Het idee van de ratio legis is dat mensenrechten te allen tijde beschermd moeten worden. Maar indien men voor derde landen geen weigeringsgrond heeft, stel ik in mijn analyse dat het eigenlijk beter was om een mensenrechtelijke weigeringsgrond te hebben voor derde landen. Bij derde landen zoals Turkije zijn er meer aanwijzingen van mensenrechtelijke schendingen dan in de Europese Unie. Daarnaast vallen de meeste derde landen niet onder het waakzame oog van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens die waakt op de naleving van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

108. Ikzelf sluit me ook hierbij aan, het is zeker niet de bedoeling dat België de andere landen op de vingers zal tikken bij bv. mensonwaardige situaties aangezien België zich niet mag inmengen in de nationale sfeer van het ander land, maar ik geloof in het afschrikkend effect van de mensenrechtelijke weigeringsgrond aangezien landen weten dat ze omzichtig dienen om te gaan met de aanvraag tot uitlevering indien België beschikt over de uit te leveren persoon. Daarnaast kan het ook een drukmiddel zijn dat de Belgische instanties kunnen gebruiken om de andere landen eraan te herinneren dat men mensenrechten als primair dient bestempeld te worden en te allen tijde beschermd zullen worden. Desalniettemin schiet dit het feitelijke doel voorbij aangezien men in overleveringsverdragen met derde Staten geen mensenrechtelijke weigeringsgrond is ingebouwd. Maar het feit dat landen zoals België ervoor hebben gekozen om een mensenrechtelijke weigeringsgrond in te bouwen zorgt er uiteindelijk voor dat we elk verzoek individueel moeten behandelen en zodanig kunnen schorsen om verder onderzoek te doen²⁴⁹.

²⁴⁷ O.a. D. VAN DAELE, "België en het Europees Aanhoudingsbevel : een commentaar bij de wet van 19 december 2003", *T. Strafr.* 2005, (151) 159.

²⁴⁸ G. STESSENS, "Het Europees Aanhoudingsbevel: De wet van 19 december 2003", *RW* 2005, (561) 568.

²⁴⁹ M. PANZAVOLTA, "Humanitarian concerns within the EAW System" in N., KEIJZER, en E., VAN SLIEDREGT (eds.), *The European arrest warrant in practice*, Dordrecht, Springer, 2009, (179) 182.

109. In deze analyse stel ik dat België weldegelijk correct heeft gehandeld door een mensenrechtelijke weigeringsgrond in te bouwen, dit verzekert het principe van rechtszekerheid en kan gezien worden als een erkenning van artikel 1, lid 3 van het Kaderbesluit op nationaal niveau²⁵⁰. In de gehele Europese Unie spreekt men steeds over de vier vrijheden met altijd een link naar de mensenrechten waarbij de Europese Unie zelfs een Handvest heeft gecreëerd om de rechten te garanderen binnen de Europese Unie. Daarnaast spreekt men altijd over de primauteit van de mensenrechten. Het is dan ook vreemd dat er in het Kaderbesluit zelf geen mensenrechtelijke weigeringsgrond als dusdanig werd ingebouwd, gelukkig heeft België dit wel gedaan in zijn respectievelijke omzettingwet. Hierdoor garandeert België toch een garantie op naleving van de mensenrechten en heeft de uit te leveren verdachte rechtszekerheid ten aanzien van een correcte rechtsgang. Dit garandeert dan ook dat er een adequate behandeling zal van elk individueel geschil om zo op latere basis eventuele veroordelingen te vermijden van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wegens schendingen van mensenrechten vervat in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Het feit dat België weldegelijk heeft afgeweken van het Kaderbesluit wordt niet alleen door mij toegejuicht, ook bepaalde rechtsleer bestempelen dit als een overwinning voor de beschermers van de mensenrechten²⁵¹. Het feit dat daarnaast België niet het enige land van de Europese Unie is die deze keuze heeft gemaakt, versterkt mijn opinie. Naast België hebben onder andere Nederland, Luxemburg, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk deze keuze gemaakt. In totaal heeft iets minder dan de helft van de lidstaten dezelfde keuze gemaakt als België. Dit toont aan dat andere lidstaten voelden dat dergelijke weigeringsgrond weldegelijk ingebouwd moest worden in de respectievelijke nationale omzettingswetten. Maar jammer genoeg wordt mijn mening niet door de gehele rechtsleer gevolgd, er is namelijk een minderheidsstrekking die dit bestempelt als een afwijking ten aanzien van het Kaderbesluit die als ontoelaatbaar dient bestempeld te worden omdat ze het basisprincipe van het Kaderbesluit teniet doet, namelijk het onderlinge vertrouwen²⁵². Deze kritiek deel ik niet, desalniettemin is het onderling vertrouwen één van de basisprincipes maar ik bestempel de mensenrechten als het ultieme recht aangezien dit in zoveel verdragen wordt gewaarborgd dat dit uiteindelijk de fundamenteën van onze maatschappij uitmaken. Door deze invoering van een mensenrechtelijke weigeringsgrond, lijkt het dus dat België een terechte keuze heeft gemaakt. Maar deze weigeringsgrond brengt daarnaast ook met zich mee dat men elk geval individueel dient te bekijken, dit brengt daarnaast een extra werklust met zich mee. Want zoals terecht wordt gesteld, blijft België daarnaast onderhevig aan alle andere internationale en Europese verdragen waarbij België partij is, daarnaast spreekt men over een flagrante schending²⁵³. Dit betekent dat er sprake dient te zijn van een ernstige schending vooraleer de mensenrechtelijke weigeringsgrond aangewend kan worden.

²⁵⁰ H. SANDERS, *Het Europees Aanhoudingsbevel : Nederlands en Belgisch overleveringsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 64-65.

²⁵¹ J. VAN GAVER, *Het Europees Aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 88.; S. BOT, *Le mandat d'arrêt Européen*, Brussel, Larcier, 2009, 415.; V.H., GLERUM, "De balans van tien jaar Europees Aanhoudingsbevel: efficiency en rechtsbescherming in balans?", *NtEr*, 2014, (332) 336.

²⁵² G. STESENS, "Het Europees Aanhoudingsbevel en het wederzijdse vertrouwen" in F. DERUYCK, M. DE SWAEF, J. ROZIE, P. TRAEST en R. VERSTRAETEN (eds.), *De Wet voorbij: Liber Amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, (379) 394.

²⁵³ S. DEWULF, *Extradere: uitlevering, Europees aanhoudingsbevel en overdracht aan het internationaal strafhof en de ad hoc-tribunalen*, Brussel, Larcier, 2009, 207.

110. Ikzelf vind dit geen goede insteek door de Belgische wetgever, elke schending van mensenrechten dient vermeden te worden. Het is dan ook vreemd dat men in casu een onderscheid maakt tussen een schending en flagrante schending.

Enerzijds kan ik dit verklaren door de werklast die deze controlebevoegdheid met zich meebrengt. Doordat men enkel de ernstige mensenrechtenschendingen zal onderzoeken en eventueel weigeren, sluit men verschillende andere mensenrechtenschendingen uit. Dit betekent dat men hierdoor het onderzoek beperkt en de werklast ook zal beperken. Deze redenering is dan ook toepasbaar, maar het blijft vreemd dat men dergelijk onderscheid maakt. Dit doet toch mijn eerder gestelde euforie voor een bepaald deel teniet. Maar anderzijds betekent deze beperking dat men het vermoeden van mensenrechtelijk respect blijft hanteren en enkel in uitzonderlijke, flagrante gevallen aan de kant zal schuiven en toch een onderzoek voeren naar mensenrechtelijke schendingen. Hierdoor stel ik in deze analyse dat België weldegelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond heeft ingebouwd, weliswaar enkel in flagrante gevallen. Maar deze weigeringsgrond is dus erg strikt, dit heeft tot gevolg dat men het principe van het Kaderbesluit blijft respecteren, namelijk het beginsel van onderling vertrouwen.

3°. Het Hof van Cassatie:

111. Het Hof van Cassatie heeft twee interessante arresten gevelde over de beoordelingsbevoegdheid van artikel vier ten vijfde van de Belgische omzettingwet, namelijk het arrest van 13 november 2013²⁵⁴ en het arrest van 19 november 2013²⁵⁵.

In het arrest van 13 november 2013, heeft de Franstalige Kamer van het Hof van Cassatie zich gebogen over de vraag wie artikel vier ten vijfde kan invoeren. Eerst en vooral heeft het Hof van Cassatie gesteld dat zij niet over kunnen gaan tot de beoordeling, aangezien dit een feitelijke bevoegdheid is, terwijl het Hof enkel kan optreden tot de beoordeling van de wettelijkheid.

In casu haalde de eisende partij aan dat de Kamer van Inbeschuldigingstelling heeft nagelaten het Europees Aanhoudingsbevel te weigeren op basis van artikel vier ten vijfde van de Belgische omzettingwet terwijl de eisende partij onafhankelijke rapporten aanhaalt waaruit moet blijken dat de vragende lidstaat artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens zal schenden. Het Hof oordeelt dat deze onafhankelijke rapporten weldegelijk gebruikt kunnen worden maar het Hof onbevoegd is om over te gaan tot de feitelijke beoordeling, de feitelijke autonome beoordelingsbevoegdheid ligt bij de Kamer van inbeschuldigingstelling²⁵⁶. Uit dit arrest kan men dan ook de werkwijze distilleren van artikel vier ten vijfde Belgische omzettingwet, ze kunnen weldegelijk gestaafd worden met onafhankelijke rapporten waarbij er dus steeds sprake moet zijn van concrete gegevens die aannemelijk worden gemaakt.

De precieze werkwijze wordt bevestigd en verder verduidelijkt in een later arrest van het Hof van Cassatie, namelijk het arrest van 19 november 2013²⁵⁷. In dit arrest verduidelijkt het Hof van Cassatie de toepassing van de mensenrechtelijke weigeringsgrond. Eerst start men opnieuw door te stellen dat het gaat om een feitelijke beoordeling en het Hof van Cassatie hiertoe niet bevoegd is.

²⁵⁴ Cass. 13 november 2013, AR P.13.1738.F.

²⁵⁵ Cass. 19 november 2013, AR. AR P.13.1765.N.

²⁵⁶ Cass. 13 november 2013, AR P.13.1738.F.

²⁵⁷ Cass. 19 november 2013, AR. AR P.13.1765.N.

112. Ten tweede stelt het Hof dat er voorzichtig moet worden omgegaan met de mensenrechtelijke weigeringsgrond, het kan enkel gebruikt worden indien men het correct kan verantwoorden. Dit dient te gebeuren aan de hand van een feitelijke studie waarbij men actief dient te onderzoeken of er sprake is van een schending van artikel zes Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, dit kan dus niet aan de hand van een verwijzing naar verslagen van bijvoorbeeld de Raad van Europa. Dit is logisch aangezien er, zoals supra reeds werd aangehaald, het vermoeden bestaat dat alle lidstaten van de Europese Unie de mensenrechten respecteren op basis van het beginsel van het wederzijdse vertrouwen tussen de lidstaten. Het dient dus al om te gaan om een ernstig gevaar ten aanzien van de uit te leveren persoon zijn rechten, er dient dus een kennelijk gevaar te zijn²⁵⁸.

Indien men deze twee arresten samenneemt, kan men enkele interessante vaststellingen doen. Eerst en vooral onderstreept het Hof van Cassatie het feit dat het steeds om een feitelijke toetsing gaat, men dient elk Europees Aanhoudingsbevel individueel te onderzoeken.

Hierdoor is het Hof van Cassatie niet bevoegd voor dergelijke toetsing, aangezien het enkel de wettigheid kan controleren. Dit betekent dat deze taak voorbehouden is voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling²⁵⁹.

Indien men de letterlijke weigeringsgrond wil interpreteren, dient men de vaststaande rechtspraak van het Hof van Cassatie te raadplegen. Zo stelt het Hof dat men enkel de mensenrechtelijke weigeringsgrond uit artikel vier ten vijfde kan gebruiken, indien het gaat om een reden dat dermate ernstig is dat indien men het Europees Aanhoudingsbevel toch zou uitvoeren, men de rechten van de uit te leveren persoon dermate zal schaden²⁶⁰. Maar het Hof oordeelde dat men enkel een onderzoek mag voeren ten aanzien van een mogelijke schending indien er ook effectief een Europees Aanhoudingsbevel wordt uitgevaardigd, enkel dan kan men een onderzoek starten naar een mogelijke schending²⁶¹.

113. Indien men deze rechtspraak van het Hof van Cassatie samenneemt, zijn er enkele interessante vaststellingen die ik onderzocht heb. Het Hof van Cassatie laat duidelijk blijken dat er steeds sprake moet zijn van een onderzoek naar een mogelijke en kennelijke mensenrechtelijke schending waarbij het dus steeds moet gaan om concrete gegevens²⁶². Deze rechtspraak toont aan dat men artikel 4, 5° van de omzettingwet erg restrictief dient toe te passen aangezien men elke schending die men inroept steeds hard dient te maken, het moet worden bewezen waarom net deze uit te leveren persoon zijn mensenrechten geschonden zijn. Een ander opvallend element toont aan dat de huidige rechtspraak van het Hof van Cassatie een meer beschermende houding heeft ten aanzien van mensenrechten dan het Europees Hof had in de periode voor het arrest *Aranyosi*.

²⁵⁸ Cass. 19 november 2013, AR. AR P.13.1765.N, overw. 4; M. MEYSMAN, "Belgium and the European Arrest Warrant: Is European Criminal Cooperation Under Pressure?", *EuCLR* 2016, 186-210.

²⁵⁹ M.-A. BEERNAERT, S. NEVEU en F. TULKENS, *Le transfert de l'exécution des peines privatives et restrictives de liberté en droit européen*, Wavre, Anthémis, 2016, 258.

²⁶⁰ O.a. Cass. 7 maart 2007, AR P.07.0259.F.; Cass. 23 januari 2013, AR P.13.0087.F.

²⁶¹ Cass. 27 juni 2007, AR P.07.0867.F.

²⁶² Cass. 20 november 2012, AR P.12.1787.N.

114. Zo stelt het Hof dat onderzoeksrechters steeds dienen te controleren of er in casu geen gevaar is ten aanzien van de uit te leveren verdachte zijn rechten²⁶³. Hiermee bedoelt men dat het niet de bedoeling is om als onderzoeksrechter elk land te controleren, diens wetgeving en diens praktijken. Het dient enkel zeker te zijn dat er ten aanzien van de concrete verdachte geen gevaar is²⁶⁴. Dit arrest is van 2012 en dus vier jaar eerder dan het arrest *Aranyosi*, maar is reeds in lijn met de jurisprudentie van het Hof van Justitie aangezien hieruit blijkt dat men steeds een concrete afweging dient te maken door elk individueel geval apart te onderzoeken. In latere arresten bleef het Hof van Cassatie altijd hameren, net zoals de jurisprudentie van het Hof van Justitie voor het Aranyosi-tijdperk, op de onfeilbaarheid en onbreekbaarheid van het principe van onderling vertrouwen.

Door deze strikte toepassing van de beginselen van onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning, zag het Hof slechts één uitzondering op deze regel. Zo oordeelde het Hof dat men elke weigering zeer goed diende te motiveren waarbij elke uitlevering een reëel risico inhield ten aanzien van de uit te leveren persoon zijn rechten²⁶⁵. Deze arresten tonen aan dat het Hof van Cassatie voor lange tijd een soepelere houding heeft ingenomen dan het Europees Hof van Justitie. Zo erkennen beide Hoven dat het principe van onderling vertrouwen onontbeerlijk is voor een goede werking ten aanzien van de werking van het Europees Aanhoudingsbevel. Maar het Hof van Cassatie durfde hieromtrent al een progressievere houding in te nemen door te stellen dat men elk geval individueel dient te bekijken en elke afwijking individueel dient te motiveren, het is dus een feitenoordeel²⁶⁶. Uit de ministeriële omzendbrief²⁶⁷ lijkt tenslotte dat men voor de beoordeling van artikel 4,5° van het Kaderbesluit bijvoorbeeld rekening mag houden met Europese rechtspraak.

115. Anderzijds zullen de Belgische rechtbanken zich toch moeten aanpassen door de aanpassingen van het Europees Hof van Justitie. De Belgische Hoven en Rechtbanken hebben dan wel een progressieve houding, hun werkwijze dient toch te veranderen door de Europese invloed. Een voorbeeld hiervan is de beslissing van de Kamer van Inbeschuldigingstelling te Mons²⁶⁸. Deze instantie oordeelde dat ze vrij zijn om een beslissing te nemen en zich niet moeten laten leiden door arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens aangezien het onduidelijk is of de verdachte naar de gevangenis in kwestie dient te gaan en men niet weet of er sprake kan zijn van overbevolking op het moment van overdacht. Aangezien men volgens de supra aangehaalde rechtspraak van het Hof van Cassatie steeds elk individuele zaak apart dient te bekijken, besloot de Kamer van Inbeschuldigingstelling dat er niet voldoende bewijzen waren voor een schending van de verdachte zijn rechten, waarbij de verdachte werd uitgeleverd²⁶⁹. Deze beslissing uit 2015 toont aan dat men de rechtspraak van het Hof van Cassatie weldegelijk respecteert.

²⁶³ Cass. 23 januari 2013, AR P.13.0087.F.

²⁶⁴ J. VAN GAVER, *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 94.

²⁶⁵ O.a. Cass. 19 november 2013, AR P.13.1765.N. ; S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux, Quand la Cour de justice de l'Union européenne tente de concilier l'efficacité de la coopération judiciaire pénale et le respect des droits de l'homme", *J.T.* 2016, 629.

²⁶⁶ Cass. 26 mei 2004, AR P.04.0079.F.

²⁶⁷ Omzendbrief 8 augustus 2005, Ministeriële circulaire inzake Europees Aanhoudingsbevel, *BS* 31 augustus 2005, 38.252.

²⁶⁸ KI Mons, 9 oktober 2015.

²⁶⁹ KI Mons, 9 oktober 2015. ; S. NEVEU, "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux, Quand la Cour de justice de l'Union européenne tente de concilier l'efficacité de la coopération judiciaire pénale et le respect des droits de l'homme", *J.T.* 2016, 629.

116. Maar indien men deze beslissing dd. 2017 moest nemen, kreeg men toch een ander resultaat. Door het arrest *Aranyosi*²⁷⁰ moet men namelijk elk geval individueel onderzoeken en indien er aanwijzingen zijn steeds bijkomende informatie moet opvragen zoals onafhankelijke rapporten en rekening dient te houden met beslissingen van verschillende instanties. Dit betekent dat men een actievere rol dient aan te nemen. Door de Europese invloed zullen niet alleen de Belgische Hoven en rechtbanken, maar ook de onderzoeksinstanties een andere werkwijze hanteren.

Mijn analyse is dat de onderzoeksgerechten weliswaar rekening mogen houden met de Belgische rechtspraak van het Hof van Cassatie, in die mate dat men nog steeds de doeltreffendheid en respect voor het principe van onderling vertrouwen blijft hanteren en men steeds elk geval individueel dient te bekijken. Maar men dient hieraan nu de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie aan te koppelen, namelijk het arrest *Aranyosi*. Dit betekent dat hoewel de Belgische instanties reeds inzagen dat het beginsel van onderling vertrouwen niet voor de volle 100 procent gesloten is, men toch nog meer elk individueel geval dient te bekijken door middel van onderzoek, gesteund door documenten van internationale instanties. Dit toont aan dat de Belgische rechtbanken verplicht zijn een andere houding aan te nemen dan voorheen en dus een actievere werkwijze aannemen. Maar ook hier dien ik de kritiek te herhalen die ik durfde te stellen ten aanzien van het arrest *Aranyosi* in het derde hoofdstuk. Het arrest *Aranyosi* is namelijk enkel van toepassing op artikel vier van het Handvest van de Grondrechten en niet op alle grondrechten die er bestaan. Ik durf dan ook te stellen dat de Belgische instanties reeds voor lange tijd een innovatievere houding hanteren, hierdoor durven zij de jurisprudentie van het Europees Hof van Justitie door te trekken naar andere mensenrechten en dit deed men zelfs voor het *Aranyosi* arrest. Indien men hierbij de letterlijke tekst van artikel vier, 5° van het Kaderbesluit linkt, kan ik stellen dat men alle mensenrechten in aanmerking zal nemen aangezien men verwijst naar artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie, waarbij men dus ook het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens mee bedoelt.

Dit betekent dat de Belgische hoven en rechtbanken reeds voor lange tijd alle mensenrechten in beoordeling nemen, hierbij kan men vanaf heden met zekerheid stellen dat ze een correcte werkwijze hanteren aangezien het Hof van Justitie ook een eerste stap richting deze werkwijze heeft gezet, hetzij enkel ten aanzien van artikel 4 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Desalniettemin zullen de Belgische Hoven en Rechtbanken toch een nog meer actievere houding aannemen door te voldoen aan de vereisten uit *Aranyosi*.

4.3. Verenigbaarheid met het Europese Kaderbesluit:

117. Uit het tweede onderdeel van hoofdstuk vier, heb ik terecht afgeleid dat in de Belgische omzettingswet weldegelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond is ingebouwd. Maar in het Kaderbesluit, vindt men geen letterlijke weigeringsgrond. De vraag die men in casu dient te stellen is of de Belgische wetgever dergelijke weigeringsgrond wel mocht integreren in de respectievelijke omzettingswet aangezien men in de Europese Unie werkt met minimumharmonisatie, maar ook met maximumharmonisatie.

²⁷⁰ HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, *Aranyosi*.

118. Bij minimumharmonisatie zet de Europese Unie een minimum en kan de lidstaat tijdens zijn omzetting verder gaan, terwijl de lidstaat bij maximumharmonisatie niets meer kan doen aangezien de lidstaat de verplichtingen letterlijk dient over te nemen²⁷¹.

Zoals reeds in het eerste hoofdstuk werd verklaard, heeft de Europese Unie weldegelijk bevoegdheid om zowel strafrecht als strafprocesrecht te harmoniseren waarbij de lidstaat steeds de mogelijkheid hebben om aanvullende maatregelen te nemen.

119. Uit artikel 82, lid 2 van het VWEU kan men distilleren dat de strafrechtelijke procedures geharmoniseerd kunnen worden om zo de wederzijdse erkenning in strafzaken en gerechtelijke samenwerking te verbeteren, weliswaar enkel binnen het toepassingsgebied van artikel 82, lid 2 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Maar belangrijker is het feit dat men in artikel 82, lid 2 van het VWEU kan lezen dat de lidstaten de mogelijkheid hebben om een hoger niveau van bescherming te garanderen voor ieder individu in dergelijke strafrechtelijke procedure, zonder minder bescherming aan te bieden dan gevraagd door de Europese Unie²⁷².

Dit is dus een duidelijke beschrijving van minimumgarantie, waarbij ook het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel als dusdanig dient te beschouwd te worden. Dit betekent dat elke lidstaat van de Europese Unie de mogelijkheid heeft om strengere of striktere interpretaties te hanteren bij de respectievelijke omzettingen. Deze mogelijkheid heeft België dan ook gebruikt tijdens de omzetting, zoals reeds werd aangehaald heeft België in zijn parlementaire voorbereiding laten blijken dat men de procedures in verband met de voorlopige hechtenis niet zal uitsleten om zo de procedure waarborgen te laten waarborgen²⁷³. Maar deze toevoeging is dus mogelijk, aangezien uit het VWEU blijkt dat de nationale lidstaten een hogere bescherming mogen bieden door de nationale wetgeving. Uit de parlementaire voorbereidingen en het respectievelijke advies van de Raad van State, afdeling wetgeving, kan men indirect afleiden dat de Belgische wetgever het nodig achtte om een mensenrechtelijke weigeringsgrond te voorzien. Maar uiteindelijk zal het Hof van Justitie de eindbeslissing nemen om te oordelen of België het Kaderbesluit al dan niet correct heeft omgezet. Indien men de combinatie maakt van de twee voornaamste mensenrechtelijke instrumenten zoals artikel 52, lid 3 van het Handvest van de grondrechten en artikel 53 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, kan men hieruit afleiden dat men een afwijking kan maken van mensenrechten indien men een ruimere bescherming zal aanbieden. Dit betekent dan ook dat een lidstaat weldegelijk ervoor mag opteren om een betere en bredere mensenrechtelijke bescherming te garanderen, dit kan dan ook via een mensenrechtelijke weigeringsgrond, zoals België heeft gecreëerd in de omzettingen. Weliswaar is deze verbreding niet absoluut, het kan enkel indien het nationale grondrecht ook deel uitmaakt van de gemeenschappelijke constitutionele tradities van alle lidstaten en dus onder artikel zes, lid 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie valt.

²⁷¹ De Valks Juridisch woordenboek.

²⁷² T. MARGUERY, "European Union Fundamental Rights and Member States Action in EU Criminal Law", *Maastricht Journal* 2013, (282) 289.

²⁷³ Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St. Kamer* 2003-2004, nr. 51-279/1, 8.

120. Indien het dus gaat om een mensenrecht dat niet als dusdanig in alle lidstaten van de Europese Unie wordt erkend, kan het niet worden gebruikt als mensenrechtelijke weigeringsgrond aangezien het onmogelijk is om dit recht af te dwingen indien bv. het vragende land het mensenrecht niet erkend²⁷⁴. Het Hof van Justitie heeft onder andere in het arrest *Melloni* een interessant standpunt hierover ingenomen. Zo stelde het Hof daar dat door de toepassing van artikel 53 van het Handvest van de Grondrechten, een lidstaat zijn nationaal grondrechtenmechanisme kan toepassen.

Maar dit kan enkel gebeuren mits de bescherming van het Handvest, de primauteit eenheid en werking van het Unierecht niet gehinderd zal worden²⁷⁵.

Deze beperking is logisch aangezien het anders het doel van het Europees Aanhoudingsbevel, nl. de efficiëntie en snelheid van de uitwisseling van de aanhoudingsbevelen, dusdanig gaat inperken en ook ertoe zal leiden dat lidstaten niet meer blindelings het Europees Aanhoudingsbevel gaan volgen omdat men eerst wil onderzoeken waarom de uitvoerende lidstaat gaat weigeren en wat de mensenrechtelijke weigeringsgrond nu eigenlijk inhoudt. Indien men er dus voor zou opteren om toch een dergelijke mensenrechtelijke weigeringsgrond te gebruiken indien één van de twee lidstaten een mensenrecht niet erkend en men dus louter en alleen weigert op basis van een nationale weigeringsgrond, vervalt de goede samenwerking ten aanzien het Europees Aanhoudingsbevel. Deze beperking wordt ook bevestigd door artikel 53 van het Handvest betreffende de grondrechten van de Europese Unie waarbij men stelt dat men alles moet doen om de goede werking van de mensenrechten uit het Handvest van de Grondrechten te garanderen, dit impliceert dus ook om het desbetreffende nationale recht wat geen recht van de Europese Unie is, aan de kant te zetten om zo de door het Handvest gegarandeerde mensenrechten te laten primeren, dit is logisch aangezien het recht van de Europese Unie steeds voorrang krijgt.

Ikzelf sluit me ook aan bij deze stelling aangezien het beginsel van onderling vertrouwen, zoals reeds in mijn analyse werd aangehaald, niet absoluut is.

Het is dus in het belang van de lidstaten om ervoor te zorgen dat de nationale constitutionele mensenrechten op dezelfde lijn zitten en dezelfde kern hebben als diegene uit het Unierecht²⁷⁶. Voor België is dit geen probleem, het merendeel van de Belgische constitutionele rechten zijn op dezelfde manier gegarandeerd als die uit de Europese Unie. Maar België dient dus wel altijd te controleren of men de mensenrechtelijke weigeringsgrond wel kan inroepen aangezien het dient te gaan om een mensenrecht dat op een autonome manier beschermd wordt en deel uitmaakt van het arsenaal van de fundamentele mensenrechten uit het recht van de Europese Unie, dit dient men wel te doen vooraleer men de weigeringsgrond inroept.

Maar het feit dat België, op een verantwoorde en legale manier, er toch voor heeft geopteerd om een mensenrechtelijke weigeringsgrond, leverde toch wat kritiek op van de Commissie, zij stellen dat dergelijke mensenrechtelijke weigeringsgrond niet vereist is aangezien het gehele systeem steunt op wederzijdse erkenning en onderling vertrouwen.

²⁷⁴ V.H. GLERUM, *De weigeringsgronden bij uitlevering en overlevering*, Nijmegen, Wolf Legal Publisher, 2013, 193-194.

²⁷⁵ HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, *Melloni*, overw. 60.; K. LENAERTS, "Human Rights Protection through judicial dialogue between national constitutional courts and the European Court of Justice" in A. ALEN, R. LEYSEN, V. JOOSTEN en W. VERRIJDT (eds.), *Liberæ Cogitationes- Liber Amicorum Marc Bossuyt*, Morsel, Intersentia, 2013, (367) 375.

²⁷⁶ V.H. GLERUM, *De weigeringsgronden bij uitlevering en overlevering*, Nijmegen, Wolf Legal Publisher, 2013, 193-194

121. De Europese Commissie vraagt zich dan ook af of dergelijke weigeringsgrond wel verenigbaar is met het beginsel van de wederzijdse erkenning²⁷⁷. Maar in de laatste rapporten van de Europese Commissie over de implementatie van het Kaderbesluit, vindt men deze opmerkingen niet meer terug²⁷⁸. Dit betekent dat de Europese Commissie weldegelijk zijn kritiek heeft laten varen, dit wordt mede veroorzaakt door het feit dat België zeker en vast niet alleen was met dergelijke weigeringsgrond.

4.4. Evaluatief gedeelte:

122. Doorheen dit hoofdstuk heb ik verschillende malen analyses gemaakt over de huidige wetgeving, maar ook al enkele malen mijn eigen mening geventileerd. In dit onderdeel zal ik een spiegeling maken naar mijn eigen mening en hoe ik oordeel dat het recht dient te zijn voor bepaalde elementen waarbij mijn eigen mening nog niet gehoord is.

Eerst en vooral dient er opgemerkt worden dat België weldegelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond heeft ingebouwd in de nationale omzettingwet. Dit kan ik enkel en alleen maar toejuichen. België gaat dus verder dan de Europese regelgever eigenlijk heeft vooropgesteld.

Maar de Belgische wet spreekt van een flagrante schending. Dit is onduidelijk geformuleerd en heeft reeds geleid tot verschillende arresten van het Hof van Cassatie. Men kan zich hierbij afvragen of de Belgische wetgever het niet heeft nagelaten om duidelijkheid te creëren. In casu moet ik antwoorden dat de Belgische wetgever de kans heeft gemist om duidelijkheid te scheppen in zijn wetgeving, aangezien het erg onduidelijk is geformuleerd. Het was beter geweest om te stellen in de parlementaire voorbereidingen of in ministeriële omzendbrieven voorbeelden te geven opdat de rechterlijke macht kan begrijpen wat men hiermee nu bedoelt. Het gevolg van de huidige lacune is willekeur en een gebrek aan uniformiteit bij de onderzoeksrechters.

123. Maar de Belgische wetgever heeft wel rekening gehouden met de normale structuur in het strafrecht aangezien men steeds de beroepsladder kan gebruiken tegen een beslissing van de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Dit zorgt ervoor dat de waarborgen op een eerlijk proces weldegelijk gewaarborgd kunnen worden. Daarnaast is het aangeraden om bij elke beslissing omtrent deze weigeringsgrond, een pauze in te laten en zo op een afdoende manier een onderzoek te voeren. Maar het Hof zal wel rekening moeten houden met de Europese jurisprudentie, met name het *Aranyosi*-arrest. Hierbij durf ik het Hof van Cassatie aan te raden om zelfs verder te gaan en een onderzoek te voeren naar elke vorm van mensenrechtelijke schending en niet alleen artikel vier van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.

Weliswaar dien ik een kleine opmerking te maken ten aanzien van mijn voorstel, dit voorstel kan enkel slagen ten aanzien van andere lidstaten met een mensenrechtelijke weigeringsgrond in diens nationale wetgeving, aangezien niet alle landen een algemene weigeringsgrond hebben. Maar indien er sprake is van een schending van artikel 4 van het Handvest, gaat het natuurlijk wel.

²⁷⁷ Annex bij het Rapport Commissie over de implementatie sinds 2005 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 juli 2007, COM 2007, 407, 5-6; P. DE HERT, M. HOLVOET, J. VAN CAENEGHEM en K. WEISS, *Handboek Internationaal en Europees Strafrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 168.

²⁷⁸ Rapport Commissie over de implementatie sinds 2007 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, COM 2011, 175.

124. Indien men de arresten van het Hof van Cassatie analyseert, kan ik stellen dat het Hof weldegelijk op een correcte manier handelt aangezien het duidelijk spreekt over individualisatie. Ik kan enkel en alleen het Hof aanraden om in één van zijn volgende arresten te oordelen dat er sprake moet zijn van een afdoende motivatie indien men deze weigeringsgrond wenst te gebruiken. Daarnaast moet het Hof durven om, indien het de kans krijgt, meer duidelijkheid te scheppen omtrent de bewoordingen in de Belgische wet. Zoals is aangetoond, is er nog steeds een discrepantie tussen de onderzoeksinstellingen in ons land. Hierbij moet het Hof durven om te tonen dat het weldegelijk het laatste woord kan hebben omtrent de Belgische wetgeving.

125. Ten slotte kan ik enkel en alleen maar de Belgische politici aanraden om deze progressieve Belgische kijk, op de Europese agenda zetten en zo trachten de algemene mensenrechtelijke weigeringsgrond in het Kaderbesluit te krijgen. Indien de Belgische politici dit trachten te doen met samenwerking van de andere lidstaten die ook over een weigeringsgrond beschikken, kan dit haalbaar zijn. Maar ook hier dien ik dezelfde actuele elementen te herhalen, namelijk dat de Europese Unie en diens leiders andere prioriteiten hebben.

4.5. Conclusie hoofdstuk 4:

126. In dit hoofdstuk heb ik aangetoond dat België weldegelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond heeft ingebouwd in de omzettingwet. Weliswaar zal dit enkel van toepassing zijn indien er sprake is van een flagrante schending. Net hier schuilt het probleem, het blijft namelijk vragen oproepen zoals "Wanneer is er sprake van een flagrante schending?". Desalniettemin krijgt men toch enkele antwoorden via het Hof van Cassatie, zo stelt het Hof op regelmatige basis dat men elk geval individueel dient te bekijken, men steeds met harde bewijzen moet afkomen om zo een adequaat feitenoordeel te maken. Weliswaar gaat de Belgische regelgeving verder dan het Europees Kaderbesluit, er is namelijk een mensenrechtelijke weigeringsgrond waarbij men alle mensenrechten kan inroepen en dus zelfs verder gaat dan het arrest *Aranyosi*.

Daarnaast stelde het Hof van Cassatie dat men bij elke aanvraag een individueel dossier diende te maken, maar de Kamers van Inbeschuldigingstelling gingen hiermee laks om. Deze werkwijze zal toch aangepast moeten worden door de invloed van het Europees Hof van Justitie aangezien zij sinds het *Aranyosi*-arrest een veel actievere rol dienen op te nemen.

Conclusie:

127. In deze scriptie heb ik in de inleiding één centrale onderzoeksvraag gesteld, namelijk: "Kan een unielidstaat een uitlevering op basis van het Europees Aanhoudingsbevel weigeren omwille van een of meerdere schendingen van mensenrechten?". Deze centrale vraag wordt ondersteund door kleinere sub-vragen, namelijk. "Is er een onderscheid naargelang het soort mensenrecht?". Daarnaast wordt er ook vergeleken met België waarbij de volgende sub-vraag zal spelen: "Biedt de Belgische omzettingwet van het Kaderbesluit betreffende het Europees aanhoudingsbevel meer garanties dan het Kaderbesluit zelf?". Op deze vragen zal ik aan de hand van mijn analyse antwoord verschaffen.

Uit deze scriptie moet men eerst en vooral onthouden dat het Europees Aanhoudingsbevel een erg woelige ontstaansgeschiedenis heeft gekend. Zo was het erg moeilijk om een politiek consensus te verkrijgen. Daarnaast werd er ook kritiek vanwege verschillende nationale rechterlijke instanties zoals het Belgische Grondwettelijk Hof.

Het Kaderbesluit steunt daarnaast op twee grote principes, namelijk het beginsel van onderling vertrouwen en wederzijdse erkenning. Hierbij moet men ook nog het vermoeden koppelen dat lidstaten van de Europese Unie geen mensenrechten schenden. Onderling vertrouwen betekent dat lidstaten vertrouwen moeten hebben voor elke beslissing van de rechterlijke instantie, ze moeten vertrouwen hebben dat in de andere lidstaat weldegelijk de mensenrechten en fundamentele vrijheden respecteren. Dit is onontbeerlijk voor een correcte werking van het gehele systeem van uitlevering aan de hand van het Europese Aanhoudingsbevel.

128. In het Kaderbesluit houdende het Europees Aanhoudingsbevel wordt er gewerkt met verplichte en facultatieve weigeringsgronden. Indien men deze weigeringsgronden analyseert, kan men vaststellen dat er eigenlijk geen sprake is van een mensenrechtelijke weigeringsgrond. Maar ik heb in mijn analyse toch de lans gebroken voor een mensenrechtelijke weigeringsgrond. In het kaderbesluit spreekt men namelijk van een weigering indien er sprake is van ne bis in idem. Ik bestempel deze weigeringsgrond weldegelijk als mensenrechtelijk aangezien het ne bis in idem beginsel in alle mensenrechtelijke instrumenten is opgenomen. Hierdoor moet dit dan ook als een mensenrecht bestempeld worden. Maar ik ben slechts gesteund in deze opvatting door een aantal auteurs, een meerderheidsstrekking bestempelt dit niet als een mensenrechtelijke weigeringsgrond.

Indien men het Kaderbesluit doorneemt, kan men op twee plaatsen aandacht vinden voor mensenrechten, namelijk preambule 12 en artikel 1, lid 3. Uit de preambule kan men afleiden dat men steeds de rechten uit artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie zal respecteren. Maar dit is slechts een preambule en dient gezien te worden als een verklaring, zonder echt juridisch afdwingbaar te zijn. Uit artikel 1, lid 3 kan men afleiden dat de werking van het Kaderbesluit artikel zes van het Verdrag betreffende de Europese Unie niet kan aantasten. Maar dit is een artikel wat zich niet situeert in de lijst van weigeringsgronden, het kan niet juridisch afdwingbaar zijn om zo een weigeringsgrond te verkrijgen.

Ik kan dus concluderen dat er slechts één mensenrechtelijke weigeringsgrond is opgenomen in het Kaderbesluit, namelijk ten aanzien van het ne bis in idem beginsel. Dit is slechts beperkt tot deze situatie en is zeker geen algemene weigeringsgrond.

129. Het Hof van Justitie werd veelvuldig gevraagd om een antwoord te verschaffen op een prejudiciële vraag in verband met dit heikele thema. Het Hof hield erg lang vast aan het absolute principe van onderling vertrouwen, zoals in het arrest *Radu*, waarbij het Hof vasthoudt aan het principe van onderling vertrouwen en de lidstaten enkel mogen weigeren aan de hand van de weigeringsgronden, opgenomen in het Kaderbesluit. De Advocaat-Generaal daarentegen durfde al een progressievere houding aan te nemen. Zij stelde dat men weldegelijk kan weigeren indien men kan aantonen dat de rechten geschonden worden of zullen worden. Het komt tot deze conclusie door te stellen dat de weigeringsgronden niet limitatief zijn en dat men steeds artikel 1, lid 3 van het Kaderbesluit moet respecteren.

Maar er kwam een kentering in het *Aranyosi*-arrest. De Advocaat-Generaal stelde dat het feit dat artikel 1, lid 3 geen weigeringsgrond is, niet betekent dat men niet kan weigeren. Men kan steeds een toetsing van evenredigheid doen tussen de aard van de inbreuk en de concrete uitvoeringswijze van de straf. Het Hof volgt de Advocaat Generaal door een tweeledige test in te voeren: "Ten eerste moet men gebruik maken van gegevens zoals rapporten of arresten. Ten tweede moet men kijken of er sprake is van een reëel gevaar op schending." Dit arrest kan ik enkel en alleen maar toejuichen aangezien het Hof eindelijk duidelijkheid heeft gecreëerd door te stellen dat er weldegelijk een uitzondering wordt gemaakt op het absolute karakter van onderling vertrouwen. Daarnaast wordt mijn stelling bevestigd dat de lijst van de weigeringsgronden niet absoluut is.

Maar ik heb in mijn analyse toch deze euforie moeten temperen. Door dit arrest zal de nationale rechter moeten afstappen van zijn lijdelijkheid aangezien men een veel actievere rol moet ondernemen om zo inlichtingen te verkrijgen. Daarnaast gaat dit arrest enkel en alleen over artikel 4 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Het is dus onduidelijk wat er moet gebeuren met een schending van andere mensenrechten. Het gevaar hierdoor is dat er een discrepantie zal bestaan tussen rechtbanken in de verschillende lidstaten aangezien er rechters zullen zijn die alle schendingen aanvaarden.

Indien men de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens bekijkt, merkt men dat het Hof reeds lange tijd weigeringen aanvaardt vanwege een mensenrechtelijke schending. Sinds het arrest *Aranyosi* komen beide Hoven steeds korter bij elkaar, dit zorgt ervoor dat het gevaar op discrepantie steeds kleiner wordt. Ook is het Europees Hof voor de Rechten van de Mens sinds het arrest *Avotins* soepeler. Het aanvaardt het belang van het Europese beginsel van onderling vertrouwen en dat lidstaten van de Europese Unie dit mogen volgen, tenzij er sprake is van een manifeste schending. Uit mijn analyse heb ik hieruit kunnen afleiden dat het Hof het principe aanvaardt en dat lidstaten er weldegelijk gebruik van mogen maken.

130. De Belgische omzettingwet heeft een algemene mensenrechtelijke weigeringsgrond ingebouwd indien er sprake is van een flagrante schending. Dit gaat dus verder dan het Kaderbesluit en het arrest *Aranyosi* van het Hof van Justitie. Het Hof van Cassatie heeft deze weigeringsgrond reeds meerdere malen toegelicht, zo moet men het individualiseren en elk geval apart motiveren. Men mag voor deze beslissing zelfs gebruik maken van internationale en Europese arresten. Het Hof aanvaardt daarnaast voor lange tijd dat men het kan gebruiken voor alle mensenrechten. Dit kan ik enkel en alleen maar toejuichen.

131. Toch heb ik in mijn analyse moeten stellen dat de Belgische instanties hun werkwijze moeten aanpassen en gebruik maken van de nieuwe werkwijze van het Hof van Justitie. Dit betekent dan ook dat de Belgische instanties verder zullen gaan aangezien zij een algemene weigeringsgrond hebben.

132. Vanwege deze scriptie dien ik dan ook mijn rechtsvraag positief te antwoorden. Er is weldegelijk één mensenrechtelijke weigeringsgrond opgenomen in het Kaderbesluit indien er sprake is van het ne bis in idem-beginsel. Een lidstaat kan dus weldegelijk een Europees Aanhoudingsbevel weigeren, maar enkel bij het ne bis in idem beginsel. Er is dus in het Kaderbesluit zelf geen algemene weigeringsgrond.

Desalniettemin dien ik op te merken dat er dankzij het Hof van Justitie weldegelijk een extra mensenrechtelijke weigeringsgrond werd gecreëerd. Dit kan enkel gebruikt worden indien men voldoet aan een strenge tweeledige test. Maar het is slechts beperkt tot schendingen van artikel 4 van het Handvest van de Europese Unie, hierbij laat het Hof uitschijnen dat het een onderscheid maakt naargelang de mensenrechtelijke artikelen. Ikzelf durf hierbij toe te voegen dat de lidstaten moeten ijveren voor een algemene weigeringsgrond. Aan deze mening moet ik de eerder aangehaalde bekende uitspraak van de Chinese filosoof Confucius verbinden, namelijk "zien wat juist is en het niet doen is een gebrek aan moed". Dit is namelijk de enige verklaring die ik kan geven voor de weigerachtige houding van het Hof van Justitie, het Hof werpt zich namelijk geregeld op als beschermer van de mensenrechten in de Europese Unie, maar toch weigert het een algemene mensenrechtelijke weigeringsgrond te erkennen. Ook voor de Europese Raad en de Commissie dient dit citaat gebruikt te worden, zij zijn degene die hierover een wetgevend initiatief kunnen nemen.

Tenslotte dien ik op heden te stellen dat de Belgische wetgeving op dit moment beter is dan de Europese aangezien men hier een algemene weigeringsgrond heeft. De strenge test uit *Aranyosi*, zullen de Belgische instanties ook toepassen bij andere mensenrechtelijke schendingen.

Bibliografie:

Wetgeving:

Raad van Europa:

- Verdrag betreffende de uitlevering van 13 december 1957.

Europese Unie:

- Verdrag betreffende de Europese Unie van 7 februari 1992, *Pb. C.* 29 juli 1992, afl. 191.
- Overeenkomst aangaande de verkorte procedure tot uitlevering tussen de lidstaten van de Europese Unie van 10 maart 1995, *Pb. C.* 30 maart 1995, afl. 78.
- Verdrag houdende wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie, de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten van 2 oktober 1997, *Pb. C.* 10 november 1997, afl. 340.
- Wederzijdse erkenning van definitieve beslissingen in strafzaken, Mededeling van de Europese Commissie aan de Raad en Europees Parlement, 26 juli 2000, ongepubliceerd.
- Programma van maatregelen om uitvoering te geven aan het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen (Europese Raad), 2001/C 12/02, *Pb. C.* 15 januari 2002.
- Kaderbesluit nr. 2002/584/JBZ, 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, *OJ. L.* 18 juli 2002, afl. 190, 1-20.
- Kaderbesluit nr. 2009/299/JBZ, 26 januari 2009 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/584/JBZ, Kaderbesluit 2005/214/JBZ, Kaderbesluit 2006/783/JBZ, Kaderbesluit 2008/909/JBZ en Kaderbesluit 2008/947/JBZ en tot versterking van de procedurele rechten van personen, tot bevordering van de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op beslissingen gegeven ten aanzien van personen die niet verschenen zijn tijdens het proces, *OJ. L.* 27 maart 2009, afl. 81, 24-36.
- Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures, *OJ. L.* 26 oktober 2010, afl. 280, p. 1-7.

België:

- Wetsontwerp betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, nr. 51-279/1
- Wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel, *BS* 22 december 2003, 60.075.
- Omzendbrief 8 augustus 2005, Ministeriële circulaire inzake Europees Aanhoudingsbevel, *BS* 31 augustus 2005, 38.252.

Rechtspraak:

Europees Hof voor de Rechten van de Mens:

- EHRM 7 juli 1989, nr. 14038/88, Soering t. Verenigd Koninkrijk.
- EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S. / België en Griekenland.
- EHRM 18 juni 2013, nr. 3890/11, Povse/ Oostenrijk.
- EHRM 10 juni 2014, nr. 2205/10, Voicu t. Roemenië.
- EHRM 4 september 2014, nr. 140/10, Trabelsi/ België.

- EHRM 4 november 2014, nr. 29217/12, Tarakhel/ Zwitserland.
- EHRM 10 maart 2015, nr. 14097/12, Varga t. Hongarije.
- EHRM 7 juli 2015, nr. 60125/11, V.M. t. België.
- EHRM 23 mei 2016, nr. 17502/07, Avotins/ Letland.
- EHRM 13 december 2016, nr. 41738/10, Paposhvili t. België.

Europees Hof van Justitie:

- HvJ 28 maart 2000, nr. C-7/98, ECLI:EU:C:2000:164, Krombach.
- HvJ 26 januari 2006, nr. C-2/05, ECLI:EU:C:2006:69, Herbosch-Kiere.
- HvJ 3 mei 2007, nr. C-303/5, ECLI:EU:C:2007:261, Advocaten voor de Wereld.
- Concl. AG Colomer, R-J. bij HvJ 3 mei 2007, nr. C-303/5, ECLI:EU:C:2007:261, Advocaten voor de Wereld.
- HvJ 1 december 2008, nr. C-388/09, ECLI:EU:C:2008:669, Leyman en Pustovarov.
- HvJ 6 oktober 2009, nr. C-123/08, ECLI:EU:C:2009:616, Wolzenburg.
- HvJ 21 oktober 2010, nr. C-306/09, ECLI:EU:C:2010:626 I.B.
- Concl. AG Villalon bij HvJ 21 oktober 2010, C-306/09, ECLI:EU:C:2010:626 I.B.
- HvJ 21 december 2011, nr. C-411/10, ECLI:EU:C:2011:865, N.S.
- HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu.
- Concl. AG Sharpston bij HvJ 29 januari 2013, nr. C-396/11, ECLI:EU:C:2013:39, Radu.
- HvJ 26 februari 2013, nr. C-399/11, ECLI:EU:2013:107, Melloni.
- HvJ 30 mei 2013, nr. C-168/13, ECLI:EU :C :2013 :358, Jeremy F.
- HvJ 18 december 2014, advies 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454.
- HvJ 16 juli 2015, nr. C-237/15, ECLI:EU:C:2015:474, Lanigan.
- HvJ 5 april 2016, nr. C-404/14 en C-659/15, ECLI:EU:C:2016:198, Aranyosi.
- HvJ 24 mei 2016, nr. C-108/16, ECLI:EU:C:2016:346, Dworzecki.
- HvJ 10 november 2016, nr. C-477/16 PPU, ECLI:EU:C:2016:861, Kovalkovas.
- HvJ 2 december 2016, nr. C-496/16, Aranyosi, verzoek tot antwoord op prejudiciële vraag.
- HvJ 16 februari 2017, nr. C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, C.K. en anderen.

België:

Arbitragehof:

- Arbitragehof 13 juli 2005, nr. 124/2005.

Grondwettelijk Hof:

- GwH 24 juli 2009, nr. 128/2009
- GwH 24 februari 2011, nr. 28/2011.

Hof van Cassatie:

- Cass. 26 mei 2004, AR P.04.0079.F.
- Cass. 7 maart 2007, AR P.07.0259.F.
- Cass. 27 juni 2007, AR P.07.0867.F.
- Cass. 24 januari 2008, AR P.08.0967.N.
- Cass. 20 november 2012, AR P.12.1787.N.
- Cass. 23 januari 2013, AR P.13.0087.F.
- Cass. 13 november 2013, AR P.13.1738.F.

- Cass. 19 november 2013, AR. AR P.13.1765.N.

Raad van State, afdeling Wetgeving:

- Adv. RvS nr.34.361/14 bij de wet 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel.

Kamer van Inbeschuldigingstelling:

- KI Mons, 9 oktober 2015.

Rechtsleer:

Boeken:

- BEERNAERT, M-A., NEVEU, S. en TULKENS, F., *Le transfert de l'exécution des peines privatives et restrictives de liberté en droit européen*, Wavre, Anthemis, 2016, 502 p.
- BERGSTRÖM, M., KONSTADINIDES, T. en MITSILEGAS, V., *Research Handbook on European Criminal Law*, Camberley Surrey, Edward Elgar Publishing, 2016, 672 p.
- BLEXTON, R. en VAN BALLEGOOIJ, W., *Handbook on the European Arrest Warrant*, Den Haag, Asser Publishing, 2005, 283 p.
- BOT, S., *Le mandat d'arrêt Européen*, Brussel, Larcier, 2009, 672 p.
- COUNCIL OF EUROPE, *Extradition: European Standards*, Straatsburg, Council of Europe Publishing, 2006, 167 p.
- DE HERT, P., HOLVOET, M., VAN CAENEGHEM, J. en WEISS, K., *Handboek Internationaal en Europees Strafrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 540 p.
- DEWULF, S., *Extradere: uitlevering, Europees aanhoudingsbevel en overdracht aan het internationaal strafhof en de ad hoc-tribunalen*, Brussel, Larcier, 2009, 366 p.
- DEWULF, S., *Handboek uitleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 412 p.
- FLORE, D., *Droit pénal européen*, Brussel, Larcier, 2014, 844 p.
- GLERUM, V.H., *De weigeringsgronden bij uitlevering en overlevering*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2013, 886 p.
- JANSSENS, C., *The principle of mutual recognition in EU Law*, Oxford, Oxford University publishers, 2013, 408 p.
- KEIJZER, N. en VAN SLIEDREGT, E., *The European arrest warrant in practice*, Dordrecht, Springer, 2009, 464 p.
- KLIMEK, L., *European Arrest Warrant*, New York, Springer, 2015, 375 p.
- KLIMEK, L., *Mutual Recognition of judicial decisions in European Criminal Law*, Springer, 2016, 742 p.
- LENAERTS, K., "Human Rights Protection through judicial dialogue between national constitutional courts and the European Court of Justice" in ALLEN, A., JOOSTEN, V., LEYSEN, R. en VERRIJDT, W. (eds.), *Liberae Cogitationes- Liber Amicorum Marc Bossuyt*, Mortsel, Intersentia, 2013, 367- 378.
- SANDERS, H., *Het Europees Aanhoudingsbevel : Nederlands en Belgisch overleveringsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 172 p.
- SANDERS, H., *Handboek overleveringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 370 p.

- STESENS, G., "Het Europees Aanhoudingsbevel en het wederzijdse vertrouwen" in DERUYCK, F., DE SWAEF, M., ROZIE, J., TRAEST, P. en VERSTRAETEN, R. (eds.), *De Wet voorbij: Liber Amicorum Luc Huybrechts*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 379-398.
- VAN GAVER, J., *Het Europees aanhoudingsbevel in de praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2013, 349 p.

Tijdschriften:

- BARD, P. en VAN BALLEGOOIJ, W., "Mutual Recognition and individual Rights, did the court get it right?", *New Journal of European Criminal Law* 2016, 439-464.
- BOMBOIS, T. en OLIVIER, P., "Ne bis in idem en droit européen: un principe à plusieurs variantes", *JDE* 2012, 266.
- BOVEND'EERDT, K., "The joined cases Aranyosi and Caldaru: a new limit to the mutual trust presumption in the area of freedom, security and justice?", *Utrecht Journal of International and European Law* 2016, 112-121.
- BRIBOSIA, E. en WEYEMBERGH, A., "Arrêt Aranyosi et Caldaru: imposition de certaines limites à la confiance mutuelle dans la coopération judiciaire pénale", *JDE* 2016, 225-227.
- DE BIOLLEY, S. en WEYEMBERGH, A., "Chronique de jurisprudence consacrée à l'Espace de liberté, sécurité et de justice- II Jurisprudence de la Cour Justice relative à la coopération policière et judiciaire en matière pénale (2009-2014)", *C.D.E.* 2014, 439-458.
- FRANSSEN, V., "Het Europees aanhoudingsbevel gered, hoera?", *RW* 2008, 1138-1144.
- GASPASZILAGYI, S., "Joined Cases Aranyosi and Caldaru: converging human rights standards, mutual trust and a new ground for postponing a European Arrest Warrant", *Eur. Journ. Crime Cr.L.Cr.J.* 2016, 197-219.
- GLERUM, V.H., "Europese Rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 29 januari 2013), *RW* 2013-2014, 670-673.
- GLERUM, V.H., "De balans van tien jaar Europees Aanhoudingsbevel: efficiency en rechtsbescherming in balans?", *NtEr*, 2014, 332-341.
- GLERUM, V.H., "Europese rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 30 mei 2013), *RW* 2014-2015, 191-194.
- GLERUM, V.H., "Europese Rechtspraak in kort bestek" (noot onder HvJ 24 mei 2016), *RW* 2016-2017, 795- 800.
- HAZELHORST, M., "The ECtHR's decision in Povse: guidance for the future of the abolition of exequatur for civil judgments in the European Union", *NiPR* 2014, 27-33.
- HUYSMANS, J., "Hof van Justitie verduidelijkt nieuwe verstekweigeringsgrond Europees Aanhoudingsbevel", *Juristenkrant* 2013, 7.
- HUYSMANS, J., "Overbevolkte gevangenissen kunnen leiden tot weigering Europees Aanhoudingsbevel", *De Juristenkrant* 2016, 1-2.
- MANSELL, D., "European Arrest Warrant and Defence Rights", *EuCLR* 2012, 36-46.
- MARGUERY, T., "European Union Fundamental Rights and Member States Action in EU Criminal Law", *Maastricht Journal* 2013, 282-301.
- MEYSMAN, M., "Belgium and the European Arrest Warrant: Is European Criminal Cooperation Under Pressure?", *EuCLR* 2016, 186-210.

- NEVEU, S., "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux, Quand la Cour de justice de l'Union européenne tente de concilier l'efficacité de la coopération judiciaire pénale et le respect des droits de l'homme", *J.T.* 2016, 625-630.
- NEVEU, S., "Reconnaissance mutuelle et droits fondamentaux: quelles limites à la coopération judiciaire pénale?", *Rev. Trim.D.H.* 2016, 119-159.
- SCHALMOSE, N-M., "The European Arrest Warrant and Fundamental Rights", *Eur. Journ. Crime Cr.L.Cr.J* 2014, 135-165.
- SCHUTTE, J.J.E., "De rechtsinstrumenten van de Europese Unie voor de ontwikkeling van gezamenlijk optreden van de lidstaten op het gebied van politieke en justitiële samenwerking in strafzaken", *DD.* 2002, 680.
- SPENCER, J.R., "Extradition, The European Arrest Warrant and Human Rights", *The Cambridge Law Journal*, 2013, 250-253.
- STESENS, G., "Het Europees Aanhoudingsbevel: De wet van 19 december 2003", *RW* 2005, 561-581.
- VAN DAELE, D., "België en het Europees Aanhoudingsbevel : een commentaar bij de wet van 19 december 2003", *T. Strafr.* 2005, 151-186.
- VANDERMEERSCH, D., "Le mandat d'arrêt européen et la protection des droits de l'homme", *RDPC* 2005, 219-239.

Andere:

- Annex bij het Rapport Commissie over de implementatie sinds 2005 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 juli 2007, *COM* 2007, 407.
- DAVIES, A., <https://eutopialaw.com/2013/02/05/radu-a-case-of-failed-dialogue/> .
- EUROPESE COMMISSIE, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=URISERV:I33131> .
- EUROPESE RAAD VAN TAMPERE, 15 en 16 oktober 1999, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_nl.htm.
- GASPASZILAGYI, S., <https://acelg.blogactiv.eu/2015/11/11/mutual-trust-before-the-court-of-justice-a-view-from-cjeu-judge-sacha-prechal/> .
- KING COLLEGE LAW FACULTY, <https://blogs.kcl.ac.uk/kslreuropeanlawblog/?p=416#.WNpc0VKxXq0>
- PEERS, S., <http://eulawanalysis.blogspot.be/2017/02/the-dublin-system-ecj-squares-circle.html> .
- Politiek debat over problemen met betrekking tot het rapport van de Commissie 23 februari 2005, gebaseerd op de evaluatie van het Europees Aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, 19 mei 2005, nr. 8842/1/04, p. 3.
- Rapport Commissie over de implementatie sinds 2005 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 juli 2007, *COM* 2007, 407.

- Rapport Commissie over de implementatie sinds 2007 van het Kaderbesluit 13 juni 2002 houdende het Europees aanhoudingsbevel en de uitleveringsprocedures tussen lidstaten, Brussel, 11 april 2011, *COM* 2011, 175.
- WILLEMS, A., <http://www.ejls.eu/22/232UK.htm>.

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:
De relatie tussen de mensenrechten en het Europese aanhoudingsbevel

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**
Jaar: **2017**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Vrolix, Sander

Datum: **12/05/2017**